

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO

Historiallisen ajan hautausmaan
ja kirkonpaikan kaivaus
2008

Juha Ruohonen
Arkeologia
Turun yliopisto

Turun yliopisto
University of Turku

Arkisto- ja rekisteritiedot

Juva Remojärvi Kappelinpelto

Kunta	Juva
Kylä	Remojärvi
Kohde	Kappelinpelto
Mj-tunnus	178010004
Mj-tyyppi	hautapaikat
Tyypin tarkenne	ruumiskalmisto
Ajoitus	historiallinen
Peruskartta	3142 09 Remojärvi
Koordinaatit	(YKJ) p = 6855 830, i = 3529 160, z = n. 97-102 (N60) (ETRS-TM35FIN) P: 6852956 I: 528978
Sijainti	Juvan kirkosta n. 19,0 km lounaaseen, Kaipeelan eli Kaipialan talosta n. 250 m länsilounaaseen

Tila- ja omistustiedot (v. 2008)

2:43 Kappelinmäki (178-442-0002-0043)
Tarkiainen, Pekka. Valakkatie 4, 57600 Savonlinna
Tarkiainen, Hannu. Annikinkatu 6 C 8, 50100 Mikkeli
Tarkiainen, Liisa. Kansankatu 8 A 4, 50100 Mikkeli

2:52 Kaipeela (178-442-0002-0052)
Pylkkänen, Kauko ja Tuula. Saarijärventie 45, 51760 Nuutilanmäki

Aiemmat tutkimukset	1938 Sarasmo, Esko (inventointi) 1971 Perkko, Mikko (tarkastus) 1972 Huurre, Matti (kaivaus) 1973 Huurre, Matti (kaivaus) 1985 Taskinen, Helena (inventointi) 1994 Sepänmaa, Timo (inventointi) 2007 Ruohonen, Juha (kaivaus)
----------------------------	---

Aiemmat löydöt	KM 18979:1-33 (1972) (nauloja, hampaita jne.) KM 19227:1-22 (1973) (nauloja, hampaita, saviastian pala, hiiliä) KM 37167 (2007) (kivikautisia asuinpaikkalöytöjä) KM hist 2007136 (2007) (nauloja, hampaita, raksi jne.) KM rahakammio 2007054 (2007) (tunnistamaton kolikko)
-----------------------	---

Tutkimukset (v. 2008)

Tutkimuksen laji	kaivaus
Tutkimusaika	2.6.-28.6.2008
Avattu alue	50,5 m ²
Kaivausjohtaja ja laitos	FM Juha Ruohonen, Turun yliopisto, arkeologia
Löydöt	KM hist 2009001:1-58
Valokuvat	TYA 357
Näytteet	ks. liitteen luettelo
Raportti	Alkuperäiskappale Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa

Sisällys

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	1
1. Johdanto.....	3
2. Tutkimukset 2008.....	3
3. Tutkimukset kesäkuussa 2008.....	5
3.1. Kaivaustekniikka ja dokumentointi.....	5
3.2. Korkeus, kaivauskoordinaatisto ja kiintopisteet.....	7
3.3. Tutkimusalueet 2007–2008.....	8
3.4. Löytöjen talteenotto ja näytteet.....	10
4. Kaivaushavainnot.....	12
4.1. Alue 1 (tasokaivausalue).....	12
4.1.1. Alue 1A (kerrokset 10-12).....	12
4.1.2. Alue 1B (kerrokset 9-11).....	14
4.2. Alue 5 (90-91/503-505 ja 90/506).....	18
4.3. Alue 6 (koeoja 97-101/504).....	24
4.4. Alue 7 (koeoja ruutuihin 92/493-92/497, 93/497 ja 94/497-94/502 sekä laajennus 95/500,5-96/502).....	28
4.5. Alue 8 (ruudut 97-98/508-509).....	34
4.6. Alue 9 (laajennus ruutuihin 92/502-503).....	36
4.7. Alue 10 (koeoja 78-87/498).....	39
4.8. Alue 11 (koeoja ruutuihin 91/511-515).....	41
4.9. Koekuopat.....	44
4.9.1. Koekuoppa 1 (115/497).....	44
4.9.2. Koekuoppa 2 (117/506).....	45
4.9.3. Koekuoppa 3 (79/536).....	47
4.10. Muita havaintoja.....	48
4.11. Rautakautiset irtolöydöt Ranta-Pajulan alueelta.....	48
5. Haudat ja hautakuviot 2007–2008.....	50
5.1. Hautojen kuvaukset.....	53
5.1.1. Hauta 1 (2007).....	53
5.1.2. Hauta 2.....	54
5.1.3. Hauta 3.....	56
5.1.4. Hauta 4.....	59
5.1.5. Hauta 5.....	60
5.1.6. Hauta 6.....	64
5.1.7. Hauta 7.....	66
5.1.8. Hauta 8.....	68
5.1.9. Hauta 9.....	71
5.2. Hautakuviot.....	73
5. Yhteenvedo tutkimusten tuloksista.....	88
Lähteet ja kirjallisuusluettelo.....	90

Liitteet

1. Kuvaluettelo
2. Löytöluettelo
3. Karttaluettelo, vaaituslukemat ja kartat
4. Hiili-, puu- ja maanäyteluettelo
5. Luuaineiston osteologinen analyysi (FM Kati Salo)
6. Kasvimakrofossiilitutkimus (FM Mia Lempiäinen)

1. Johdanto

Arkeologisia tutkimuksia Juvan Remojärven Kappelinpellolla jatkettiin kesäkuussa 2008. Tutkimukset alueella olivat 34 vuoden jälkeen alkaneet uudestaan edellisestä kesästä (kohteen taustasta ja tutkimushistoriasta ks. Ruohonen 2007).

Kohde sijaitsee nykyisen Saarijärven eli entisen Remojärven koillisrannalla lähellä Mikkelin ja Juvan kuntien rajaa. Etäisyys molempien mainittujen pitäjien nykyisiin keskuksiin on Kappelinpellolta noin 20 km suuntaansa. Varsinainen Kappelinpelto eli Kapalpelto on loivasti järveen viettävää pelto- ja metsäaluetta, jonka pohjoispuolella on pieni kallioinen Kapal- eli Kappelinmäki.¹ Perimätiedon tuntemalle kappelinpaikalle on 1800-luvun lopulla pystytetty muistokivi. Tämän ympäristössä on hiekkapohjainen, pitkänomainen viljelemätön lepikko, joka laskee järveä kohti. Kappelinpellon aluetta rajaa kaakossa nykyisinkin viljelyksessä oleva laaja peltoalue ja luoteessa 1960-luvulta lähtien metsittynyt vanha pelto (kohteen tarkempi kuvaus ks. Huurre 1972 ja Ruohonen 2007).

Kappelinpellolla sijainneesta hautausmaasta tai kappelista ei ole lainkaan säilyneitä kirjallisia aikalaislähteitä. Niinpä eri tutkijoiden tulkintojen mukaan Kappelinpeltoa on pidetty muun muassa jäännöksenä ortodoksisen kirkon toiminnasta alueella ennen Pähkinäsaaren rauhaa 1323. Kyseessä olisi siis pitäjänhistoriassakin mainittu Remojärven kreikkalaiskatolinen kappeli (esim. Poppius 1957). Toisaalta paikalla on ajateltu olleen Juvan ensimmäinen kappelikirkko, joka olisi perustettu sen jälkeen kun Savilahden liittäminen hallinnollisesti Ruotsin – ja kirkollisesti katolisen kirkon – yhteyteen oli tapahtunut 1300-luvulla.

Kohteen tarkempi luonne ja ajoitus ei paikalla tehdyistä tutkimuksista huolimatta ole ollut selvillä. Koska uusia kohdetta koskevia asiakirjalöytöjä ei ole juurikaan odotettavissa, arkeologiset tutkimukset ovat ainoa tapa saada paikasta lisätietoa. Kappelinpellon aluetta ryhdyttiin tutkimaan allekirjoittaneen laajempaan Turun yliopiston arkeologian oppiaineeseen tekemään tutkimushankkeeseen liittyen 2007 kesäkuun aikana. Tutkimuksen tavoitteina oli mm. Kappelinpellon alueen ja sen ympäristön tarkka yleiskartoitus takymetrillä, alueella tunnetusti sijaitsevan ruumiskalmiston rajojen selvittäminen sekä kolmanneksi perimätiedon tuntemaan kappelirakennuksen etsiminen. Näiden tavoitteiden kautta voitaisiin mahdollisesti saada lisätietoa kalmiston laajuudesta ja käyttöajankohdasta sekä mahdollisen kappelin koosta, sijainnista ja iästä. Koska tavoitteet saavutettiin vain osittain 2007, jatkettiin kesäkuussa 2008 tutkimuksia samoista lähtökohdista. Tutkimukset alueella 2008 olivat pienimuotoisia ja niitä pyritään mahdollisuuksien mukaan jatkamaan myös tulevaisuudessa paremmin resurssein.

Tämä raportti on laadittu pääosiltaan syksyn 2008 ja kevään 2009 aikana, mutta sen viimeistely tehtiin vasta toukokuussa 2014.

2. Tutkimukset 2008

Tutkimukset Kappelinpellon alueella tehtiin 2.-28.6.2008 välisenä aikana. Yhteensä neljä viikkoa kestäneisiin tutkimuksiin osallistui sekä arkeologian opiskelijoita että jo valmistuneita

---

¹ Pylkkäset osoittivat 26.6. Kappelinmäellä sijainneen ja perimätiedon tuntemaan pajan paikaksi mäen korkeimman kohdan eteläpuolella sijaitsevien avokallioiden välisen painuman, joka sittemmin on täytetty pelloilta kerätyillä kivillä (GPS-koordinaatit noin p=6852973, i=3529021). Pylkkästen mukaan myös kirkon eteläpuolella ollut toinen kivetty kellarikuoppa olisi sekin täytetty kivillä.

arkeologeja Turun yliopistosta. Kaivauksia johti allekirjoittanut FM Juha Ruohonen ja piirtäjänä toimi HuK Reetta Kivistö. Kaivajina toimivat arkeologian opiskelijat Anniina Laine, Anne-Mari Liira, Maija Lehikoinen ja Toni Paukku. Usean päivän aikana tutkimuksissa avustivat myös Mikko ja Ulla Moilanen, Ville Laakso sekä Anna Väänänen. Osan ajasta kaivauksilla työskentelivät myös Ray ja Piia Metsälä sekä Olli Bäckström. Kappelinpellolla vierailleista asiantuntijoista mainittakoon erityisesti dosentti Markus Hiekkänen.

Kesäkuu oli erittäin sateinen ja työskentelyolosuhteet olivat suotuisia vain kuun alkupuolella. Sade häiritsi työntekoa ja vaikutti hidastavasti työn etenemiseen.

Kappelinpellon tutkimukset toteutettiin eri apurahojen turvin. Tutkimusten päärahoitus saatiin Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Savon rahastolta, pienempiä summia myös Juvan seurakunnalta sekä Nordenskiöld-Samfundetilta. Allekirjoittaneen palkkakustannukset kenttätöiden ajan kustansi Jenny ja Antti Wihurin rahaston henkilökohtainen apuraha. Juvan kunta vuokrasi osia Tuhkalan kyläkoulusta kaivaushenkilökunnan käyttöön ja antoi lisäksi kaivausten ajaksi lainaksi patjoja. Erityiskiitokset kuuluvat Kauko ja Tuula Pylkkäselle sekä kaikille Ranta-Pajulan Pajusille. Tässä yhteydessä esitänkin lämpimän kiitoksen kaikille tutkimuksen mahdollistaneille tahoille.

Kaivaustutkimukset saivat runsasta huomiota osakseen sekä lehdistön että muun median puolelta. Eri tiedotusvälineille lähetettiin tutkimusten etenemisestä kesäkuun puolen välin jälkeen useampi tiedote ja etenkin lehdistö otti asian tiimoilta aktiivisesti yhteyttä. Tiedottamista jatkettiin myös myöhemmin jälkityövaiheen aikana. Vuoden 2008 tutkimuksista ilmestyi useita aihetta käsitteleviä lehtiartikkeleja ja haastatteluja sekä paikallisesti että alueellisesti ilmestyvissä sanomalehdissä, joista mainittakoon erityisesti Juvan Lehti, Savon Sanomat sekä Länsi-Savo. Aiheesta oli artikkeleja myös eri verkkosivustoilla, kuten Juvan kunnan www-sivuilla. Lisäksi kaivauksista kerrottiin Ylen Etelä-Savon Radiossa. Allekirjoittaneen kotisivuilla on lisäksi ollut alkuvuodesta 2007 lähtien tutkimushistoriallinen katsaus Kappelinpellon alueesta. Läheisyydestä tehtyjen rautakautisten löytöjen osalta tutkimukset uutisoitiin syksyllä TV:ssä Ylen Itä-Suomen uutisissa sekä valtakunnallisesti Ylen teksti-tv:ssä.

Kuva 1. Yleiskuva Kappelinpellon alueelle. Tutkimusalue kuvassa keskellä metsän reunalla. Oikealla oleva mäki on Kappelinmäki, vasemmalla Saarijärveä. Panoraamakuva länteen.

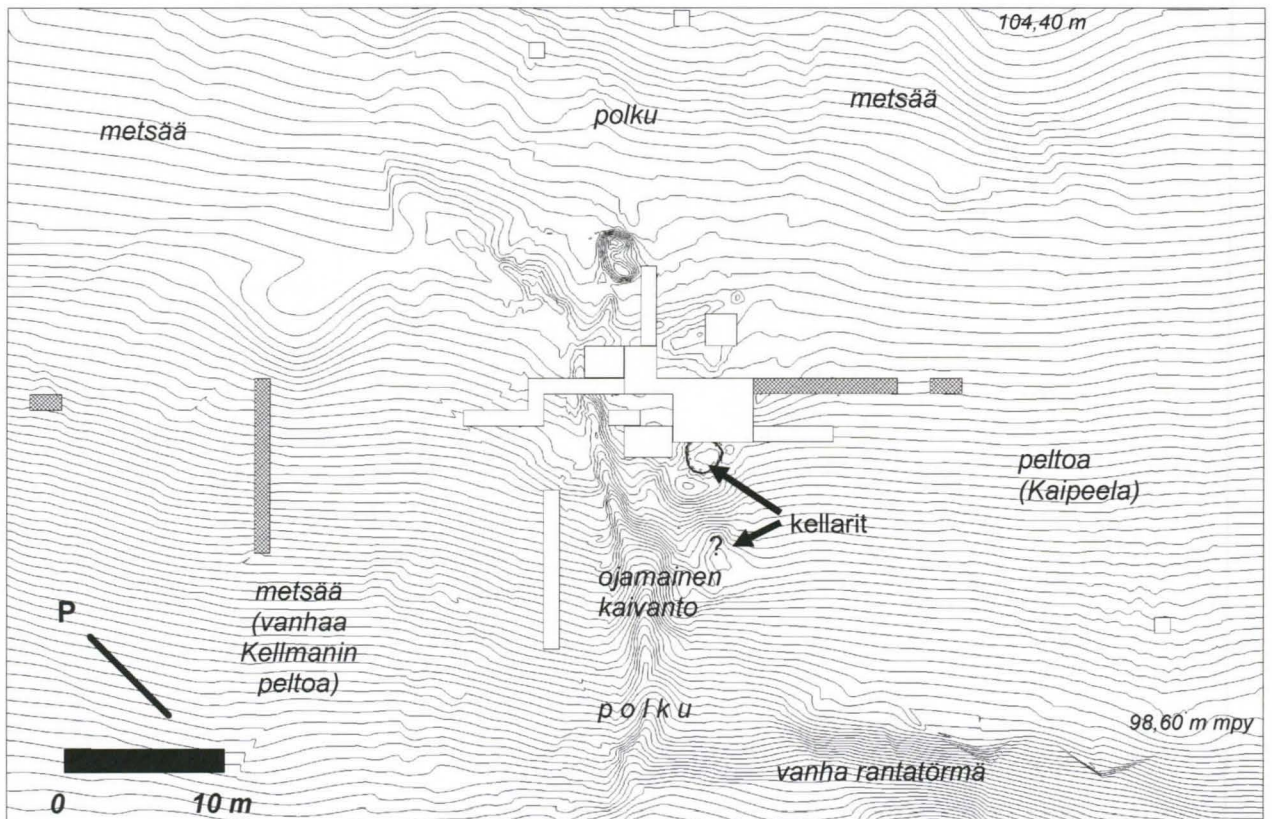
Kesän 2008 tutkimusten tiedotustilaisuus ja kaivausten esittely järjestettiin kaivauspaikalla keskiviikkona 18.6. Tarjoilusta vastasi Juvan kotiseutu- ja museoyhdistys. Lisäksi lähes päivittäin Kappelinpellolla kävi tutkimuksista kiinnostuneita vierailijoita, joista suurin osa oli

lähiseudun asukkaita, kaivauspaikan läheisyydestä, mutta myös kauempaa saavuttiin seuraamaan tutkimusten etenemistä. Erityisesti paikallisilta kotiseutuharrastajilta ja maanomistajilta saatiin lisäksi arvokasta muisti- ja perimätietoa sekä arvioitavaksi maasta löytyneitä esineitä. Yhteensä kävijämääräksi laskettiin kesäkuun kaivausten aikana noin 85 henkilöä.

3. Tutkimukset kesäkuussa 2008

Vuoden 2008 tutkimusten tarkoituksena oli jatkaa edellisenä vuotena avattujen alueiden kaivamista (ks. vuoden 2007 raportti), avata uusia alueita kalmiston laajuuden selvittämiseksi sekä jatkaa alueelta 2007 löydetyn kivijalan kaivamista esiin. Lisäksi dokumentointiin paikalla oleva ”viinikellari” eli kellarirakenteeksi tulkittu kivetty rakenne piirtämällä.

Lisäksi Kappelinpellon ja sen lähiympäristön yleiskartoitusta jatkettiin 2008. Pyrkimyksenä oli saada riittävä määrä mitattuja pisteitä tarkkaa maastomallia varten. Lisäksi alueella sijaitseviin maakiviin luotiin kaivauskoordinaatistoon sidottuja pysyviä kiintopisteitä myöhempiä tutkimuksia ajatellen. Tässä raportissa on myös oikaistu muutamia vuoden 2007 raportissa havaittuja virheitä.

Kuva 2. Yleiskartta Kappelinpellon alueesta. Karttaan on merkitty vuosien 2007 ja 2008 tutkimusalueet sekä koekuoppien sijainti Kappelinpellolla ja Kappelinmäellä. Korkeuskäyrät kartassa 10 cm välein.

3.1. Kaivaustekniikka ja dokumentointi

Tutkimuksissa noudatettiin ruumiskalmistotutkimuksissa viime vuosina yleisesti käytössä olevia ja vakiintuneita kaivaus- ja tutkimusmenetelmiä. Kaivauksessa käytettiin lastaa ja kaikki maa-aines seulottiin kuivana lukuun ottamatta pintaturpeita tai kyntökerrosta sekä selkeästi puhdasta sekoittumatonta maata. Selvästi eri yksiköihin liittyvät maat kaivettiin heti erotuttuaan

yksiköittäin erikseen ja myös seulottiin erikseen. Pintakerrosten mahdollisimman ohuen kerroksen poistamiseen käytettiin lastojen lisäksi myös lapioita; tämä maa tarkastettiin sekä silmämääräisesti että metallinilmaisimella (C-Scope 1220). Metallinilmaisinta käytettiin lisäksi kaivaustasoissa ennakoimaan mahdollisia esinelöytöjä ennen niiden kaivamista esille. Varsinaiseen kaivamiseen käytettiin pääasiassa lastaa, mutta hautojen ja muiden tarkempaa huomiota vaatineiden rakenteiden ja yksiköiden tutkimisessa käytettiin tarvittaessa erityisiä tarkkuuskaivamiseen tarkoitettuja työvälineitä.

Kaikki mittaukset tehtiin 2008 takymetrillä (Topcon GTS-212). Ainoastaan korkeuskiintopisteen siirtoon alueelle käytettiin 2007 vaaituskojetta ja lattaa. Suurin osa takymetrin mittaustuloksista otettiin sekä koneen muistiin että merkittiin varmuudeksi myös paperille (vaaitusluvut, löytöjen ja näytteiden koordinaattitiedot). Yksinomaan takymetriä käytettiin koko alueen yleiskartoituksessa; takymetrillä mitattiin lisäksi pinta- ja tasovaaituslukemat, kaivausalueen kiintopisteet ja muita yleiskartoitukseen kuuluvia elementtejä, kuten maakiviä. Muutama keskeinen kiintopiste mitattiin lisäksi satelliittipaikantimella (Garmin GPS II Plus); pyrkimyksenä on myöhemmin mitata kiintopisteet myös tarkkuus-GPS:llä.

Tasokartat piirrettiin kentällä käsin millimetripaperille mittakaavaan 1:20. Vaaituslukujen merkitsemiseen ja dokumentointiin käytettiin etenkin pinnan ja ensimmäisten tasojen osalta myös mittakaavassa 1:50 ja 1:100 olevia apukarttoja; raporttiin on korkeuslukemia merkitty sekä tasokarttoihin että liitteessä 3 oleviin vaaituslukemataulukoihin. Yksityiskohtainen 1:10 mittakaavaan laadittu työkartta piirrettiin hautakuviosta 20. Korkeusvaaitukset tehtiin takymetrillä, josta lukemat siirrettiin lisäksi manuaalisesti paperille. Kaikille talteen otetuille löydöille ja näytteille otettiin x, y ja z -koordinaatit, jotka merkittiin kartoille ja löytö-/näytepusseihin. Valokuvaamisesta vastasi kaivausjohtaja. Tutkimuksissa otettiin runsaasti pääosin sekä diapositiiveja että digitaalikuvia. Kenttätyökarttojen puhtaaksi siirtoon käytettiin MapInfo-ohjelmaa. Kartat piirsivät puhtaaksi Reetta Kivistö ja Anniina Laine. Puhtaaksi piirretyt kartat piirrettiin mittakaavoihin 1:20 ja 1:25.

Kaivaustutkimukset alkoivat vuonna 2007 avattujen alueiden osalta täytetään poistolla. Uusilla tutkimusalueilla maa-alueet mitattiin paikalleen takymetrillä, jonka jälkeen ne paalutettiin avaamista varten; avattavista alueista mitattiin lisäksi pintalukemat. Pintaturpeet tai pellolla kyntökerros poistettiin mahdollisimman ohuena kerroksena lapiolla ja tarkastettiin sekä silmämääräisesti että metallinilmaisimella. Turpeen eli pintakerroksen alta saatiin esille 0. taso; tämän jälkeen kaivettiin kerroksittain noin 5 cm paksuisina osina (1. krs, 2. krs jne.). Pintakerrosta seurasi siis 0. taso, 1. kerrosta 1. taso, 2. kerrosta 2. taso jne. Poikkeuksena Pylkkäsen pellolla sijainneilla ja pääkaivausalueeseen liittyvillä reuna-alueilla (esim. alue 11) siirryttiin sekoittuneen kyntökerroksen poistamisen jälkeen suoraan 4. tasoon.

Tekniset kaivauserrokset olivat pinta- ja kyntökerroksia lukuun ottamatta noin 5 cm paksuja. Kerrokset kaivettiin kerroksesta 7 lähtien vielä kahdessa noin 2,5 cm paksuisessa osassa eli aputasoa käyttäen. Teknisistä kaivauserroksista poistettiin maa-aines erikseen yksiköittäin seuloen. Kaikki 5 cm tasot dokumentoitiin erikseen, pintakerroksia lukuun ottamatta, joko sanallisesti ja kuvaamalla tai, erityisesti informaatioarvoltaan tärkeämmiltä syvemmälle kaivetuista tasoista, sekä sanallisesti, kuvaamalla että piirtämällä. Löydöt otettiin talteen kerroksittain takymetrillä yksityiskohdat ja yksikkötiedot lisäksi sanallisesti tallentaen.

Hautakuviot tutkittiin omina yksikköinä heti niiden erottuessa muusta ympäristöstä, mutta muun kaivausalueen tasojen mukaisesti pääasiassa 5 cm kerroksissa. Kuvioiden rajojen paikoin huonon erottuvuuden vuoksi kaivettiin läikän lisäksi samaan tasoon syvemmälle myös jonkin

verran läikkiä ympäröinyttä maata. Puhtaan maan ympäröimät, syvemmälle menevät yksittäiset haudat kaivettiin kuitenkin yksikkönä kuopan alkuperäisiä reunoja noudattaen.

Osa tutkimusalueista kaivettiin vain muutaman tason syvyyteen. Alueesta riippuen syvempään kaivetut alueet tutkittiin teknisinä kerroksina pääosin 5.–9. tasoon, osassa 12. tasoon asti. Kuitenkin osa selkeistä, vain osittain kaivausalueelle ulottuneista hautakuviosta jätettiin ylemmälle kaivaustasolle, mikäli vaikutti siltä, ettei kuviosta saatava informaatio ole tutkimusalueen kokonaiskuvan kannalta oleellista ilman tutkimusalueiden laajentamista. Kaipeelan pellolle ulottuvasta koeojasta poistettiin vanhan mahdollisen ojan kohtaa lukuun ottamatta vain kyntökerros. Myös Kappelinpellon länsipuolelle Kellmanin metsään vanhalle pellolle avatuista koeojista poistettiin ainoastaan pinta- ja/tai kyntökerros muutamaa, tämän raportin kaivaushavainnoissa yksityiskohtaisemmin esiteltävää aluetta ja anomaliaa lukuun ottamatta. Pohjaan kaivettujen hautakuvioiden kohdalle lapiolla tehtiin vielä varmistuskuoppa. Varmistuskuoppia tai -pistoja tehtiin myös joihinkin muihin pohjaan kaivetuksi tulkittuihin kaivausruutuihin.

Tutkimusten päätyttyä tasokaivausalue peitettiin kaivettuun tasoon asetetulla, vettä läpäisevällä vaalealla harsolla. Myös kaivausalueen seinämiin kiinnitettiin harsoa, jotta kaivauksia mahdollisesti jatkettaessa olisi helpompaa erottaa tutkitut alueet tutkimattomista. Kaikki esille tulleet varmat ja mahdolliset kiveykset jätettiin purkamatta paikoilleen odottamaan jatkotutkimuksia. Osa kaivausalueen kulmista merkittiin maan sisään noin 30 cm pituisin harjateräksin tai puupaaluin. Lopuksi kaivausalueet täytettiin maalla alkuperäisen maanpinnan tasoon ja tämän jälkeen kaivausalueen pintakerrokset entisöitiin. Koeojat ja -kuopat viljelyksessä olevalla pellolla täytettiin ja entisöitiin kokonaan ilman maahan laitettuja paaluja tai harsoa.

3.2. Korkeus, kaivauskoordinaatisto ja kiintopisteet

Tutkimuksissa käytetty korkeus siirrettiin edellisenä vuonna Kappelinpellolle Tuhkalan entisen koulurakennuksen itäpuolella sijaitsevalta korkeuskiintopisteeltä (104,8 m mpy). Kiintopiste siirrettiin kirkon muistokiven (GPS-koordinaatit p=6855 820, i=3529 172) korkeimmalle kohdalle, josta lukema edelleen liitettiin tutkimuksissa käytetyille kiintopisteille. Takymetrin asemointiin käytettiin kaivausten aikana erillisiä, lähinnä kiviin tai puihin paaluihin tehtyjä tilapäisiä kiintopisteitä; kaivausten lopuksi alueella sijaitseviin maakiviin hakattiin kolme asemointia helpottavaa kiintopistettä, joissa ristikuvion keskikohta osoittaa kiintopisteen sijaintia. Raportissa on käytetty absoluuttisia, vuoden 2007 korkeudensiirtoon perustuvia korkeuslukemia.

Koordinaatistona käytettiin vuonna 2007 alueelle luotua koordinaatistoa, joka ilmansuuntien osalta noudattaa Matti Huurteen 1970-luvulla laatimaa koordinaattijärjestelmää. Kaivauskoordinaatistossa x kasvaa rinnettä ylös koilliseen ja y korkeuskäyrien suuntaisesti eli kaakkoon. Esimerkkien mukaan siis muistokiven keskikohta on koordinaatistossa 96,32/508,50 ja kellarikuopan keskikohta 90,22/507,89. Kaivettavat alueet pyrittiin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta sijoittamaan koordinaatistoon tasametrein. Vuoden 2007 raportissa esitetty suuntavirhe 1970-luvun tutkimusten ja 2007 tutkimusten välillä osoittautui uusien 2008 havaintojen perusteella liioitelluksi; mahdollinen suuntavirhe on korkeintaan muutaman asteen luokkaa. Huurteen 1970-luvulla tekemien ja nyt 2007 ja 2008 tehtyjen kaivausten alueet on siis sovittavista yhteen ilman suurtakaan mittavirhettä.

Pysyvät kiintopisteet (kiviin hakattu merkiksi ristikuvio):

Kiintopiste 1 (KP1) on metsän reunassa, ojan vieressä sijaitsevassa 1,2 x 0,9 m kokoisessa kivessä, kirkon muistokivestä noin 6,3 m itäkoilliseen.

x=101,96,

y=511,61,

z=102,76

Kiintopiste 2 (KP2) on pellon reunalla, kirkon muistokivestä noin 5 m etelään sijaitsevan melko tasaisen maakiven päällä, sen lounaisosassa. Kivestä erottuu maan pinnalle noin 2,3 x 0,6 m kokoinen alue.

x=92,43,

y=511,68,

z=101,79

Kiintopiste 3 (KP3) on Kappelinpellon länsipuolella metsän laidassa, Huurteen 1970-luvun kaivausalueen pohjoispuolella olevan kiven laella. Tämä lienee ollut myös Huurteen tutkimuksissaan käyttämä korkeuskiintopiste (Huurte 1972: ”Kiintopisteenä käytettiin kaivausalueen koillispuolella olevaa isohkoa maakiveä, pl. 122”; huom. rinnettä ylös noin 6 m on toinen kivi, jota myös epäiltiin Huurteen samaksi kiintopisteeksi [tämän jälkimmäisen kiven sijainti 2008 koordinaatistossa: x=101,04, y=497,91, z=102,30]).

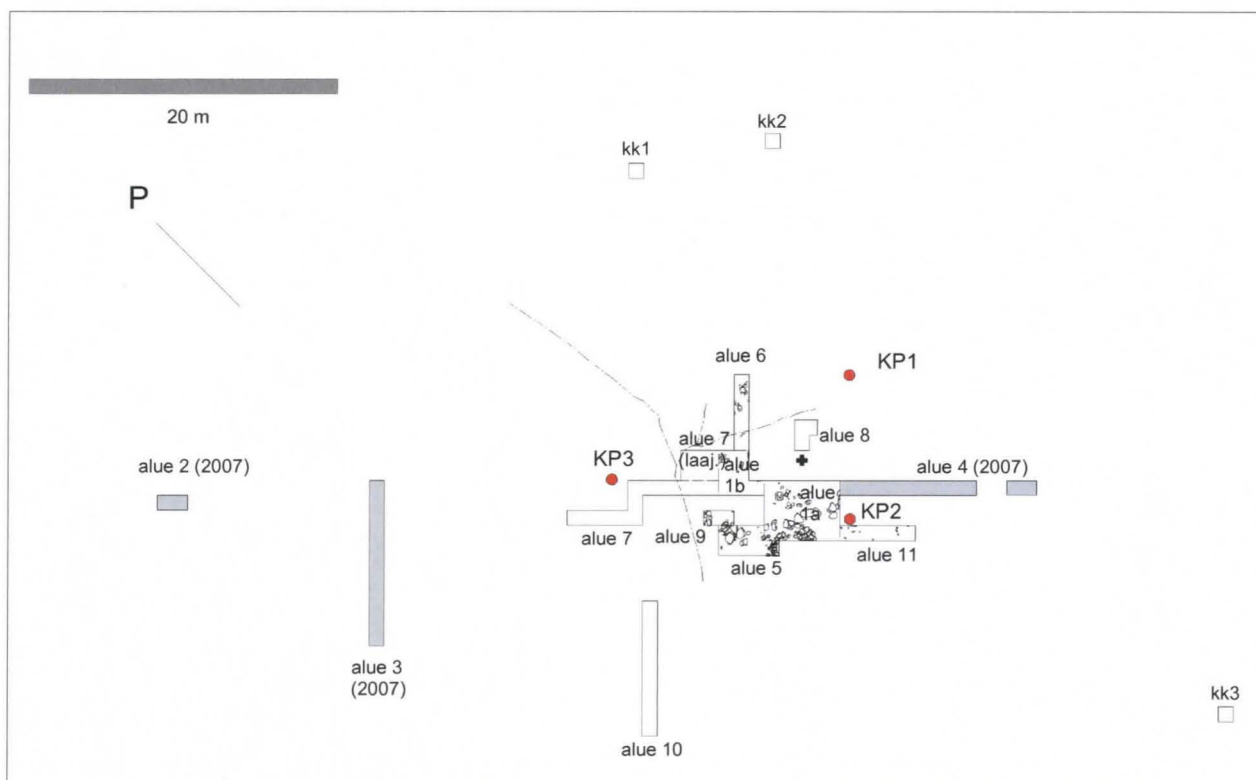
x=95,04,

y=495,97,

z=101,72

3.3. Tutkimusalueet 2007–2008

Vuonna 2007 Kappelinpellolle avattiin neljä erillistä tasokaivaus- tai koekaivausaluetta (alueet 1-4; ks. raportin kuvat 1-2). Kalmistoon tai rakennukseen liittyviä varmoja havaintoja tehtiin ainoastaan alueelta 1. Näistä alueen 1 kaivamista jatkettiin myös seuraavana vuonna. Uusien tutkimusalueiden numerointia jatkettiin vastaavassa järjestyksessä. Vuonna 2008 avattiin uusina alueet 5–11, joista suurin osa oli pitkänomaisia koeojia, joilla pyrittiin lähinnä selvittämään kalmiston rajoja ja laajuutta. Tutkimusalueista 5, 6, 7, 9 ja 11 olivat yhteydessä vuoden 2007 kaivausalueisiin, kaivausalue 10 avattiin tunnetun hautausmaa-alueen lounaispuolelle alarinteeseen. Muistomerkkiin rajautuvalta alueelta 8 poistettiin ainoastaan hetkeksi ohut pintamaa 3,5 m² alalta mahdollisten maan pintaosiin ulottuvien kivien havaitsemiseksi, eikä maata varsinaisesti tutkittu kaivamalla. Lisäksi Kappelinpellon ympäristöön kaivettiin kolme 1 m² koekuoppaa, joista kaksi rinteeseen hautausmaan koillispuolelle ja yksi pääkaivausalueen itäpuoliselle pellolle. Kokonaisuudessaan Kappelinpellolla avattiin tutkimusalueita vuonna 2008 yhteensä 50,5 m², joista osa oli edellisenä vuonna aloitettua aluetta. Avatuista alueista vain pieni osa tutkittiin kokonaan pohjaan puhtaaseen ja koskemattomaan pohjamaahan asti.

Kuva 3. Vuosien 2007 ja 2008 tutkimusalueet sekä 2008 käytetyt kiintopisteet (KP1-3). Risti osoittaa muistokiven paikan. Valkoisella rajattu vuonna 2008 kaivetut tutkimusalueet, harmaalla vuoden 2007 alueet. Katkoviivalla on merkitty tutkimusalueiden läheisyydessä olevien vanhojen ojien paikat.

Alue 1

Alue 1 eli taso- tai pääkaivausalue sijoittui muistokiven ja kellarikuopan väliselle alueelle viljelemättömälle kaistaleelle ulottuen vain kaakkoisosasta peltoalueen reunaan. Kaivausalue muodostui tutkittavaksi useamman eri vaiheissa avattujen ja toisiinsa liittyvien koeojien ja -alueiden kautta (alueet 1A ja 1B). Tasokaivausalueen itäosasta käytetään nimitystä 1A ja länsiosasta nimitystä 1B (raja ruudun 94/506 länsireunassa). Alueen kaivaminen aloitettiin jo 2007 ja sen kaivamista pohjaan jatkettiin 2008. Alueesta 1A dokumentoitiin tasot 10-12, alueesta 1B tasot 9-11. Alueet kaivettiin vain osittain pohjaan. (liitteen kartat 2-8)

Alue 2

Alue 2 metsässä Kellmanin ent. pellolla kaivettiin loppuun vuoden 2007 tutkimuksissa.

Alue 3

Alue 3 (koeoja) Kellmanin ent. pellolla tutkittiin vuonna 2007. Sen kaivamista ei jatkettu v. 2008.

Alue 4

Alue 4 Kaipeelan pellolla (koeoja) tutkittiin loppuun 2007.

Alue 5

Alue 5 avattiin ruutuihin 90-91/503-505. Alue muodosti yhteensä 6 m² kokoisen kaivausalueen, jolla pyrittiin selvittämään alueelta 1A esiin vuonna 2007 tulleen kiveyksen jatkumista länteen. Tähän tutkimusalueeseen liitettiin pohjoisessa myöhemmin laajenuksena alue 9. Aluetta 5 kaivettiin kokonaisuudessaan tasoon 6 asti ja siinä kellarikiveykseen rajoittuvaa ruutua 90/506 vielä tasoon 8 asti. (kartat 9-14)

Alue 6

Alue 6 avattiin metrin levyisenä koeojana alueen 1B koilliskulmasta rinnettä ylös ulottuen vanhan peruna- tms. kuopan eteläkulmaan asti. Oja sijoitettiin ruutuihin 97–101/504 eli sen pinta-alaksi tuli 5 m². Tutkimusaluetta kaivettiin kerrokseen 5 asti. (kartat 15-16)

Alue 7

Alue 7 sijoitettiin alueen 1B länsipuolelle. Aluksi pitkänomaisen koeojan tarkoituksena oli selvittää hautausmaa-alueen laajuutta sekä löytää Huurteen 1970-luvulla kaivamien tutkimusalueiden reunat. Koeoja avattiin yhtenäisenä ruutuihin 92/493–92/497, 93/497 ja 94/497–94/502. Lopuksi koeojaan avattiin 5 m² laajennusosa ruutujen 95/500,5–96/502 alueelle. (kartta 21)

Alue 8

Alue 8 muodostui kirkon muistokiven koillispuolelle ruutuihin 97–98/508–509 yhteensä 3,5 m² kokoisena (ruudusta 98/509 avattiin vain länsipuoli). Tarkoituksena oli selvittää muistomerkin ympärillä sijaitsevan kiveyksen luonnetta ja sen mahdollista suhdetta ja kuulumista paikalla aikaisemmin sijainneeseen rakennukseen. Alueelta poistettiin pintamaa, mutta varsinaiseen kaivamiseen ei ryhdytty.

Alue 9

Alue 9 oli 2 m² kokoinen laajennus tutkimusalueen 5 jatkoksi ruutuihin 92/502–503. Laajennuksella pyrittiin selvittämään kivijalan mahdollista jatkumista alueelle. (kartat 17-18)

Alue 10

Alue 10 sijoitettiin tunnetun hautausmaa-alueen lounaispuolelle, ruutuihin 78–87/498. Kyseessä oli metrin levyinen ja 9 m² kokoinen koeoja, jolla pyrittiin selvittämään hautausmaa-alueen mahdollista ulottumista rinteeseen alaosaan Huurteen 1970-luvun kaivausalueen eteläpuolella.

Alue 11

Alue 11 sijoitettiin Kaipeelan pellolle ruutuihin 91/511–515. Kyseessä oli metrin levyinen ja viiden metrin pituinen koeoja, jolla pyrittiin selvittämään hautausmaa-alueen ulottumista viljellylle pellolle. Tutkimusalue yhdistyi lännessä pääkaivausalueeseen 1A. Alue avattiin pellolle heinän niittämisen jälkeen. (kartta 19)

Koekuopat

Kappelinpellon ympäristöön kaivettiin 2008 yhteensä kolme 1 m² kokoista koekuoppaa ruutuihin 115/497, 117/506 ja 79/536.

Kellarikiveys

Lisäksi dokumentoitiin millimetripaperille piirtämällä edellisvuonna tutkitun pyöreän kellarirakennelman (”viinikellarin”) kivistä ladottu seinärakenne (ks. havainnoista v. 2007 raportti). (kartta 20)

3.4. Löytöjen talteenotto ja näytteet

Kaikki tutkimusten yhteydessä havaitut löydöt otettiin talteen pintaosista löytynyttä täysin resentiksi tulkittua materiaalia lukuun ottamatta. Esineitä maasta nostettaessa niille pyrittiin saamaan mahdollisimman tarkat löytötiedot. Kaikki löydöt mitattiin paikalleen takymetriä käyttäen. Koordinaattien lisäksi löydöistä otettiin ylös maalaji ja mahdollinen löytöyhteys tai

-yksikkö. Seula- tai hajalöytöjen ollessa kyseessä pyrittiin löytöpaikka rajaamaan kaivaustietojen perusteella mahdollisimman suppeaksi.

Kaikki Kappelinpellon löydöt 2008 on talletettu päänumerolle KM hist 2009001. Esinelöytöjen lisäksi kaikki säilynyt luumateriaali otettiin talteen. Heikosti säilyneen luuaineiston, joka pääsääntöisesti koostui hammaskiilteestä (lähinnä yksittäisistä hautojen täytemaasta löytyneistä hampaista tai haudassa paikallaan sijainneista hampaista), on analysoinut FM Kati Salo (raportti liitteenä)². Hautojen ja hautojen täyttömaan hammaskiilteen lisäksi sekoittuneista kerroksista saatiin talteen kaksi muuta luun osaa (analysoitu ja talletettu näytteiksi). Aineisto oli jo löydettyäessä hyvin heikkokuntoista. Säilytettävät metalliesinelöydöt on toimitettu konservoitavaksi. Selvästi resentiksi tai muutoin tutkimusarvoltaan vähäisiksi tulkittuja löytöjä ei talletettu; löydöistä on kuitenkin maininnat raportissa.

Erilaisia hiili-, puu- ja maanäytteitä otettiin runsaasti (kaikkiaan 30 kpl v. 2008), myös epäselvistä konteksteista (luettelo raportin liitteenä 4). Näytteet olivat pääasiassa haudoista tai erilaisten kiveysten yhteydestä. Radiohiiliajoitusten lisäksi osa näytteistä saattaa soveltua myös puulaji- ja dendrokronologiseen analyysiin. Maanäytteitä otettiin erityisesti hautojen hautaustasoista, mutta joitakin myös täyttömaasta, kivijalan tuntumasta sekä muista anomaliaista. Maanäytteet vuosilta 2007–2008 on analysoinut FM Mia Lempiäinen (raportti vuoden 2008 maa-aineiston kasvimakrofossiilitutkimuksesta tämän raportin liitteenä).

---

² Salon raportissa hautojen numerointi vastaa tämän raportin hautakuvioiden numerointia; lisäksi luuraportissa mainittu ”kivien väliin menevä hauta” tarkoittaa tämän raportin hautakuviota 14 eli hautaa 9.

4. Kaivaushavainnot

4.1. Alue 1 (tasokaivausalue)

Tutkimusten aluksi poistettiin vuonna 2007 avatulta tutkimusalueella sinne kaivausten jälkeen asetettu täyttömaa kaivamattoman alueen rajalle asetettuun harsoon asti. Kaivausta jatkettiin alueelta 1A kerroksesta 10 ja alueelta 1B kerroksesta 9. Alueelta oli puhtaaseen keltaiseen pohjamaahan jätetty kaivamatta (=jätetty tasoihin 7, 8 tai 9) osia etenkin tutkimusalueen itäosasta; näiden alueiden kaivamista syvemmälle ei jatkettu. Myöskään kaikkien jo aikaisemmin osittain esiin tulleiden ja vain osin tutkimusalueelle ulottuneiden hautakuvioiden kaivamista syvemmälle ei jatkettu (ks. kartta 3 ja vuoden 2007 raportti).

4.1.1. Alue 1A (kerrokset 10-12)

Alueelta 1A poistettiin täyttömaa tutkitun alueen pohjalle asetettuun harsoon asti, jolloin saatiin esiin taso 9. Tasossa erottui kokonaan tai osittain 11 hautakuviota tai kuvion osaa, joista ainakin kahdeksaa voitiin pitää varmoina hautoina; näistä yksi (hautakuvio 2 eli hauta 1) kaivettiin 2007 tutkimusten aikana pohjaan. Lisäksi alueen pohjoisosassa oli laaja sekoittuneen maan alue, jossa yksittäiset hautakuviot eivät erottuneet. Aluetta oli 2007 kaivettu maanpinnasta mitattuna korkeintaan vain noin 45-55 cm syvyyteen. Alueella oli lisäksi näkyvissä pyöreän kellarikiveyksen pohjoisreunaa (ruuduissa 91/506-509) sekä paikalleen asetetuista kivistä muodostuva melko tasakorkuinen kivirivi, ilmeinen rakennuksen harvahko kivijalka (ruuduissa 91-92/506-510); näitä rakenteisiin kuuluneita isompia kiviä ei missään vaiheessa siirretty tai otettu pois paikoiltaan.

Kuva 4. Alue 1A vuoden 2008 tutkimusten alkupuolella. Osa alueista jätetty kaivamatta syvemmälle jo vuoden 2007 aikana. Kuvattu kaakkoon.

Tason 9 esille kaivamisen jälkeen tutkimusta jatkettiin eteenpäin normaaliin tapaan tasoissa, paitsi alueen eteläkulmassa, jossa puhtaan hiekan ympäröimiä hautakuvioita 12 ja 13 tutkittiin yksikköinä alaspäin. Kaivamatta jätettiin lisäksi tasoon 9 jätetyt hautakuvioiden 7 (ruudussa 94/507) ja 17 (ruutujen 94/509-510 rajalla) eteläpää, kiveyksen alle menevä läikkä 18 (kyseinen kuvio ei todennäköinen hauta, vaan perustuskiveä paikoilleen asetettaessa kaivetun kuopan sekoittunutta täyttömaata?) sekä kellarin kiveys kokonaisuudessaan. Keltaisen puhtaan ja tiiviin hiekan aluetta kaivausalueen itä- ja kaakkoisreunassa ei myöskään kaivettu syvemmälle. Hautakuvion 12 täyttömaasta löytyi kerroksesta 9 palaneen piin kappale (:1).

Kuva 5. Alue 1A tasossa 11. Osaa aluetta tutkittu edelleen tasokaivauksena, osa yksikköinä. Osa alueista on jätetty kokonaan kaivamatta ylemmälle tasolle. Kuvattu kaakkoon.

Tasossa 10 (kartta 3) erottui em. ylemmälle tasolle jätetyn kivirivin ja kellarikuopan kiveyksen sekä muutamien yksittäisten pienempien kivien lisäksi lukuisia hautaläikkiä. Esiin tulleet pienemmät kivet eivät muodostaneet mitään rakenteita, vaan ne kuuluivat ilmeisesti lähinnä hautojen täyttömaahan. Vuonna 2007 alueelta oli 2007 kaivettu yksikkönä pohjaan hauta 1 ruudussa 94/510. Tämän leikkasi länsipuolella lähellä itä-länsisuuntaa oleva nuorempi hautakuvio 5, jonka puolestaan leikkasi 90 asteen kulmassa tätäkin nuorempi, lähelle pohjois-eteläsuuntaa kaivettu, hautakuvio 6. Hautakuvion 5 länsilaidan leikkasi lännessä laajempi sekoittuneen hiekan alue (jossa mm. myöhempi hautakuvio 25). Tasossa 10 erottui lisäksi kellertävästä puhtaasta maasta melko selvärajaisina hautakuviot 12 (ruuduissa 91-92/509-510), 13 (ruuduissa 91-92/508-509), 14 (ruuduissa 92-93/506-507) sekä mahdollinen lounaispäätty hautakuvioista 24 (ruudun 93/508 lounaisnurkassa). Profiliin rajoittuvia hautaläikkiä 7 ja 17 ei kaivettu 2008 aiempaa syvemmälle. Hautakuvio 20/2007 (ruudussa 91/510) osoittautui jo kerrosta 10 kaivettaessa kapeaksi kyntö- tms. jäljeksi, eikä sen kaivamista enää jatkettu tasoa 10

syvemmmälle. Hautojen täyttömaassa havaittiin satunnaisesti hiiltä hippuina sekä laajempi hiiltyneen maan alue (noin 20 x 5 cm) laajan sekoittuneen maan alueella kohdassa x=93,20, y=508,70 (ks. tasokartat).

Kerrosta edelleen kaivettaessa saatiin esille sekoittuneen maan alueelta esille jonkin verran lisää pienehköjä kiviä. Kivet eivät kuitenkaan missään muodostaneet selkeitä rakenteita, vaan olivat ilmeisesti hautojen täyttömaan mukana joutuneet maahan. Erityistä huomiota herätti kolmen kiven ”rivi” sekoittuneen maan alueella ruuduissa 93/507-508 (ks. kartta 4).

Tason 10 dokumentoinnin jälkeen hautakuvioita 12 ja 13 kaivettiin yksikköinä alaspäin (ks. tarkemmat tiedot hautakuvauksista). Syvemmmälle kaivamatta eli tasoon 10 jätettiin lähes kokonaisuudessaan ruudut 91/506, 91/507, 92/507 sekä jo aikaisemmin tasoon 8 ja 9 jätetyt alueet (ks. kartat 3 ja 4).

Dokumentointitasossa 11 saatiin edelliseen tasoon verrattuna selkeämmin esille tutkimusalueella sijaitsevien hautakuvioiden rajoja sekä kokoja. Osoittautui, että alueen 1A luoteisosassa ja keskellä sijaitsevat laajat sekoittuneen maan alueet koostuivat useista yksittäisistä, osin päällekkäisistä hautauksista. Laajan sekoittuneen maan alueella ruuduissa 93/507-508 tuli esiin kookkaita kiviä, jotka todennäköisesti liittyivät hautojen täyttömaahan.

Tasoa 11 kaivettiin alaspäin tasokaivauksena noin 5 cm. Kaivamatta eli ylemmälle tasolle jätettiin edellisiin verrattuna lisäksi puhtaaksi (keltainen tiivis hiekka) osoittautunut ruudun 92/506 alue. Kookkaita kiviä saatiin esille samalta alueelta kuin aikaisemminkin. Näistä lähes lounais-koillisuuntainen kolmen kiven ryhmä liittyi todennäköisesti haudan täyttömaahan; läntisin kivi osoittautui laakakiveksi (hautakuvion numero 26). Kiviä ei poistettu tasoa 12 dokumentoitaessa eikä kyseisellä kohdalla v. 2008 aikana vielä tavoitettu hautaustasoa.

Tasossa 12 dokumentoitiin pohjaan kaivetut hautakuviot 14 (hauta 19), 25 (hauta 8) sekä lukuisia muita kuvioita. Vuonna 2008 alueelta 1A kaivettiin pohjaan haudat 4 (hautakuvio 5), 5 (hk 12), 7 (hk 13), 8 (hk 25) ja 9 (hk 14). Hauta 1 (hk 2) oli tutkittu pohjaan jo 2007. Varsinaisia hautalöytöjä ei tehty hautauksiin kuuluneita rautanuloja ja hampaita lukuun ottamatta (alanumerot :2-17). Tarkemmat tiedot haudoista löytyvät hautojen ja hautakuvioiden kuvausten yhteydestä.

Tutkimukset alueella 1A lopetettiin tasoon 12. Pohjaan kaivamatta jäi ylemmälle tasolle jätettyjen hautakuvioiden lisäksi laajempi tumman, osittain hiilen ja noensekaisen maan alue alueen keskellä ja pohjoisosassa. Yksittäisiä, toistensa läpi kaivettuja eriaikaisia hautoja on tällä alueella lukuisia, pohjaan tutkittujen kuuden hautauksen lisäksi - tulkinnasta riippuen – vähintään sama määrä. Maanäytekairauksien perusteella kaivamatta jääneiden hautojen pohjat ulottuvat vain noin 5 cm, korkeintaan n. 10 cm nyt kaivettua tasoa syvemmmälle, jonka jälkeen kohdattiin hyvin tiivis, harmaankeltainen kova pohjahiekka. Tutkimusten lopuksi alue peitettiin vettä läpäisevällä taimiharsolla ja alueelta kaivetulla maalla kaivauksia edeltäneeseen tasoon asti.

4.1.2. Alue 1B (kerrokset 9-11)

Alueelta poistettiin täyttömaa tutkitun alueen pohjalle asetettuun harsoon asti, jolloin saatiin esiin taso 8. Kaivaustutkimusta jatkettiin tästä eteenpäin normaaliin tapaan. Ruudun 94/505 alueelle ulottuvat kahden hautakuvion pohjoispäät jätettiin kaivamatta ja tasoon 7.

Yhdeksännen kerroksen aikana kaivettiin pohjaan hautakuvio 9 (= hauta 2). Hauta 2 tuli esiin alueelta 1B ruudusta 95/504. Se dokumentoitiin piirtämällä tasoon 9. Kaivausalueen sijoittumisesta johtuen haudan itäosa, arviolta noin 1/3, jäi toistaiseksi kaivamattomalle alueelle (ks. haudan 2 kuvaus).

Kuva 6. Alue 1B tasossa 9. Kuvattu koilliseen.

Tasossa 9 alueella oli havaittavissa em. hautakuvion lisäksi muutamia muita haudoiksi epäiltäviä kuvioita. Nämä erottuivat puhtaanoloisesta kellertävästä hiekasta vaaleanruskean hiilensekaisen täyttömaan alueina. Löytöinä kerroksesta 9 saatiin talteen rautanauvoja ja hammaskiillettä (alanrot :18-23).

Kerrosta 10 kaivettaessa jätettiin syvemmälle kaivamatta selvästi koskematonta maata olevat kellertävän tai vaaleankellertävän tiiviin hiekan alueet. Kerroksen 10 aikana ja tasossa 10 saatiin esiin hautakuviot 8, 15, 16, 20, 21, 23. Lisäksi kaivausalueella oli monia sekoittuneen maan alueita, joissa hautakuviot eivät selvästi erottuneet. Hautakuvion 1/2007 (likamaakuoppa, ei haudaus) pohja tutkittiin kokonaan pohjaan; kuopan pohjalla oli runsaasti hiiltä ja jäännöksiä osin hiiltyneestä puusta. Edellisessä kerroksessa pohjaan tutkitun haudan 2 pohjoispäädyn alta, puhtaaseen maahan rajoittuen, paljastui suurehkon luontaisen, koskemattoman pohjamaan sisään ulottuvan kiven pinta. Muita kiviä tuli esiin etenkin alueen pohjoiskulmasta, mutta nämä ovat mahdollisesti tarkemmin määrittelemättömän haudan/hautojen täyttömaassa. Tasossa 10 dokumentoitiin erikseen hautakuvio 20 (hauta 3), josta löytyi runsaasti rautanauvoja (ks. hautakuvaus 3). Löytöinä saatiin talteen rautanauvoja ja hammaskiillettä (alanrot :24-35).

Tasossa 11 tuli esiin pohjoisnurkasta ruudusta 96/503 runsaasti melko kookkaitakin kiviä. Esillä olivat hautakuviot 8, 15, 16, 21 ja 23. Selvemmin esille saatiin osittain edellisessä kerroksessa

pohjaan kaivetun hauta 3 alle menevä (ja tätä siis vanhempi) hauta 22. Näiden lisäksi kaivausalueella, etenkin alueen pohjoisosassa, oli lukuisia hiiltä, nokea ja osin täysin lahoa puuainesta sisältäviä rajoiltaan epäselviä sekoittuneen maan alueita, jotka osoittavat ilmeisiä tätä tasoa syvemmälle kaivettuja hautoja.

Tutkimukset alueella 1B jätettiin tasoon 11, joten osa haudoista jäi kaivamatta esiin. Alue peitettiin vettä läpäisevällä harsolla ja maalla kaivauksia edeltäneeseen tasoon asti.

Kuva 7. Alue 1B tasossa 10. Kuvattu koilliseen.

Kuva 8. Alue 1B tasossa 11. Kuvattu koilliseen.

4.2. Alue 5 (90-91/503-505 ja 90/506)

Tutkimusalue 5 oli ennen kaivausalueen paaluttamista ja avaamista melko tasainen, kasvillisuudeltaan rehevä alue kellarikiveyksen ja melko jyrkästi lounaaseen ja länteen laskevan, osin aikaisemmassa hiekanotossa ja ojan kaivamisessa syntyneessä rinteessä. Kaivausalueen sijoittamisella pyrittiin selvittämään vuonna 2007 alueelta 1A esiin tulleen harvan kivijalan jatkumista linjassa länteen päin. Tähän tutkimusalueeseen liitettiin myöhemmin laajenuksena alue 9 (ks. luku 4.6.). Ruudussa 90/506 kaivausalue rajoittui kivettyyn kellarirakennelmaan. Kellariin liittyvää kiveystä – tai muitakaan kiviä – ei kuitenkaan tutkimuksen yhteydessä poistettu paikoiltaan.

Kuva 9. Alue 5 ennen avaamista kasvillisuus raivattuna. Kuvattu länteen.

Kuva 10. Alue 5 ennen avaamista kasvillisuus raivattuna. Kuvattu lounaaseen.

Pintamaan poiston jälkeen tasossa 0 saatiin esiin muutaman kiven pinta ruutujen 91/503 ja 91/504 alueella. Maa oli kauttaaltaan humuksen sekaista ruskeaa hiekkaa. Sekoittuneesta pintamaasta löytyi kotkattu pyöreäkantainen rautanaula (ruudusta 91/504; ei otettu ilmeisen resentinä talteen), mutta muita löytöjä ei pintakerroksesta saatu esiin. Tasossa 1 alueella erottui em. kivien lisäksi muutamia muita pienempiä kiviä. Maa oli yhä humuksensekaista ruskeaa hiekkaa. Tasossa 2 alueen länsikulmassa alkoi tulla esiin selvästi kellertävämpi hiekka. Kerroksista 1–2 ei tullut talletettavia löytöjä.

Kerroksesta 3 ruudusta 91/505 humuksensekaisesta ruskeasta hiekasta laajempaan kiveykseen rajoittuen löytyi rautanaula (:36). Kookkaampien kivien keskittymä alkoi tulla laajemmin esiin lähinnä ruudun 91/503 alueelta osin menen pohjoisosassa myös profiilin sisään. Toinen rautanaula (:37) löytyi ruudun 90/505 alueelta humuksensekaisesta ruskeasta hiekasta. Runsaasti hiiltä osin kookkainakin hippuina esiintyi etenkin ruuduissa 90/505, 91/505 ja 90/506 (kellarikiveykseen rajoittuen). Tasosta 3 lähtien kaikki alueen tasot dokumentoitiin myös piirtämällä.

Kuva 11. Alue 5 pintamaan poiston jälkeen (ylh. vas..) sekä eri tasoissa (ylh. oik. 2. taso, alh. vas. 3. taso, alh. oik. 4. taso). Kuvattu luoteeseen.

Kerroksesta 4 löytyi rautanaula (:39) ruudun 90/505 alueelta. Rautanaulan katkelma (:38) tuli esiin myös ruudusta 95/504. Molempien löytöjen yhteydessä oleva maa-aines oli humuksensekaista ruskeaa hiekkaa. Tasosta 4 mainittakoon hiilen ja nokimaan keskittyminen ruutuihin 90/505, 91/505 ja 90/506. Pohjoiskulmasta esiin kaivetut kookkaat kivet, joista monet olivat tasainen pinta ylöspäin, on selvästi tarkoituksella asetettu paikalleen: nämä muodostavat todennäköisesti paikalla sijainneen rakennuksen lounaiskulman nurkkakiveyksen.

Kuva 12. Alue 5 tasossa 5. Kellarirakenne kuvan etualalla. Kuvattu luoteeseen.

Kerroksesta 5 ei tehty löytöjä lukuun ottamatta ruudun 90/504 maa-aineista seuloessa havaittua yksittäistä hammasta, jota ei saatu sen heikosta kunnosta johtuen talteen. Maa-aines on kaivausalueen itäpuolella selvästi tummemman ruskeampaa kuin länsiosassa, jossa maa oli lähinnä vaaleanruskeaa hiekkaa. Hiilen ja noen keskittyminen ruutuihin 90/505, 91/505 ja 90/506 jatkui; erityisesti ruudussa 90/505 oli hiiltä runsaasti paloina NE-SW suuntaisessa noin 20 cm kaistaleessa. Kivet keskittyvät selvästi kaivausalueen pohjoiskulmaan osin profiilin sisään. Tästä johtuen päätettiin avata 2 m² laajennus ruutuihin 92/502-503 (ks. havainnot alueesta 9: luku 4.6.).

Kerroksesta 5 otettiin talteen näytteeksi nurkkakiveyksen väliin ja osittain alle meneviä hiiltyneitä hiiltyneitä puunkappaleita (näytteet 7-8/2008). Näistä kiveyksen SW-kulman vieressä, osin kivirakennelman alle menevä hiiltynyt puujäännös (näyte 7/2008) oli NNW-SSE-suuntainen, pituudeltaan n. 12 cm ja leveydeltään n. 3 cm. Näyte 8/2008 sijaitti edellisen lähellä ja oli samansuuntaisesti kulkeva, selvästi kiven alle menevä hiiltynyt puunkappale, jonka pituus oli n. 15 cm ja leveys n. 0,55 cm.

Kuva 13. Hiiltyynyttä (kiven vieressä, oikea nuoli) ja hiiltymätöntä (kiven alla, vasen nuoli) puuta kivirakenteessa ruudun 91/503 alueella kerroksessa 5.

Kuva 14. Mahdollinen rakennuksen nurkkakiveys koejassa 5, tasossa 5. Kuvattu koilliseen.

Kerroksessa 6 hiilen ja nokimaan määrä väheni selvästi liittyen vain muutamaan suppeaan keskittymään. Mahdollinen hautakuvio saatiin esiin ruudun 91/505 kohdalta; kyseessä oli NW-SE-suuntainen ja noin metrin pituinen reunoista soikea suorakaiteen muotoinen, runsaasti hiiltä hippuina sisältävä ruskea, noensekainen läikkä). Kaivaminen lopetettiin tasoon 6 (ruutua 90/506 lukuun ottamatta), jolloin maa oli kauttaaltaan vielä selvästi sekoittunutta, lähinnä vaaleanruskeaa hiekkaa.

Kellarikiveykseen rajoittuvan ruudun 90/506 kaivamista jatkettiin muuta aluetta syvemmälle. Tällä pyrittämään selvittämään rakenteen ikää suhteessa alueella sijaitseviin hautauksiin. Ruudun alueelta ei tehty mainittavia havaintoja; maa oli kerroksissa 7 ja 8 ruskeaa, sekoittunutta ja osin hiilensekaista hiekkaa (kartat 13 ja 14). Aluetta ei kaivettu pohjaan.

Alueelta 5 tehtiin kaikkiaan 4 löytöä, jotka olivat kaikki rautanauvoja tai niiden katkelmia; löydöt tehtiin kerroksista 3 ja 4. Selkeitä hautakuvioita ei tasoissa vielä havaittu yhtä läikkää ruudussa 91/505 lukuun ottamatta. Syvemmälle kaivettaessa hautauksia tulee todennäköisesti runsaammin esiin; alueella sijainneisiin hautoihin viittaavat myös maasta havaitut yksittäiset, todennäköisesti hautojen täyttömaahan päätyneet hampaat, joita ei kuitenkaan niiden heikosta kunnosta johtuen saatu alueelta talteen. Kaivausalueelta esiin tulleet kivet keskittyivät yhteen laajempaan rakennelmaan pääasiassa ruutuihin 91/503 ja 91/504; kivet vaikuttivat pinnoiltaan osin palaneilta. Kyseessä on todennäköisesti rakennuksen perustukseen liittyvä kivirakenne, todennäköinen nurkkakiveys. Rakenteeseen kuuluvia kiviä ei tutkimusten yhteydessä siirretty tai poistettu alkuperäisiltä paikoiltaan.

Kuva 15. Alueen 5 syvemmälle kaivettu, kellarirakenteeseen rajoittuneet ruudut 90/506 (oikealla) ja 91/506 (vasemmalla) tasossa 8. Kuvattu kaakkoon.

4.3. Alue 6 (koeoja 97-101/504)

Alue 6 paalutettiin koeojana jatkamaan vuonna 2007 aloitetun alueen 1B koilliskulmasta kohti rinteessä kirkon muistokiven yläpuolella sijaitsevaa vanhaa perunakellaria tms. kuoppaa.³ Loivasti lounaaseen kohti rantaa viettävä tutkimusalue avattiin metrin levyisenä ruutuihin 97-101/504. Paikalla oli ennen kaivausta matalaa aluskasvillisuutta. Pintakerros oli hiekkansekaista peltomultaa. Ruutujen 97-98/504 rajalla kulki lähes luode-kaakkosuuntaisesti matalahko mutta selvästi havaittavissa oleva ojamainen kaivanto. Pintakerroksesta löydettiin tupakka-askin foliota ruudusta 101/504 sekä kärjestään taittunut tehdastekoinen naula, joita ei otettu talteen.

Kuva 16. Koeoja paalutettiin alueen 1B pohjoispuolelle. Etualalla alue 1B reuna, tämän jälkeen koealueen poikki kulkee ojamainen kaivanto. Koeoja päättyy perunakuoppaan pohjoisessa. Kuvattu koilliseen.

Kerros 1 oli koeojan alueella pääasiassa yhä mullan ja juurten sekaista tummaa hiekkaa. Ruutujen 99-100/504 rajalla tuli esiin muutamien sekä nyrkinkokoa isompien että pienempien kivien keskittymä muutoin melko kivettömässä maassa. Kerroksen 1 yhteydessä löydettiin ruuduista 100/504 ja 101/504 keramiikkaa kahdesta eri kohtaa (:40-41). Saviastian palaset olivat peräisin samasta astiasta ja tyypiltään sisäpuolelta lasitettua punasavikeramiikkaa. Löydöt tulivat esiin hiekkansekaista pintamullasta läheltä maan pintaa. Koeojan alueella sijaitsevan ojan pohjalta ruudusta 98/504 löydettiin humuksen ja hiekan sekaisesta maasta yksi pieni palaneen luun pala (:42).

³ Maanantaina 16.6.2008 Kappelinpellon kaivauksiin kävi tutustumassa läheisen Ranta-Pajulan tilalla asuva Sirkka-Liisa Pajunen (os. Pylkkönen). Hänen mukaansa kuoppaa on pidetty perunakellarina. Kellarikuopan ohella myös tutkimusalueella sijaitsevia ojamaisia kaivantoja on ihmetelty.

Kuva 17. Koeojan koillispäädystä ruudusta 101/504 löytynyt punasaviastian kappale (KM 2009001:40) löytöpaikaltaan kuvattuna.

Kerroksen 2 kaivamisen aikana aikaisemmasta kerroksessa ilmi tulleet kivet tulivat esiin selkeämmin. Maa oli yhä mullansekaista ruskeaa hiekkaa, joskin kellertävä hiekka saatiin esiin paikka paikoin. Ilmeisesti alueen poikki kulkevaa ojaa aikoinaan hiekkamaahan kaivettaessa on maata nostettu ojan pohjoispuolelle matalahkoksi valliksi, sillä ruudun 99/504 kohdalla tuli esiin alkuperäinen maan pinta noin 15 cm syvyydessä. Kaivetusta maasta saatiin esiin myös kaksi yhdessä olevaa ilmeisen resenttiä lankanaulaa puujäänteineen (mahdollisesti jäännöksiä paikalla sijainneesta aidasta, vrt. Huurre 1972, 6-7) – nauvoja ei otettu talteen.

Kerroksen 3 aikana etenkin koeojan eteläpäässä alueelle kaivetun ojan pohjoispuolella saatiin esiin kellertävä tai kellertävän ruskea hiekka. Ojan pohja oli kaivettaessa ympäristöään selvästi tummempaa, humuksen- ja osin myös noensekaista hiekkaa. Tasossa 3 pienemmät, selvästi irtonaiset, kivet poistettiin tason vaaitsemisen ja kuvaamisen yhteydessä. Kivet eivät muodostaneet mitään selkeää rakennetta.

Kuva 18. Alue 6 tasoissa 2 (vas.) ja 3 (oik.). Kuvattu lounaaseen.

Myös kerroksessa 4 ojan alue oli selvästi ympäröivää kellertävän ruskeaan hiekkaa tummempaa. Ojan pohjalla erottui muutamia pieniä kiviä. Alue osoitautui muutoin varsin kivettömäksi, mutta koejojassa esiintyi myös useita isohkoja kiviä etenkin ruutujen 100/504 ja 101/504 alueella. Tasosta 4 eteenpäin tasot dokumentoitiin kuvaamisen lisäksi myös piirtämällä. Kerroksesta löydettiin yksi kvartsi-iskos ruudun 100/504 alueelta (:43).

Kuva 19. Alue 6 tasossa 5. Alueelta alkaa tältä syvyydeltä tulla esiin todennäköisiä hautakuvioita. Myöhemmin kaivetun ojan paikka osoitettu nuolilla. Koejojaa ei 2008 kaivettu tätä tasoa syvemmälle. Kuvattu lounaaseen.

Kerroksesta 5 löydettiin alueen halki kulkevan ojan ja vaaleankellertävän hiekan rajalta, ojan pohjoisreunalta ruudusta 98/504 rautanaula (:44). Läheltä tätä, ojan pohjan kohdalta, tuli esiin ruudun 97/504 humuksensekaisesta ja hiiltä sisältävästä hiekkakerroksesta rautanaula (:45). Tasossa 5 oli jo havaittavissa selviä eroja eri alueiden välillä ja paikalla oli havaittavissa ensi merkit todennäköisistä hautakuvioista. Kaikki syvemmälle kaivetuissa tasoissa esiintyneet kivet, ojamaisen kaivannon pohjalla sijaitsevia lukuun ottamatta, vaikuttivat sijainneen koejojasta havaittujen hautakuvioiden alueella kuuluen todennäköisesti siis hautojen täyttömaahan.

Alueen 6 kaivettu ala oli yhteensä 5 m², jota tutkittiin ainoastaan kerrokseen 5 asti. Alueella havaittiin jälkiä ainakin kahdesta hautakuvioista, joihin myös liittyivät (tai joiden kohdalta sijaitsivat) koejojasta löydetyt isohkot kivet. Hautoja ei tutkittu hautaustasoon asti, vaan maata poistettiin pintamaasta laskettuna ainoastaan noin 35 cm syvyyteen asti. Alueen eteläosassa havaittiin tutkitun koeojan poikki kulkenut todennäköisesti hautoja myöhäisempi ojamainen kaivanto, jonka pohjalta havaittiin myös joitain kiviä. Tutkimusalueelta tehtiin kaikkiaan 6 löytöä, joista monet tulivat juuri em. ojamaisesta kaivannosta. Havaintojen perusteella on varsin

selvää, että hautausmaa-alue on ulottunut alueelle 6, todennäköisesti jatkuen tästä vielä jonkin matkaa rinnettä ylös koilliseen.

4.4. Alue 7 (koejoja ruutuihin 92/493-92/497, 93/497 ja 94/497-94/502 sekä laajennus 95/500,5-96/502)

Koejoilla pyrittiin selvittämään vuoden 2007 aloitetun tutkimusalueen sekä Huurteen 1970-luvun tasokaivausalueen keskinäistä sijaintia sekä hautausmaa-alueen laajuutta. Tutkimusalueen paikaksi vaaittiin ja avattiin metrin leveydeltään oleva alue ruutuihin 92/493-92/497, 93/497 ja 94/497-94/502. Lopuksi koejoaan avattiin 5 m² laajennusosa ruutujen 95/500,5-96/502 alueelle. Ennen kaivausta alue oli länsiosastaan melko tasaista. Aluskasvillisuus paikalla oli matalaa, mutta rehevää. Kellmanin metsä alkoi kohdasta $y=496,5$ länteen. Ruudun 94/500 kohdan poikki koillis-lounaisuuntaisesti rinnettä alaspäin kulki vanha ojamainen kaivanto: sen länsipuolella oli ojan kaivamisesta syntynyt matalahko valli, kun taas ojan itäpuolella maasto nousi ojasta johtuen melko jyrkästi kaakossa olevalle tasanteelle.

Kuva 20. Alue 7 merkittynä maastoon kasvillisuuden raivaamisen jälkeen. Koejoan poikki kulkee syvä ojamainen kaivanto (kuvassa näkyvän kannon takana). Kuvattu luoteeseen.

Kuva 21. Alue 7 koejoja kulki syvän ojamaisen kaivannon poikki. Kuvattu etelään.

Pintavaaituksen jälkeen alueelta poistettiin pintakerros, jonka paksuus vanhan peltomaan alueella vaihteli paikoin pääosin 10-20 cm paksuisena. Kyntökerroksen poiston yhteydessä tuli esiin ruudusta 94/498 moderni 2,5 cm pituinen rautanaula, selvästi tehdastekoinen rautanaula kohdasta 92,65/497,00 ja samanlainen kohdasta 94,60-80/499,00-20, joita ei otettu talteen.

Pintamaan poistamisen jälkeen tasossa 0 erottui ruudun 92/496 alueella lounais-koillisuuntaan kulkeva vaaleanharmaan hiekan (ns. lyijyhiekkaa) noin 100 cm x 60 cm kokoinen alue. Huurteen 1970-luvulla tekemien kaivausten merkinä tuli esiin kaivausten jälkeen asetetun muovin reuna tuli esiin ruudusta 93/497. Koojan itäpäästä läheltä aluetta 1B ruudusta 94/502 tuli esiin kookkaan kiven pinta. Laaja useammasta kivistä koostuva kivirakenne saatiin esiin ojamaisen kaivannon itäpuolelta ruuduista 95/501. Maa oli kaivettaessa muutoin lähes kokonaan kivetöntä hiekkaa. Maa oli pääasiassa humuksensekaista ruskeaa hiekkaa, jossa paikka paikoin erottui kellertävän hiekan ja nokimaan laikkuja.

Kuva 22. Alueen 7 länsiosaa pintamaan poiston jälkeen. Alue on vanhaa peltoa. Kuvan keskiosassa Huurteen tutkima ja muovilla peittämä tutkimusalue (rajattu kuvaan katkoviivalla). Kuvattu luoteeseen.

Alueen länsiosassa tasossa 1 tuli esiin ruskeanpunertava hiekka, jossa erottui muutamia tummempia humuksensekaisia, lähinnä juurien aiheuttamia jälkiä. Vaaleanharmaa tai lähes valkoinen palaneen maan ns. lyijyhiekka-alue erottui varsin selkeänä ympäristöstään. Lyijyhiekan itäpuolella erottui Huurteen 1970-luvun kaivausalueen länsireuna reunoille asetetun muovin ansiosta ruudun 92/496 alueelta kohdasta 496,65 kulki vain muutaman asteen vastapäivään väli-ilmansuuntien mukaisesta kaivauskoordinaatistosta. Kuten jo aiemmin esitetty, 1970-luvun tasokaivausalueen itäreuna tuli esiin kohdasta 94/499 ja Huurteen tasokaivausalueen

pohjoisreuna (ilman laajennusaluetta) ruudun 93/497 alueelta lähes itä-länsisuunnassa (koillis-lounaissuunnassa) kulkien kohdasta $x=93,85$. Vanhojen kaivausalueiden täyttömaa-alueita ei kaivettu syvemmälle, vaan ne jätettiin tekniseen kaivaustasoon 1. Ruuduissa 94/495-496 erottui kellertävässä hiekassa useita kapeita, noin 15-35 cm leveitä, rinnettä alaspäin kulkevia tummanruskean hiekan alueita, joista osa lienee todennäköistä kyntöjälkiä, mutta osa saattoi olla peräisin hautakuvioistakin. Alueen halki kulkevan ojan maaperä oli täyttömaan poiston jälkeen lähinnä ruskeaa ja kellertävää hiekkaa. Tutkimusalueen 7 itäosa (ruudusta 94/497 ruutuun 94/499) kaivettiin tasoon 2; kaivamista ei jatkettu syvemmälle. Ruudut 94/497-500 olivat täysin kivettömiä. Löytöinä mainittakoon ruudusta 94/499, humuksensekaisesta maakerroksesta (vanhasta kyntökerroksesta) esiin tullut ohuen posliinikupin yläosa (koristeena punaisia raitoja 5 kpl, ei liene Arabian mallistoa; löytöä ei talletettu).

5 m² laajennusalue alueen 7 koeojan itäosan pohjoispuolelle avattiin ruutuihin 95/500,5-96/502 (yhtenäisen alueen muodosti lisäksi koeoja tämän eteläpuolella 94/500,5-502). Alue avattiin rakennuksen mahdollisen kivijalan löytämiseksi. Pintamaan poiston jälkeen ruutujen 95-96/500,5-501 kohdalta saatiin esiin lähes metrin halkaisijaltaan ollut kivikeskittymä. Tasossa 1 (ks. kartta 21) keskittymässä oli esillä toistakymmentä kiveä, joista muutamat olivat varsin kookkaita. Keskittymä oli koottu tarkoituksellisesti, mutta ei kuitenkaan muistuttanut esim. nurkkakiveystä; mahdollisesti keskittymän kivet on koottu paikalleen länsipuolella sijainnutta ojaa kaivettaessa. Maa oli kauttaaltaan sekoittunutta vaaleanruskeaa ja harmaankeltaista sekoittunutta hiekkaa. Paikoitellen havaittiin myös hiilen hippuja. Aluetta ei kaivettu tasoa 1 syvemmälle, joten todennäköisiä alueella sijainneita hautakuvioita ei saatu vielä esiin.

Kuva 23. Alueen 7 laajennusalue tehtiin koeojan ja alueen 1B välissä olevalle tasaiselle alueelle. Kuvattu etelään.

Kuva 24. Alueen 7 laajennus tasossa 1. Kivirakenne vanhan ojan reunalla lienee syntynyt ojankaivuun yhteydessä. Kuvattu etelään.

Kuva 25. Alueen 7 laajennus tasossa 1. Kuvattu itäkoilliseen.

Koeojan länsiosassa (ruutuun 92/497 asti) tasossa 2 tuli esiin lähes kauttaaltaan melko ruskean- ja punertavankeltainen hiekka, jossa oli vielä osin humusta seassa. Ruudun 92/496 lyijyhiekka jatkui tasossa vain hieman eteläosastaan pienentyen. Kerroksesta 2 (kyntökerroksesta) tuli ruudusta 94/499 esiin rautanaula, naula oli tehdastekoinen lankanaula eikä sitä talletettu. Samalta alueelta, mutta kerroksesta 3 ruudusta 94/497 tuli esiin rautanaula (:46) ympäristöä tummemmasta jäljestä, todennäköisestä syvemmälle ulottuneesta kyntöjäljestä.

Koeojan länsiosassa sekoittuneesta kerroksesta 3 ruudusta 92/494 ($x=92,71$, $y=494,84$, $z=100,83$) löytyi palanen posliinikupista (ei talletettu kokoelmiin). Maakerrokset olivat todennäköisesti sekoittuneet kyntämisen yhteydessä. Tasossa 3 saatiin ojan länsipuolelta esiin kauttaaltaan kellertävä ilmeisen puhdas hiekka em. lyijyhiekka-anomaliaa lukuun ottamatta. Tämän palaneen maan ns. lyijyhiekka-alue ruudussa 92/496 kaivettiin yksikkönä pohjaan noin 10–15 cm tasoa 3 matalammalle; maassa erottuvasta nokialueesta otettiin näyte analysoitavaksi (näyte 12/2008). Maa oli täysin kivetöntä hiekkaa tai hiesua eikä hautakuvioita tutkimusalueen 7 länsiosassa erottunut.

Kuva 26. Alueella 7 ruudussa 92/496 ollut vaaleanharmaan palaneen hiekan alue kaivettuna yksikkönä syvemmälle. Oikealla Huurteen 1970-luvulla tekemien kaivauksien reunamuovia. Kuvattu koilliseen.

Koeojan 7 perusteella Kappelinpellolla 1970-luvulla avatut tutkimusalueet voidaan tarvittaessa kiinnittää melko täsmällisesti uuteen koordinaatistojärjestelmään. Tämän perusteella myös vuoden 2007 raportissa esitettyä havaintoa 1970-lukujen ja vuoden 2007 tutkimusten koordinaatistossa esiintyvistä ilmansuuntapoikkeamasta voidaan pitää liian suurena, sillä havaittu virhe kaivausalueen ilmansuunnissa on ainoastaan muutaman asteen luokkaa vastapäivään.

Kokonaisuudessa alueelta 7 tuli esille vain vähän löytöjä. Myös kivet puuttuivat lähes kokonaan alueen itäosaa lukuun ottamatta. Ruudusta 94/500 länteen alue on ollut ilmeisen pitkään peltona. Hautakuvioita ei tutkimusalueen länsiosassa erottunut: on kuitenkin huomattava, että hautoja on ainakin laajennusalueella sekä todennäköisesti myös ruudun 94/497 etelä- ja kaakkoispuolella, sillä Huurteen 1970-luvun hautoja sisältänyt tutkimusalue ulottuu juuri kyseiselle alueelle.

4.5. Alue 8 (ruudut 97-98/508-509)

Kirkon muistokiven koillispuolelta poistettiin pintaturve yhteensä 3,5 m² kokoiselta alueelta ruuduista 97/508, 98/508, 97/509 (vain ruudun länsipuolisko) ja 98/509. Varsinaiseen kaivamiseen ei ryhdytty. Alueen pinta ja turpeen poiston jälkeinen taso 0 vaaittiin; taso myös dokumentoitiin valokuvaamalla. Tarkoituksena oli selvittää muistomerkin ympärillä sijaitsevan kiveyksen suhdetta ja kuulumista paikalla aikaisemmin sijainneeseen rakennukseen. Muistomerkinä olevan pystykiven jalustana ja sen ympäristössä oli runsaasti maan pintaosiin ulottuneita erikokoisia kiviä (etenkin ruudussa 97/508 heti muistomerkin koillispuolella ja siihen rajoittuen), joita kaikkia on tuskin koottu paikalleen muistokiven pystyttämisen yhteydessä. Kyseessä saattaa siis olla paikalla sijainneen kiveyksen sekundaarinen käyttö muistomerkin osana. Kiveyksen luonteen tarkempi selvitys vaatisi alueen kaivamista syvemmälle. Löytöjä pintakerroksesta ei tehty.

Kuva 27. Kirkon muistomerkin ympäristö ennen pintamaan poistoa. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 28. Tutkimusalue 8 pintamaan poiston jälkeen. Eniten kiviä on muistomerkin alla ja vieressä. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 29. Tutkimusalue 8 pintamaan poiston jälkeen. Kuvattu luoteeseen.

4.6. Alue 9 (laajennus ruutuihin 92/502-503)

Tutkimusalueen 5 pohjoiskulman jatkoksi avattiin 2 m² kokoinen laajennus ruutuihin 92/502-503. Tarkoituksena oli selvittää alueelta 5 esiin kaivetun kiveyksen jatkumista tälle alueelle, sillä osa alueelta 5 esiin kaivetuista kookkaista kivistä ulottui tutkitun alueen tutkimusalueen reunaprofiiliin. Alueen länsipuolella oli alkuperäisen maan pinnan tuhonnut, syvemmälle kaivettu ojamainen kaivanto, jonne asti kaivausalueetta ei kuitenkaan laajennettu.

Kuva 30. Alue 9 pintamaan raivauksen jälkeen ennen avaamista. Vasemmalla tutkimusalue 5, oikealla alue 7. Kuvattu luoteeseen.

Maa oli pintakerroksen poistamisen jälkeen humuksensekaista ruskeaa hiekkaa. Ruudun 92/503 koillisneljänneksestä löydettiin noin 10 cm syvyydestä humuksensekaisen maan ja hiekan rajalta melko hyvin säilynyt ihmisen korvakäytävän luu (sekoittuneesta kontekstista; luu on analysoitu [osteologisessa raportissa nrolla 24] ja luetteloitu näytteeksi [näyte 29]). Tasossa 2 tuli esiin kolmen kookkaan kiven muodostama säännöllinen koillis-lounaissauntainen kivrivi ruudun 92/502 alueelta sekä alueelta 5 esiin kaivettuun kiveykseen liittyviä kiviä ruudusta 90/503. Maa vaihteli ruskeanharmaasta vaaleanruskeaan hiekkaan, mutta ruutujen välissä esiintyi myös laajempi punertavankeltaisen hiekan kohta.

Kerroksissa 3 ja 4 saatiin esille hieman lisää kiveystä aikaisemmin jo havaittujen kivien yhteydestä ja hieman syvemmältä näiden länsipuolelta. Lisäksi alueelta 5 havaittuun nurkkakiveykseen kuuluvia kiviä saatiin lisää esiin.

Kuva 31. Alueilta 5 ja 9 esiin kaivettu mahdollinen rakennuksen nurkkakiveys tasossa 4. Kuvattu lounaaseen.

Tasossa 4 erottui ainakin kaksi todennäköistä hautakuvion päätyä kellertävänruskeana puoliympyrän muotoisena kuviona punertavankeltaisen hiekan ympärillä (ruutujen 92/502 ja 92/503 pohjoisosista). Kuvioissa oli havaittavissa jonkin verran hiiltä, samoin kuten kiveysten yhteydessäkin. Ruudun 92/502 alueelta saatiin seuralöytönä talteen mahdollinen kvartsi-iskos (:47).

Aluetta kaivettiin vain tasoon 4 asti. Yhtenäisen kivirivin alta sekä sen vierestä ruudun 92/502 länsipuolella paljastui lisää kiviä. Havaittu kiveys jatkuu todennäköisesti tutkimusalueelta vielä pohjoiseen. Esiin saadun kiveyksen tarkempi luonne ei paljastunut: se saattaa kuulua paikalla havaittuun rakennukseen, jonka nurkkakiveys on lähellä, tai paikalla sijaitsevan haudan täyttömaahan.

Kuva 32. Alue 9, taso 2. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 33. Alue 9, taso 3. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 34. Alue 9, taso 4. Mahdolliset hautakuviot osoitettu nuolella. Kuvattu lounaaseen.

4.7. Alue 10 (koeja 78-87/498)

Koeja sijoitettiin lounaaseen rantaa kohti viettävään rinteeseen, Kellmanin vanhan metsittyneen pellon reunaan, vanhan ojan länsipuolelle. Koejalla pyrittiin selvittämään hautausmaan laajuutta tunnetun kalmistoalueen etelä- ja lounaispuolella. Kyseessä oli metrin levyinen ja yhdeksän metrin pituinen koeja. Ennen raivausta paikalla kasvoi tiheä heinä- ja saniaiskasvusto. Koeja sijoitettiin lähes puuttomalle aukealle.

Alueen paalutuksen jälkeen koeja vaaittiin ja paikalta poistettiin mullansekaista hiekkaa sekä juuria sisältävä pintakerros, vanha sekoittunut kyntökerros, vastaantulevan kellertävän hiekan rajaan asti lapioilla vaihtelevana, noin 15–25 cm paksuisena kerroksena. Sekoittunutta pintakerrosta ei erikseen seulottu, vaan sitä tarkkailtiin kaivaessa silmämääräisesti sekä metallinilmaisimella. Alkuun ruutu 83/498 jätettiin kaivamatta välittömästi ruudun länsipuolella sijaitsevan männyn vuoksi, mutta tämäkin ruutu avattiin myöhemmin edellisten tavoin.

Koejan pintakerroksesta, hiekansekaisesta sekoittuneesta mullasta (vanha kyntökerros) löytyi kaikkiaan kuusi löytöä, joista vain osa talletettiin kokoelmiin. Näistä mainittakoon pienikokoinen hevosenkenkä ruudun 84/498 alueelta (ei talletettu), ihmisen korvakäytävän luu (kohdasta $x=86,13$, $y=498,44$ ja $z=100,10$) noin 10 cm syvyydestä (analysoitu [osteologisessa raportissa nrolla 24] ja toimitettu ajoitukseen [näyte 30]) sekä tiilen kappale ruudusta 78/498. Loput löydöistä olivat rautanauvoja, joista osa selvästi tehdastekoisia. Löydöille saatiin määriteltyä tarkka sijainti, mutta kaikkia ei ilmeisen resenteinä talletettu kokoelmiin (talletetut löydöt alanumeroilla :48-49).

Kuva 35. Vasemmalla koejan pohjoisosassa (84-87/498) sekoittuneen pintamaan (vanhan kyntökerroksen) poiston jälkeen, vasemmalla eteläosa (78-82/498). Ojan välinen kynnyks poistettiin myöhemmässä vaiheessa.

Koejan ensimmäinen, kyntökerroksen jälkeinen taso siivottiin ja dokumentointiin valokuvaamalla. Tasossa erottui tumman- ja punertavanruskean hiekan seasta joitakin lähinnä

harmaanruskean hiekan alueita sekä muutamia pieniä nokimaaläikkiä. Paikalta ei tullut esiin lainkaan kiviä eikä mitään kiinteitä rakenteita. Koeojan itäreunan profiilissa erottui kuitenkin noin 78 cm pitkän, noin 5 cm leveän ja noin 0,5-1,5 cm paksun sekä osittain hiiltyneen puun jäännökset. Puun suunta profiilissa erottuvan osan perusteella oli lähes NE-SW eli se oli koeojan pituussuunnan suuntainen. Hiiltyneen puun koillispää alkoi kohdasta $x=80,42$, $y=498,94$, $z=99,00$ ja lounaispää rinnettä alempana kohdassa $x=79,67$, $y=498,94$, $z=98,88$. Puu saattaa liittyä jo Huurteen 1970-luvun alussa tekemään havaintoon alueella olleesta hiiltyneestä puujäänteestä. Puu jätettiin paikoilleen, mutta siitä irrotettiin pieni näyte mahdollista ajoittamista varten. Maanäytekairauksen perusteella hiiltyneen puujäännöksen alla on vielä noin 20 cm hiiltynyttä hiekkaa, jonka alta alkoi puhdas vaalea hiekka.

Kuva 36. Ruutujen 79-80/498 itälaidasta löytyi pitkä, koeojan pituussuuntainen hiiltynyt puu.

Koeojasta poistettiin ainoastaan vanha sekoittunut kyntökerros, eli sitä ei kaivettu tasoa 0 syvemmälle. Ainoastaan koeojan itäreunassa, johon kaivettiin tason 0 alle yhtenäinen, noin 10 cm syvä ja noin 20 cm leveä tarkastusoja. Tämän perusteella ei varmoja havaintoja hautakuvioista tehty. Sekoittuneesta pintakerroksesta löytynyt luu on kuitenkin varmuudella peräisin haudasta, jollaisia koeojan 10 läheisyydessä on siis ollut. Hautojen paikantamiseksi aluetta tulisikin tutkia kaivauksin syvemmälle.

4.8. Alue 11 (koeoja ruutuihin 91/511-515)

Kaipeelan pellolle ulottuneen metrin levyisen ja viiden neliömetrin kokoisen koeojan tarkoituksena oli selvittää hautausmaa-alueen ulottumista Kaipeelan pellolle. Tutkimusalue yhdistyi lännessä pääkaivausalueeseen 1A. Alue avattiin pellolle heinän niittämisen jälkeen.

Paalutuksen jälkeen poistettiin kyntökerros vastaantulevan hiekan rajaan asti lapioilla vaihtelevana, noin 10-25 cm paksuisena kerroksena. Sekoittunutta kyntökerroksesta ei erikseen seulottu, vaan sitä tarkkailtiin kaivaessa silmämääräisesti. Koeojan sekoittuneesta kyntökerroksesta löytyi punasavikeramiikkaa (:53, 57) ruuduista 91/511 ja 91/515, kvartseja (:52, 54, 55 ja 56) ruuduista 91/511, 91/512 ja 91/514 sekä nauvoja (ei otettu talteen) ruuduista 91/514 ja 91/511 sekä viskari (:50) ruudusta 91/511. Löydöille saatiin määriteltyä tarkka löytöpaikka. Ruudusta 91/511 saatiin esille lisäksi palaneen piin kappale (:51). Kvartsi ja pii saattaa liittyä alueelta 2007 löydettyyn mahdolliseen kivi- tai varhaismetallikautiseen toimintaan. Lisäksi kohdasta $x=91,81$, $y=515,44$ ja $z=101,18$ löydettiin yksi penni vuodelta 1965 – kolikkoa ei talletettu kokoelmiin.

Koeojan ensimmäinen, kyntökerroksen jälkeinen taso siivottiin ja dokumentointiin sekä kuvaamalla että piirtämällä (kartta 19). Tasossa erottui koeojan matalammaksi kaivetussa länsipäässä lähinnä mullansekainen harmaa hiekka, jossa oli seassa hiilenhippuja. Muualla koeojassa oli puhtaanoloisen kellertävän hiekan seasta joitakin lähinnä koillisesta luoteeseen eli suoraan rinnettä alas (50/250 goonia) kulkevia kapeahkoja ja hieman kyntökerroksen pohjaa syvemmälle meneviä tummemman sekoittuneen maan alueita. Nämä alueet olivat suhteellisen säännöllisiä ja ne voitaneen tulkita syvemmälle ulottuviksi kyntöjäljiksi.

Pienehköjä kiviä esiintyi jonkin verran alueen länsipäässä sekä kohdassa $y=514,60-80$. Harmaanvalkoisen lyijyhiekan alue kulki koeojan halki kohdassa $y=513,60-514,10$; tällä kohdalla 2 metriä rinnettä ylempänä havaittiin koeojassa 4 vuonna 2007 vanhan täytetyn ojan tai muun kaivannon paikka. Nyt koeojassa 11 havaittu anomalia liittyy tähän samaan ilmiöön.

Hautausmaa-alue ei koeojan perusteella vaikuttaisi ulottuneen nyt viljelyksessä olevalle pellolle, ainakaan kovinkaan etäälle nyt tiedossa olevasta kalmistosta. Hautoja saattaa olla ehkä aivan koeojan länsiosassa, lähinnä ruutujen 91/511-512,50 alueella. Koeojaa ei kaivettu kyntökerroksen syvyyttä syvemmälle, joten asian varmistamiseksi tulisi pellon reunan sekoittunutta tummaa maa-alueutta tutkia lisää ja myös aikaisempaa laajemmalla alueella.

Kuva 37. Koeoja (alue 11) sijoitettiin Kaipeelan pellolle heinäniiton jälkeen. Koeojan alue korostettu kuvaan. Kuvattu länteen.

Kuva 38. Koeoja kyntökerroksen poiston jälkeen. Vas. kuvattu luoteeseen, oik. kaakkoon. Oikealla oleva tummempi, sekoittunut maa-alue ulottuu selvästi pellon kyntökerrosta syvemmäs: paikalla on mahdollisesti hautauksia.

Kuva 39. Koejassa syvemmälle ulottuva vaalean maan alue ruudun 91/514-515 alueella.

Kuva 40. Pellon kyntökerroksesta ruudusta 91/511 esiin tullut viskari (KM 2009001:50) *in situ*.

4.9. Koekuopat

Vuoden 2008 tutkimusten yhteydessä pyrittiin myös tarkastelemaan koeojia ja tasokaivausalueita laajemmin Kappelinpellon lähiympäristöä. Alueelle tehtiin kaikkiaan kolme 1x1 m kokoista koekuoppaa, jotka kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan saakka. Kaksi koekuopista tehtiin kalmiston koillispuolelle rinteeseen Kappelinmäen läheisyyteen ja yksi Kaipeelan pellolle lähelle vanhaa rantatörmää.

4.9.1. Koekuoppa 1 (115/497)

Koekuoppa 1 sijoitettiin rinteeseen, Kappelinpellon pohjoispuolelle, Kaipeelasta Saarijärven rantaan kulkevan polun länsipuolelle. Pintakasvillisuuden jälkeen hieksekkäinen, paljon juuria sisältävä multakerros poistettiin lapiolla ja lastalla kaivaen koskemattomaan pohjahiekkaan asti. Puhdas pohjamaa, punertavankeltainen hiekka, tuli esiin 17-28 cm syvyydestä (kuopan pohjoislaidalla syvimältä). Kuopasta tuli esiin muutamia mainittavia, nyrkinkokoa isompia, kiviä, jotka vaikuttivat luontaisilta. Hiiltä esiintyi jonkin verran hippuina pohjaan asti. Löytöjä tai havaintoja rakenteista ei tehty, eikä myöskään saatu viitteitä hautauksista. Koekuoppa dokumentoitiin pohjaan kaivamisen jälkeen kuvaamalla. Kuvaamisen ja vaituksen jälkeen koekuoppaan tehtiin varmistuspisto lapiolla sekä tarkistettiin vielä maanäytekairalla.

Kuva 41. Koekuoppa 1 sijoitettiin Kappelinpellolta rinnettä ylös kulkevan polun länsipuolelle. Kuvattu koilliseen.

Kuva 42. Koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna. Pohjoinen ylhäällä vasemmalla.

4.9.2. Koekuoppa 2 (117/506)

Koekuoppa kaivettiin metsään, Kappelinmäen läheisyyteen, Kaipeelasta rantaan vievän polun itäpuolelle loivaan rinteeseen, noin 4 m etäisyydelle polusta. Paikan lähiympäristöstä kasvoi koivua, pihlajaa, katajaa ja mustikkaa. Koekuopan kohdalla oli ohut turvekerros ja melko vähän juuria. Pintamaa oli koekuopassa ruskeaa humuksensekaista hiekkaa, jossa oli jonkin verran hiiltä. Puhdas pohjamaa tuli esiin vaihtelevasti 14-20 cm syvyydessä. Kuopassa havaittiin vähemmän ja pienempiä kiviä verrattuna edelliseen koekuoppaan. Kuopasta ei tehty löytöjä tai havaintoja rakenteista. Koekuoppa dokumentoitiin pohjaan kaivamisen jälkeen kuvaamalla. Kuvaamisen ja vaituksen jälkeen koekuoppaan tehtiin varmistuspisto lapiolla sekä tarkistettiin vielä maanäytekairalla.

Kuva 43. Koekuoppa 2 Kappelinmäen edustalla. Kuvattu koilliseen.

Kuva 44. Koekuoppa 2 pintamaan poiston jälkeen. Pohjoinen ylhäällä vasemmalla.

4.9.3. Koekuoppa 3 (79/536)

Koekuopan paikka Kaipeelan pellolla valittiin maanäyttekairalla havaitun anomalian perusteella. Koekuopan kohdalla ruskea mullansekainen hiekka jatkui koko maanäyttekairan maksimisyvyyteen asti yli puolen metrin syvyyteen. Ilmiö vaikutti poikkeukselliselta, sillä muualla peltoalueella kellertävä hiekka alkoi yleensä jo 20–25 cm syvyydestä heti kyntökerroksen alta.

Mullansekainen kyntökerros 15–20 cm poistettiin lapiolla. Pintamaan poiston jälkeinen maa oli pääasiassa kyntökerrosta lähes vastaavaa ruskeaa, joskin hieman tiiviimpää, mullansekaista hiekkaa. Puhdas kellertävä hiekka tuli esiin melko syvältä, koekuopan lounaiskulmassa vasta 52 cm syvyydessä pellon pinnasta mitattuna. Kuopasta tuli kokonaisuudessaan parisenkymmentä alle nyrkinkokoista kiveä. Löytöjä tai havaintoja rakenteista ei tehty. Koekuopassa havaittiin pohjaan asti jonkin verran pieniä hiilenpalasia. Koekuoppa dokumentoitiin pohjaan kaivamisen jälkeen kuvaamalla. Kuvaamisen ja vaaituksen jälkeen koekuoppaan tehtiin varmistuspisto lapiolla sekä tarkistettiin vielä maanäyttekairalla. Anomalian tarkka luonne ei selvinnyt, mutta kyseinen värjäytymä on saattanut syntyä esimerkiksi viljelyä haitannutta kookasta maakiveä poistettaessa, jonka jälkeinen kuoppa olisi täyttynyt sekoittuneella maalla.

Kuva 45. Koekuoppa 3 sijoitettiin kaivausalueiden kaakkoispuolelle Kaipeelan pellolle lähelle Saarijärven vanhaa rantatörmää.

Kuva 46. Koekuoppa 3 pohjaan kaivettuna. Pohjoinen ylävasemmalla.

4.10. Muita havaintoja

Kaivausalueen ympäristön pintamaata prospektoitaessa löydettiin yksi metalliraha noin 5 cm syvyydestä entisestä kyntökerroksesta, humuksensekaisesta hiekasta, välittömästi koeojan 10 eteläpuolelta, noin kohdasta 77/499. Raha osoittautui kuningatar Kristiinan aikaiseksi 1/4 äyriksi vuodelta 1635 (:58).

4.11. Rautakautiset irtolöydöt Ranta-Pajulan alueelta

Kesäkuun tutkimusten ensimmäisellä viikolla saatiin haltuun viereiseltä, Kappelinpellosta noin 250 metriä eteläkaakkoon sijaitsevalta Ranta-Pajulan tilalta löytynyt pronssinen hevosenkenkäsolki (KM 37717:1). Hyväkuntoisen soljen oli löytänyt Pekka Pajunen perunannoston yhteydessä heinäkuussa 2007 pian Kappelinpellon kaivausten jälkeen. Hevosenkenkäsolki löytyi tilan pelloilta, parinkymmenen metrin etäisyydeltä Kaipeelan ja Ranta-Pajulan tilusrajusta kaakkoon ja noin 70 m Saarijärven rannasta ENE, rantaan loivasti viettävältä pelloilta, noin 80 m tilan tiilisestä asuinrakennuksesta luoteeseen (koordinaatit noin $p = 6855\ 650$, $i = 3529\ 303$, $z = n. 100$; Kappelinpellon kaivauskoordinaatistossa $x=93,60$, $y=723,37$, $z=100,40$).

Hieman myöhemmin saatiin talteen edellisen tavoin Ranta-Pajulan tilalta löytynyt litteä linturiipus (KM 37717:2). Riipuksen oli löytänyt jo syksyllä 2001 Katja Pajunen noin 80 m Saarijärven rannasta ENE, heti rantaan vievän tien eteläpuolelta. Löytöpaikka on nykyisin tilan uudehkon hirsisen asuinrakennuksen pohjoispuolella olevalla pihanurmella kaivon ympäristössä. Löytöpaikka on aikaisemmin ollut peltoa, mutta nykyisin paikka on aidattuna pihamaana (koordinaatit $p = 6855\ 544$, $i = 3529\ 382$, $z = n. 100$; Kappelinpellon kaivauskoordinaatistossa $x=93,03$, $y=853,56$, $z=99,54$).

Löytöpaikan nimeksi annettiin tilan mukaan nimi Ranta-Pajula. Esineiden löytöpaikkojen etäisyys toisistaan on noin 130 metriä ja näitä löydettyjä esineitä voidaan ainakin toistaiseksi pitää luonteeltaan irtolöytöinä. Löytöalueiden ympäristö tarkastettiin kursorisesti Kappelinpellon kaivausten yhteydessä 2008. Pintapoimintana suoritetuissa tutkimuksissa ei saatu lisähavaintoja alueen rautakautisesta toiminnasta. Peltokasvillisuus häiritsee jonkin verran havainnointia.

Kyseessä ovat ensimmäiset rautakaudelle ajoittuvat varmat esinelöydöt Remojärven alueelta. Lähin tunnettu rautakautinen löytökeskittymä on Mikkelin Visulahdessa, joka sijaitsee Ranta-Pajulasta linnuntietä noin 15 km lounaaseen.

Irtolöydöistä on laadittu erillinen tarkastuskertomus (Ruohonen 2008).

5. Haudat ja hautakuviot 2007–2008

Vuoden 2007 tutkimuksissa hautoja ja hautamaisia likamaaläikkiä tai kuvioita tuli esiin ainoastaan tutkimusalueelta 1. Mahdollisia hautakuvioita saatiin tuolloin esille kaikkiaan 20 kappaletta, joista vain yksi varsinainen hautaus (hautakuvio 2 eli hauta 1) tutkittiin kokonaan loppuun.

Vuoden 2008 tutkimusten aikana hautoja ja/tai hautamaisia kuvioita tuli esiin selvästi laajemmalla alueella, eli tutkimusalueilta 1, 6 ja 9. Kuviot oli alueella 1 saatu esiin jo edellisenä vuotena, mutta alueista 6 ja 9 ne tulivat esiin kaivaustasosta 5 lähtien. Hautoja on mahdollisesti myös aivan tutkimusalueen 11 länsilaidassa sekä tutkimusalueilla 5, 7 ja 10, mutta tämän varmistamiseksi kyseiset tutkimusalueet tulisi kaivaa syvemmälle.

Numeroiduiksi ja tässä tarkemmin kuvattaviksi hautakuvioiksi (HK) määriteltiin sellaiset haudan muotoa muistuttavat läikät, joista kaivaustilanteesta tuli esiin selvä soikeahko, pitkänomainen likamaakuvio tai sellaisen osa. Yleisinä huomioina kuvioista (puhtaaseen koskemattomaan maahan verrattuna) mainittakoon maa-aineksen selkeästi tummempi väri, ympäristöä pehmeämpi maa, hiilen ja nokimaan esiintyminen sekä myös juurien huomattava määrä pintakerroksissa. Haudaksi (H) on määritelty sellainen kuvio, joka kaivettiin pohjaan, ja jonka pohjalta tuli selviä jäännöksiä hautauksesta eli arkusta ja/tai vainajasta alkuperäisellä paikallaan; selvänä merkinä hautauksesta voidaan pitää myös useammasta hampaasta peräisin olevaa kiillettä haudan pohjan läheisyydessä sen toisessa päädyssä. Yksittäisellä haudalla voi raportissa olla siis sekä haudan että hautakuvion numero, jotka eivät järjestysnumeroltaan välttämättä vastaa toisiaan (ks. taulukko 1). Hautakuvioiden numerointi toimi lähinnä dokumentointia selkeyttävänä välivaiheena, sillä kaikki kuviot eivät tutkimuksissa välttämättä osoittautuneet haudoiksi, vaan esimerkiksi myöhemmin kaivetuiksi likamaakuopiksi tai muiksi anomalioksi. Koska vain muutama hautakuvio on vuosina 2007 ja 2008 kaivettu pohjaan, korostuu raportissa pohjaan kaivamattomien hautakuvioiden dokumentointi.

Kuvioita numeroitiin juoksevasti siinä järjestyksessä kuin niitä tutkimusalueilta voitiin todeta. Hautakuvioiden kuvaukset on raportissa esitetty yksitellen, siitäkin huolimatta että kuvio osoittautui tai osoittautuu tutkimusten edetessä epäselväksi. Hautakuviot numeroitiin ja dokumentoitiin vuonna 2007 täsmällisesti tasoon 8 asti (hautakuviot 1-16) ja tuolloin tasosta 9 esiin tulleista kuvioista (17–20) esitettiin vain alustavat tiedot, sillä niitä ei dokumentoitu kuin kuvaamalla ja tasokarttaan piirtämällä. Hautakuviot on tässä raportissa esitetty kokonaisuudessaan osin vuoden 2007 tietoja täydentäen. Vuoden 2007 raportissa esitettiin hautakuviot numeroon 20 asti. Numerointia on tästä jatkettu juoksevasti (poikkeuksena HK 20, joita on kaksi: sekä 2007 että 2008 tutkitut, joista vain jälkimmäinen osoittautui hautakuvioiksi). Tässä raportissa kuvataan kaikki vuosina 2007 ja 2008 esiin tulleet kuviot; joihinkin vuoden 2007 tietoihin on saattanut tulla muutoksia kaivauksen jatkuessa.

Mainittakoon, että syvimmälle kaivetusta tasosta 12 alueelta 1A tuli näiden lisäksi esille jälkiä ainakin viidestä selkeästä hautakuvioista ja kahdesta laajasta sekoittuneen maan alueesta, joilla yksittäiset hautakuviot eivät vielä erottuneet. Hautakuvioita jäi kaivamatta pohjaan myös alueilla 1B, 6 ja 9; kuten edellä on jo mainittu, on hautoja mahdollisesti myös alueilla 5, 7, 10 sekä alueen 11 länsireunassa. Kaikkia mahdollisia hautakuvioita ei siis ole vielä numeroitu.

Hautakuvioiden ja hautojen numerointi aloitettiin 2007 alusta, huomioimatta Huurteen 1970-luvulla tekemiä tutkimuksia. HK 1 on siis ensimmäinen vuoden 2007 tutkimuksissa todettu selvä

hautamainen kuvio, joka on tullut esiin kokonaan tai osittain. Kokonaan pohjaan tutkitut haudat numeroitiin erikseen tunnuksella H (=hauta), joita vuonna 2007 tutkittiin tasan yksi kappale (eli H1/2007). Vuonna 2008 tutkittujen hautojen numerointia jatkettiin tästä juoksevasti. Vuonna 2008 kaivettiin pohjaan haudat H2–H9.

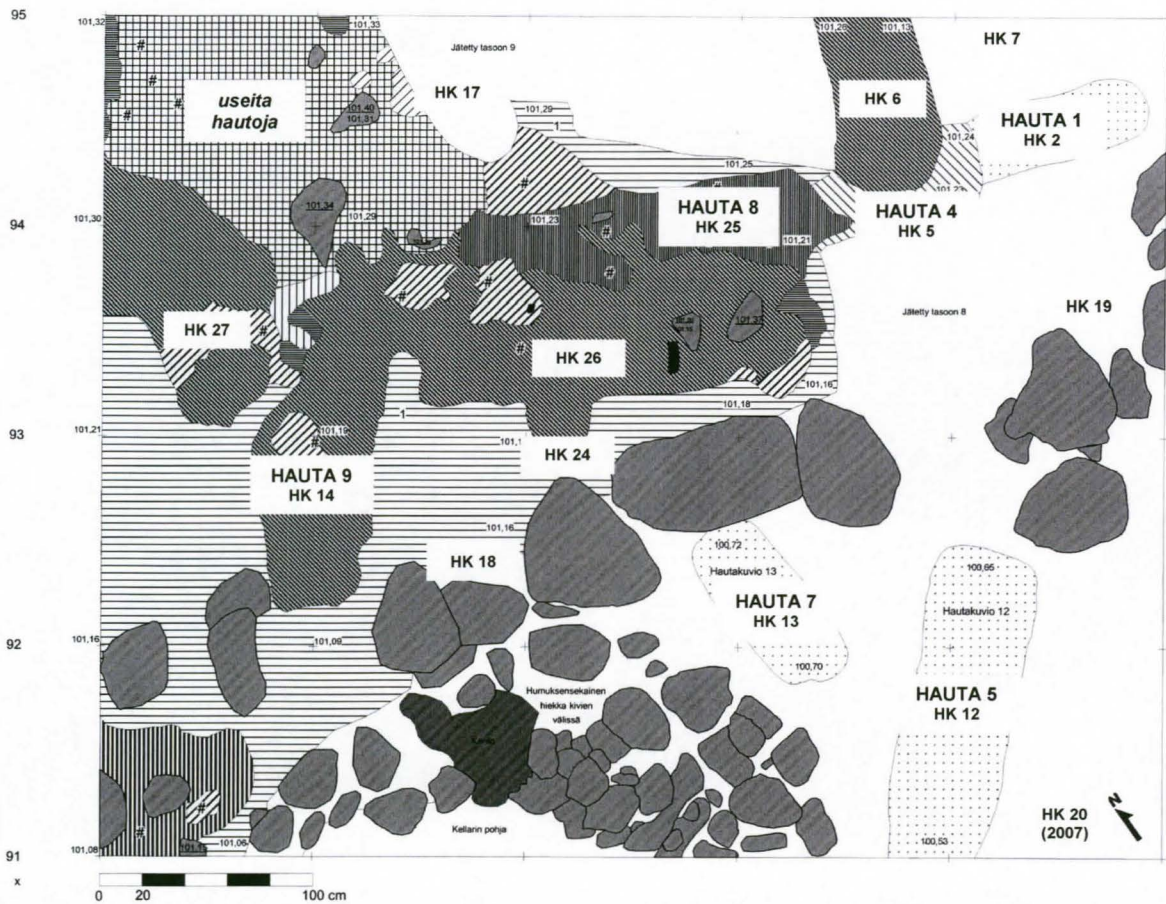
Hautojen ja hautakuvioiden suunnat määritettiin bussolilla ja ne ilmoitetaan raportissa gooneina (asteikko 0-400). On huomattava, ettei mittaustarkkuus todellisuudessa ole yhden goonin luokkaa, sillä hautakuopan muoto saattoi olla epämääräinen ja vaihdella hieman eri syvyyksissä, joten suunnan määrittelyssäkin esiintyi vaihtelua riippuen siitä, mistä syvyydestä se mitattiin. Tarkat luvut ilmoittamalla saadaan kuitenkin esim. tilastollisia analyysejä varten suurempi tarkkuus kuin suunta vain sanallinen ilmansuuntina ilmoittaen. Kuvioista annetut kaksi goonilukua (esim. 140/340) ilmoittavat hautakuvion pituusakselin suunnan. Tutkituissa haudoissa yksi gooniluku (esim. 140) ilmoittaa pään suunnan silloin kun se on tiedossa esimerkiksi *in situ* hammaskiilteen kautta tulkittuna.

Raportissa ilmoitettu koko tarkoittaa hautakuopan mittoja, ellei toisin ole mainittu. Koko on mitattu ilmoitetusta tasosta. Pohjaan kaivettujen hautojen mitat on ilmoitettu hautauksen tasosta tai mahdollisimman läheltä sitä. Koska luut eivät haudoissa olleet säilyneet hammaskiillettä lukuun ottamatta, on myös haudan syvyys ilmoitettu oletetusta hautauksen tasosta. Raportissa mainitut syvyydet on mitattu nykyisen maanpinnan tasosta. Hautaläikissä ei todettu rakenteita tai jälkiä arkusta tai vainajasta, mikäli siitä ei erikseen ole mainintaa. Kaivauskartoissa selvästi näkyvää tietoa, esim. hautakuopan muotoa, ei ole sanallisesti aina toistettu.

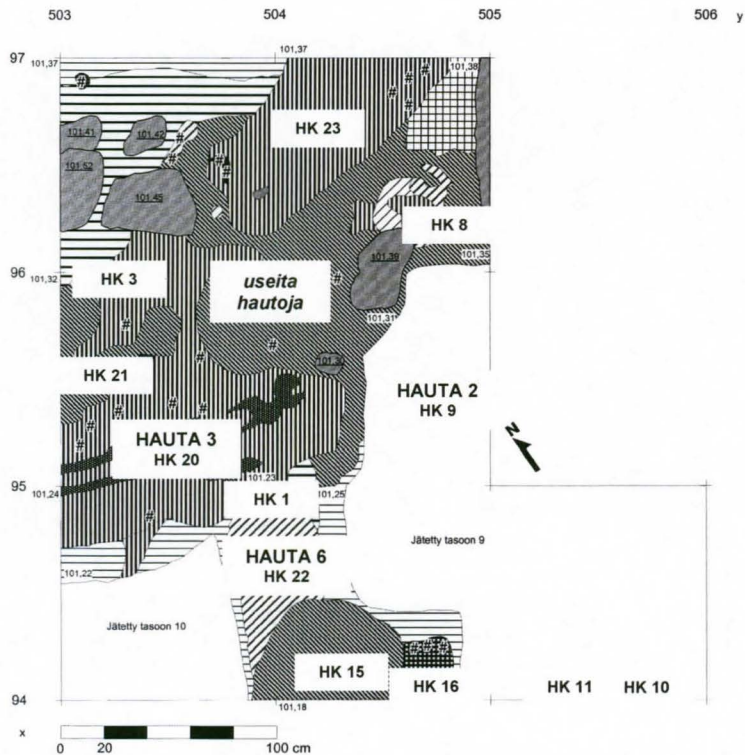
Hautakuvioiden kuvaukset on syytä esittää myös siitä syystä, että päällekkäiset hautaläikät mahdollistavat selkeissä tapauksissa hautojen keskinäisen ikäjärjestyksen määrittämisen. Tämä on sitäkin tärkeämpää, mikäli hautakuvio ei ulottunut kokonaan kaivetulle alueelle ja tutkimuksia alueella tullaan jossain vaiheessa jatkamaan.

Taulukko 1. Hautakuvioiden (HK) ja hautojen (H) vastaavuus (esim. hautakuvio 2 = hauta 1).

Hautakuvio (HK)	=	hauta (H)
2		1
5		4
9		2
12		5
13		7
14		9
20		3
22		6
25		8

Kuva 47. Alueella 1A sijaitsevien hautakuvioiden (HK) ja hautojen sijainnit. Merkitty tason 10 karttaan.

Kuva 48. Alueella 1B sijaitsevien hautakuvioiden (HK) ja hautojen sijainnit. Merkitty tason 11 karttaan.

5.1. Hautojen kuvaukset

5.1.1. Hauta 1 (2007)

Hautakuvio:	2
Alue:	1A
Sijainti:	94/510
Suunta:	125 gon
Koko:	81 x 36 cm (tasossa 7 säilynyt osa)
Syvyys:	n. 48 cm
Kartta:	3
Löydöt:	hammaskiillettä (KM 2007136:23)
Näytteet:	näyte 3/2007 (maanäyte)

Haudan 1 kuvio (=hautakuvio 2) tuli selkeänä esiin vuonna 2007 kaivausalueelta 1A tasossa 5 ruudun 94/510 alueella. Hautaläikkä oli muodoltaan lähinnä kulmistaan pyöristynyt suorakaide. Kerrosten 6 ja 7 aikana kävi ilmi, että haudan länsiosan läpi on myöhemmin kaivettu samansuuntaisesti sijaitseva toinen hauta (HK5 eli H4/2008); myös tämän haudan leikkaa tätä myöhemmin lähes pohjois-eteläsuuntaisesti, siis 90 asteen kulmaan edellisiin nähden, kaivettu hauta (HK6). Länsiluoteeseen-itäkaakkoon suuntautuneesta (125 goonia) haudasta 1 oli tuhoutunut myöhemmän kaivamisen myötä arviolta noin 1/3. Jäljellä oleva osuus haudasta oli hautaustasossa pituudeltaan 81 cm. Hautaläikän leveys oli pään kohdalla noin 36 cm ja säilyneen haudan keskiosassa noin 40 cm.

Hauta 1 saatiin tutkittua loppuun vuonna 2007 kerroksen 8 aikana. Vainajan luut eivät hammaskiillettä lukuun ottamatta olleet säilyneet. Haudan toisessa päädyssä – siis sen itäkaakkoisosassa – punertavanruskeasta hiekasta selvästi tummempana sekä koostumukseltaan erilaisena erottuvana jälkenä pystyttiin toteamaan vainajan kallon hahmo. Hampaat (hammaskiille) tulivat esiin kallonjäljen alaosaan oikealta paikaltaan. Kohdasta $x=94,57$ ja $y=510,72$ saatiinkin talteen hampaita sekä ylä- että alaleuasta (KM 2007136:23). Ohuina vetoina hautaustasoa alaspäin kaivettaessa saatiin tummempana hahmona esille ainakin raajojen pitkien luiden hahmoja. Tämä hautaustaso tuli esiin vain noin 48 cm syvyydestä nykyisen pellon pinnasta (pohjaluku pään kohdalla 101,36). Hautakuopan eteläreunalla erottui mahdollista arkun jäännettä kapeana, hieman muuta tummempana maana. Vainajan vatsan kohdalta otettiin maanäyte analysoitavaksi (ks. Lempiäinen 2009).

Osteologisen analyysin (Salo 2008) mukaan vainaja on nuori aikuinen, mahdollisesti nainen. Hampaissa havaittiin merkkejä lapsuudenaikaisesta ravintoainepuutoksesta tai vakavasta sairaudesta, josta on kärsitty noin 5-6 vuoden iässä (hauta 1/2007 kulkee osteologisessa raportissa yönimellä hauta 2).

Yhteenveto: hammaskiilteestä ja hautaläikän arvioidun koon perusteella tehtyjen havaintojen mukaan vainaja on ollut nuori tai nuori aikuinen. Vainaja on haudattu varsin matalaan hautaan mahdollisesti arkussa, pää kohti itää. Esinelöytöjä ei haudasta tehty.

5.1.2. Hauta 2

Hautakuvio:	9
Alue:	1B
Sijainti:	95/504
Suunta:	398 gon
Koko:	50 x 26 cm (hautaläikkä, tasoon 9 ulottunut ja esiin kaivettu osa)
Syvyys:	n. 60 cm
Kartta:	6
Löydöt:	hammaskiillettä (KM 2009001:35)
Näytteet:	näyte 5/2008 (maanäyte)

Hauta 2 (hautakuvio 9) tuli esiin alueelta 1B ruudusta 95/504. Se kaivettiin pohjaan kerroksen 9 aikana ja dokumentoitiin piirtämällä tasoon 9. Kaivausalueen sijoittumisesta johtuen haudan itäosa, arviolta noin 1/3, jäi toistaiseksi kaivamattomalle alueelle.

Tutkitun osan perusteella hauta 2 on ollut lähes pohjois-eteläsuuntainen (398 goonia). Hautaustasossa kuvion pohjoisosassa havaittiin paksuhko tumman maan alue, joka tulkittiin arkun päädyksi. Myös hautakuvion reunojen lähellä havaittiin selvästi tummempana maana todennäköisesti arkusta peräisin olevaa kapeaa reunaa. Havaintojen perusteella arkku on mahdollisesti ollut yhdestä puusta koverrettu ns. ruuhiarkku. Arkun leveys pohjoisosassa ollut noin 20 cm, joten kyseessä lienee ollut lapsen hauta. Hautakuvion leveys kaivausalueen profiilissa oli 26 cm ja kaivetun alan osalta haudan pituus noin 50 cm; hautakuvio jatkui kaivamattoman ruudun 95/505 alueelle arviolta noin 1/3 pituudelta. Vainajan pää on hammaskiilteen (KM 2009001:35) ja kaivettaessa havaitun tumman maan luuaineksen, kallon muotoa muistuttaneen hahmon perusteella ollut haudan pohjoisosassa. Hauta oli muutoin löydötön eikä siitä tai täyttökerroksista löytynyt lainkaan kiviä.

Hauta rajoittui tasossa 9 lähes kauttaaltaan puhtaaseen keltaiseen hiekkaan. Hautakuopan pohja osoittautui yksikkönä sitä pohjaan kaivettaessa poikkileikkaukseltaan pyöreähköksi. Haudan pohjaluku oli 101,36 eli vainaja oli haudattu noin 60 cm syvyyteen nykyisestä maanpinnasta mitattuna. Hautauksen tasosta otettiin maanäyte (näyte 5/2008).

Yhteenveto: mahdollisesti ruuhiarkkuun haudattu lapsi, haudattu pohjois-eteläsuuntaisesti, pää kohti pohjoista.

Kuva 49. Hauta 2 tasossa 9. Kuvattu kaakkoon.

Kuva 50. Lähikuva haudan 2 hampaista.

5.1.3. Hauta 3

Hautakuvio: 20
Alue: 1B
Sijainti: 94-95/503-504
Suunta: 332 gon
Koko: 142 x 56 cm (kaivausalueelle tasossa 9 ulottunut osa)
Syvyys: n. 70 cm
Kartta: 7
Löydöt: hammaskiillettä (KM 2009001:18, 33), rautanauvoja (:18, 21, 24, 25, 28-32)
Näytteet: näyte 15/2008 (hiilinäyte), 22/2008 (hiilinäyte) ja 23/2008 (maanäyte)

Hauta 3 (hautakuvio 20; huom. kyseessä on eri läikkä kuin vuoden 2007 raportissa kuvattu hautakuvio 20, sillä viimeksi mainittu ei osoittautunut haudaksi) alueelta 1B ruuduissa 94-95/503-504 tuli kuviona esiin kaivauskerroksessa 9 ja se kaivettiin pohjaan tasoon 10 tullessa. Haudan suunnaksi mitattiin kaivausalueelle ulottuneen osan perusteella 332 goonia. Kaivausalueen sijoittumisesta johtuen haudan länsipää, haudan kokonaispituudesta arviolta noin 1/4, jäi kaivamattomalle alueelle.

Kerroksen 9 kaivamisen yhteydessä havaittiin haudan täyttömaassa ruskean hiilensekaisen hiekan seassa haudan pituussuunnan mukaisesti kulkevan noin 15 cm pitkän putkiluun jäännökset (kohdassa x=95,25, y=503,55). Luuaines erottui hiekasta lähinnä tummanpunaisena hahmona; luun erittäin heikon kunnon takia luuaineista ei saatu lainkaan talteen.

Hautakuvio oli lähes säännönmukainen suorakaide. Sen leveys tasossa 10 kuvion keskeltä mitattuna oli noin 56 cm ja itäpäädyssä noin 46 cm. Kaivetun kuvion pituus oli noin 142 cm tasossa 9 ja 134 cm tasossa 10. Hautauksen länsipääty jäi kaivamattomalle alueelle ruutujen 94-95/502 itäreunaan. Haudan kohdalta kerroksesta 10 löytyi runsaasti hiiltä hippuina. Hautaustaso tavoitettiin noin 68 cm syvyydellä nykyisestä maanpinnasta mitattuna.

Arkun täysin maatunutta reunaa oli havaittavissa tasossa 10 tummempana maana. Arkku oli muodoltaan melko tasaleveä suorakaide. Sen leveys hautakuvion länsipäässä oli 31,5 cm ja keskellä noin 32 cm. Hautaustasosta tai sen läheltä todennäköisesti haudassa olleesta ruumisarkusta peräisin olevina löydettiin kaikkiaan 9 rautanaulaa. Näistä 4 oli arkun itäpäädyssä, 2 arkun etelälaidalta ja 1 kaivetun osan lounaislaidalla tai lähellä sitä sekä 2 arkun koillislaidalla. Kyseessä on siis todennäköisesti ollut sekä arkun muodon että siinä käytettyjen naulojen perusteella lankuista tai laudoista koottu arkku.

Haudan luuaines oli kokonaan maatunut. Myöskään hammaskiillettä ei kaivetulta alueelta havaittu. Tämän perusteella vainajan pää on todennäköisesti sijainnut haudan länsipäässä, nyt kaivamattomalla alueella.

Haudan tasosta 10 piirrettiin yksityiskohtakartta mittakaavaan 1:10. Karttaa ei piirretty puhtaaksi. Hautaustasosta otettiin kaksi hiilinäytettä (näytteet 15/2008 ja 22/2008) sekä yksi maanäyte (23/2008).

Yhteenveto: rautanauloilla koottuun lauta-arkkuun lähelle itä-länsisuuntaa (länsiluode-itäkaakko) haudattu aikuinen vainaja, vainajan pää todennäköisesti lännessä.

Kuva 51. Hauta 3 korostettu tason 10 karttaan. Kuvattu kaakkoon.

Kuva 52. Lähikuva haudasta 3 tasossa 10. Kuvattu lounaaseen. Vasemmalla haudan päädyssä rautanauloja in situ.

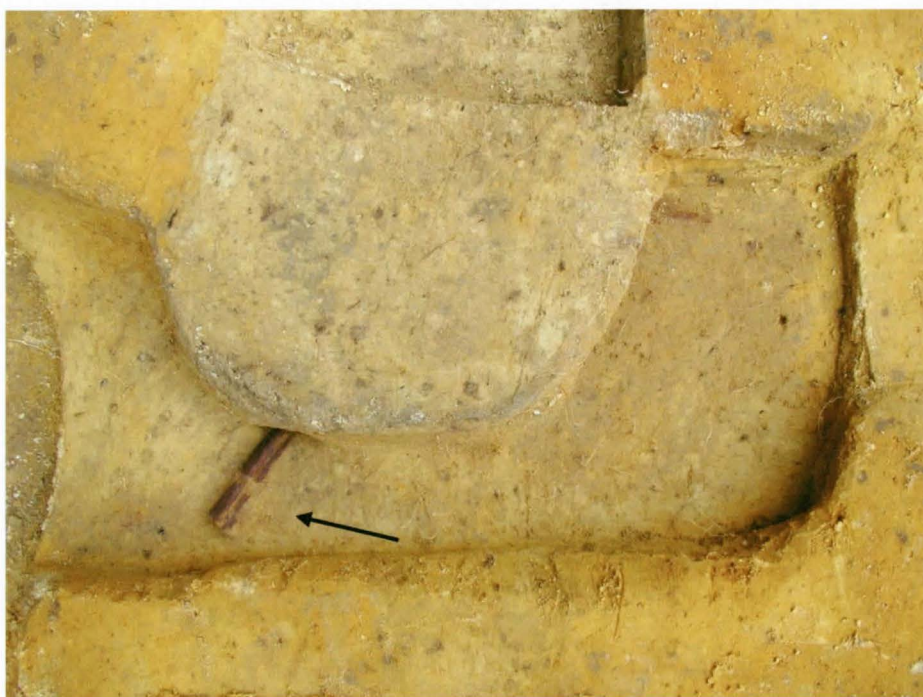
5.1.4. Hauta 4

Hautakuvio: 5
Alue: 1A
Sijainti: 94/509
Suunta: 133/333 gon
Koko: 70 x 28 cm (hautaläikkä taso 11)
Syvyys: n. 65 cm
Kartta: 3 ja 4
Löydöt: -
Näytteet: näyte 6/2008 (puunäyte)

Hauta 4 (hautakuvio 5) sijaitsee kaivausalueella 1A jo aiemmin 2007 pohjaan kaivettua hautaa 1 itälaidalla leikaten (ollen siis hautaa 1 nuorempi). Hautakuviota leikkasi sen pohjoispuolella lähes pohjois-eteläsuuntaisesti, siis 90 asteen kulmaan käsiteltävään hautaan nähden, tätä myöhemmin kaivettu hautakuvio 6. Lähes länsiluoteeseen-itäkaakkoon (125 goonia) kaivettu hautakuoppa oli muodoltaan reunoistaan pyörästynyt suorakaide. Vuonna 2007 haudan kaivaminen jätettiin tasoon 8 ja sen tutkimista jatkettiin 2008.

Haudan luuaines oli kokonaan maatunut. Hautausasoksi tulkitussa kerroksessa (10. kerros) oli jonkin verran hiiltä ja hiiltynyttä puuta. Kerroksesta saatiin talteen kookas puujäänne (näyte 6/2008), jonka pituus oli noin 13 cm, ja leveys 3,5 cm (näyte 6/2008), mahdollisesti arkun laidasta. Haudan pohjaluku oli 101,15 m mpy, joten sen syvyys oli noin 65 cm nykyisestä maanpinnasta mitattuna. Hautakuopan muoto oli pohjatasossa puolipyörä.

Yhteenveto: hautaläikän koon perusteella tehtyjen havaintojen perusteella vainaja on ollut lapsi. Vainaja on haudattu melko matalaan hautaan. Esinelöytöjä ei haudasta tehty. Puujäänteen perusteella vainaja on haudattu arkussa, mutta arkun tarkempaa rakennetta ei saatu selville.

Kuva 54. Hauta 3 (alemmalla tasolla) tasossa 10. Näytteeksi otettu puujäänne osoitettu nuolella. Kuvattu koilliseen.

5.1.5. Hauta 5

Hautakuvio:	12
Alue:	1A
Sijainti:	91-92/509-510
Suunta:	68 gon
Koko:	144 cm (kaivausalueelle ulottuva osa) x 48 cm (hautaustasossa; 52 cm tasossa 8)
Syvyys:	n. 99 cm
Kartta:	3
Löydöt:	2007: täyttömaasta KM 2007136:31 (rautanaulan kantakatelma) 2008: hampaita (KM 2009001:17), palanutta piitä täyttömaasta (:1)
Näytteet:	5/2007, 18/2007, 24/2008 (maanäyte)

Hauta 5 (hautakuvio 12) sijaitsi kaivausalueella 1A eteläosassa olevan kellarikiveyksen itäpuolella. Hauta saatiin esiin jo vuonna 2007 ja se kaivettiin tutkimusalueelle ulottuvalta osaltaan pohjaan 2008. Hauta kaivettiin pohjaan yksikkönä.

Vuoden 2007 tutkimuksissa tasosta 9 kuvion koillispäädystä saatiin esiin puujäännettä sekä lounaisosasta kaksi hieman nyrkin kokoa isompaa kiveä. Vuoden 2008 havaintoina kerroksesa 10 havaittiin hautakuvion keskiosissa kellertävänruskeassa myyränkolossa (lev. n. 4 cm) irtohammas, jota ei sen heikosta kunnosta johtuen saatu talteen. Samoin haudan täyttemaasta, hautakuvion itälaidasta tumman pyöreän läikän kohdalta (myös myyrän kaivama kolo?) löytyi pienen palaneen piin palanen (:1).

Hautaustaso tuli esiin useita kymmeniä cm em. havaintoja syvemmmältä. Hautaustasossa vainajan hampaat tulivat esiin haudan ENE-päädystä. Hampaita saatiin ylä- ja alaleuasta talteen kaikkiaan 15–16 kpl, mutta heikkokuntoisina niistä osa hajosi nostettaessa (:17).

Hautaustasosta vainajan keskivaiheilta otettiin maanäyte (näyte 24/2008). Vainajan hahmo tuli tummempana läikkänä esiin maanäytettä noin 1 cm syvemmmältä. Hautaustasossa noin 85-90 cm pellon pinnasta mitattuna (pohjalukema 100,54) esiin kaivetun kuvion pituus oli 144 cm ja hautakuvion keskeltä leveys 48 leveys. Arkusta ei tehty havaintoja, mutta hautaustasossa erottunut tummempi maa saattoi olla tästä merkinä (ellei vainajasta peräisin). Hautakuoppa osoittautui alueella varsin syväksi ja oli eteläpuolelta koverrettu tiiviiseen harmaaseen silttimäiseen hiekkaan. Pohja oli muodoltaan loivan kovera.

Haudan pohjaluku oli koillispäässä 100,65, keskellä 100,54 sekä lounaispäässä kaivamattoman alueen reunassa oli 100,53. Hauta osoittautui siis varsin syväksi, sillä sen syvyys pintamaasta mitattuna oli kuvion keskiosassa lähes metri, lounaiskulmassa noin 85 cm.

Yhteenveto: hautakuopan koon ja hampaista tehtyjen analyysien perusteella vainaja on ollut aikuinen. Vainaja on haudattu melko syvään hautakuoppaan lähelle pohjois-eteläsuuntaa. Esinelöytöjä ei haudasta tehty. Haudasta löytyi puujäänteitä (jo v. 2007 haudan täyttömaasta), mutta puujäänteiden kuuluminen arkkuun ei ole todennäköistä.

Kuva 55. Hauta 5 (oikealla) yksikkönä kaivettu tason 8 alapuolelle. Vasemalla kellarikiveystä ja tämän yläpuolella hauta 7. Kuvattu koilliseen.

Kuva 56. Hauta 5 (etualalla) kaivettuna yksikkönä syvemmälle lähelle hautaustasoa. Kuvattu luoteeseen.

Kuva 57. Hauta 5 hautausmaalla noin metrin syvyydessä. Hampaat in situ haudan koillispuolella (osoitettu nuolella).

Kuva 58. Lähikuva haudan 5 hampaista *in situ*.

Kuva 59. Hauta 5 kaivettuna yksikkönä syvemmälle hautausmaahan. Tumma hahmo haudan oikeassa päädyssä (pohjoispäädyssä) on peräisin joko arkusta tai vainajasta. Kuvattu luoteeseen.

5.1.6. Hauta 6

Hautakuvio:	22
Alue:	1B
Sijainti:	94/503-504
Suunta:	n. 40 gon
Koko:	64 x 44 cm (säilynyt osa)
Syvyys:	n. 75 cm
Kartta:	6–8
Löydöt:	hammaskiillettä (KM 2009001:26, 27)
Näytteet:	näyte 17/2008 (hiilinäyte)

Hauta 6 (hautakuvio 22) sijaitsee tutkimusalueella 1B, haudan 3 eteläpuolella. Tasossa 9 kuvion erottui itä- ja länsipuolella olevasta keltaisesta puhtaasta maasta ruskeana–vaaleanruskeana sekoittuneena hiekkana, jossa tavattiin myös muutama hippu hiiltä.

Kaivaustasoissa 10 ja 11 saatiin esiin hautaustaso. Haudan täytemaa oli tummaa ja osin noensekaista hiekkaa. Suurin osa vainajan hampaista löydettiin paikoiltaan läikän pohjoispäädyn läheltä (:26, 27) ja ne otettiin ylös yhtenä maapaakkuna myöhemmin tutkittavaksi.

Hautakuvioista tehtyjen päätelmien perusteella hauta 6 (hautakuvio 22) on vanhempi kuin sen leikkaava, itäpuolella oleva hautakuvio 15. Toisaalta taas pohjoispuolella oleva hautakuvio 20 (hauta 3) ei todennäköisesti leikannut hautaa 6, vaikka sijaitsikin tätä lähellä: hauta 3 lienee havaintojen perusteella siis nuorempi kuin hauta 6.

Hautakuvion leveys sen keskellä oli hautaustasossa 44 cm. Haudan pituutta ei voitu tarkemmin määrittellä, sillä hautakuvio 15 leikkasi kuvion alueen eteläosassa. Säilyneen alueen suurin pituus oli kuvion länsireunassa noin 64 cm. Hautakuopan pohja sijaitsee noin 75 cm syvyydellä nykyisestä maanpinnasta mitattuna.

Yhteenveto: Hampaista tehdyn analyysin perusteella vainaja on ollut vanhempi (5-14 v.) lapsi. Arkusta ei tehty havaintoja. Haudasta on säilynyt vain pohjoisosa.

Kuva 60. Hauta 6 (korostettu kuvaan) tasossa 10. Kuvattu koilliseen.

Kuva 61. Hauta 6 (korostettu kuvaan) tasossa 11. Kuvattu koilliseen.

5.1.7. Hauta 7

Hautakuvio:	13
Alue:	1A
Sijainti:	91-92/508-509
Suunta:	398 gon
Koko:	hautausaso: pituus 94 cm, leveys 38 cm
Syvyys:	95 cm
Kartta:	3 (kartassa virhe haudan keskiosassa vaaitusluvussa: 100,90 > 100,70)
Löydöt:	2007: hammaskiillettä (KM 2007136:25) 2008: hammaskiillettä (KM 2009001:4)
Näytteet:	7/2007, 8/2007, 16/2007, 19/2007, 20/2007, 25/2008 (hiilinäyte), 26/2008 (maanäyte)

Hauta 7 eli hautakuvio 13 sijaitsi tutkimusalueella 1A, kivetyn kellarikuopan koillispuolella ja kivistä eteläpuolella. Hautakuviota kaivettiin vuonna 2007 hieman tasoa 9 syvemmälle. Jo tuolloin havaittiin, että hautakuopan pohjoispäätä oli kaivettu hiekkaan n. 8 cm osuudelta sen päällä ja pohjoispuolella sijaitsevan kookkaan, rakennuksen kivijalkaan kuuluneen kiven alle. Hauta olisi siis samanaikainen paikalla sijainneen rakennuksen kanssa, tai sitä nuorempi. Hautakuvion täyttömaasta löydettiin runsaasti kookkaita, osittain hiiltyneitä puujäänteitä (joita epäiltiin olevan mahdollisesti peräisin arkusta).

Vuonna 2008 haudan tutkimista pohjaan jatkettiin. Täyttömaa oli tummaa sekoittunutta hiekkaa, jossa ei ollut mukana lainkaan kiviä. Yksikkökaivauksena kaivetun haudan löytötaso tuli esille lähes 30 cm vuoden 2007 tasoa 9 syvemmältä (2007 löytyneet puujäänteet eivät siis voineet kuulua hautaukseen, vaan sen täyttömaahan). Hautausasosta kuopan keskiosasta otettiin maanäyte (näyte 26/2008) sekä hiilinäyte (hiilen kappale vainajan kohdalta; näyte 25/2008). Esiin saadun kallon kuvion (luuaines ei säilynyt) ja pohjoisosassa *in situ* olleiden hampaiden perusteella vainajan pää on sijainnut pohjoisessa.

Hautausasossa reunoistaan pyörityneen suorakaiteen muotoisen hautakuopan pituus oli noin 95 cm ja leveys keskeltä mitattuna noin 40 cm. Nykyisestä maanpinnasta mitattuna hautakuopan pohja sijaitsi 95 cm syvyydellä. Hautakuoppa kapeni jonkin verran pohjaa kohti tultaessa ja kuopassa oli pyöritynyt pohja.

Yhteenveto: Pohjois-eteläsuuntaiseksi kaivetun hautakuopan koon ja hampaista tehdyn analyysin perusteella vainaja on ollut nuori lapsi. Hauta on ilmeisesti kaivettu paikalla sijainneen rakennuksen seinän viereen rakennuksen ollessa paikalla. Löytöjä tai havaintoja arkusta ei tehty.

Kuva 62. Hauta 7 hautausmaalla. Kuvattu länteen.

5.1.8. Hauta 8

Hautakuvio: 25
Alue: 1A
Sijainti: 94-95/508-509
Suunta: 146 gon
Koko: 180 x 48 cm (hautaläikkä taso 12 säilynyt osa)
Syvyys: n. 82 cm
Kartta: 3-5
Löydöt: Rautanauvoja (KM 2009001:14-16), hammaskiillettä (:8-10)
Näytteet: näyte 9/2008 (maanäyte hautakuvion sisältä)

Hautakuvio 25 tuli esiin tutkimusalueen 1A laajemmasta sekoittuneen maan alueesta tasossa 10. Aikaisemmissa, vuonna 2007 kaivetuissa kaivauserroksissa paikalla oli laajempi tummemman sekoittuneen maan alue. Hautakuvion 25 kohdalta täyttömaasta löytyi tuolloin tutkimusalueen ainoa mahdollinen raha, jota ei huonokuntoisuudesta johtuen ole tarkemmin voitu tunnistaa.

Tasossa 10 havaittiin selkeimmin puhtaaseen keltaiseen hiekkaan rajoittunut haudan itäpääty ja pitkä pohjoisreuna. Eteläosassa kuvio leikkautui toiseen hautakuvioon (tai useampiin hautakuvioihin), jossa maalaji oli lähinnä vaaleanruskeaa hiekkaa. Syvemmälle kaivettaessa hautakuopan raja pohjois- ja itälaidalla puhdasta koskematonta keltaista hiekkaa vasten selkiintyi. Täyttömaasta hautaustason yläpuolelta tuli esiin muutamia parikymmentä cm halkaisijaltaan olevia kiviä, jotka poistettiin syvemmälle kaivettaessa.

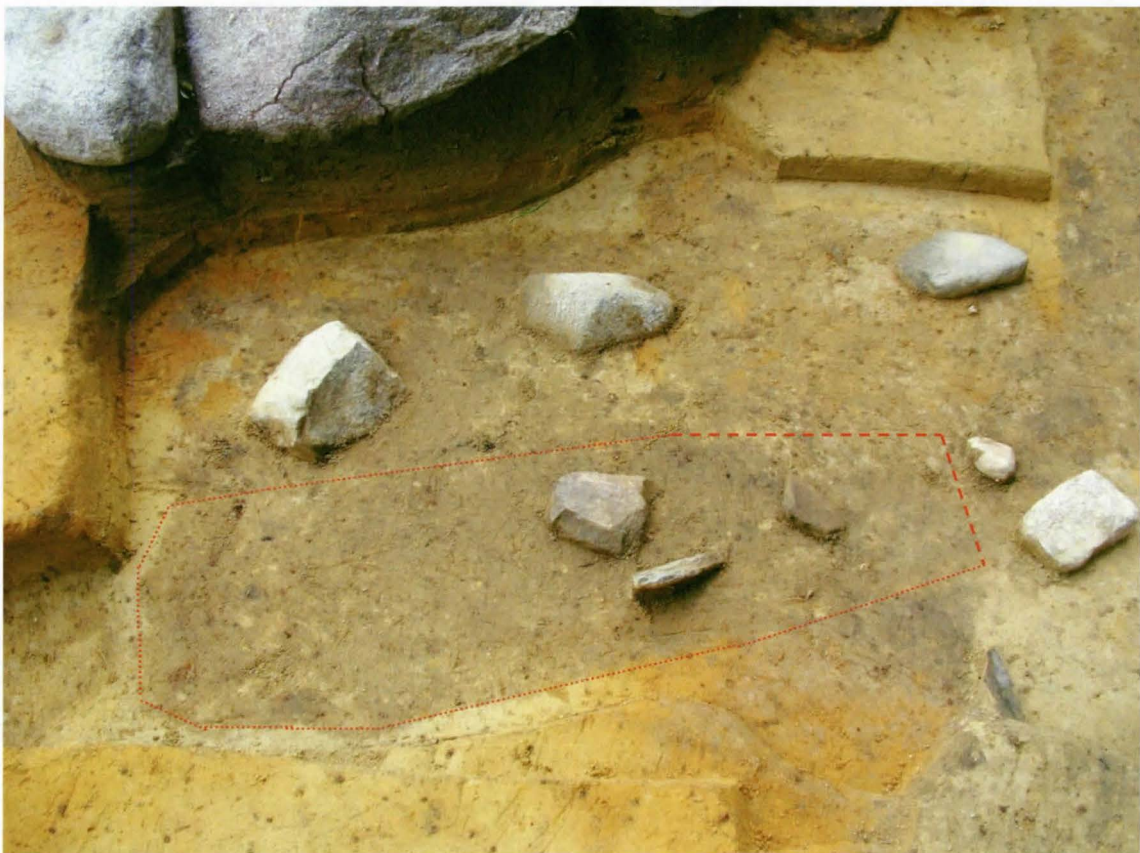
Löytötasossa (taso 12) hautakuvio oli selkein pohjois- ja itäreunalla. Maa oli sekoittunutta ruskeaa hiekkaa, jossa mukana oli siellä täällä pieniä hiilen hippuja. Hautaustasosta tuli esiin hammaskiillettä (:8-10) sekä kolme rautanaulaa (:14-16), kaksi haudan itäpäädyistä ja yksi länsipäädyistä. Hautakuopan muoto oli reunoistaan pyörästynyt suorakaide. Eteläosassa kuvio leikkautui vähintään yhteen myöhemmin kaivettuun hautakuvioon (HK26), mutta mainittujen hautojen keskinäistä ikäsuhdetta ei kyetty tarkemmin päättelemään.

Hauta kaivettiin pohjaan kerroksessa 12. Haudan pohja ulottui noin 77 cm (itäpääty) 82 cm (keskikohta) syvyyteen maan pinnasta mitattuna.

Yhteenveto: Hautakuvion koon ja analysoitujen hampaiden perusteella vainaja on ollut aikuinen. Vainaja on haudattu pää itään tai itäkaakkoon. Löytötasosta esiin tulleiden rautanauvojen perusteella vainaja on haudattu arkussa.

Kuva 63. Hauta 8 (hautakuvio 25) kuvan keskellä tasossa 10. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 64. Hauta 8 (hautakuvio 25) tasossa 11. Kuvio rajattu kuvaan karkeasti. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 65. Hauta 8 (hautakuvio 25) tasossa 12. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 66. Lähikuva haudan 8 itäpäädyistä tasossa 11. Yläoikealla rautanaula *in situ*. Kuvattu koilliseen.

5.1.9. Hauta 9

Hautakuvio: 14
Alue: 1A
Sijainti: 92-93/506-507
Suunta: 265 gon
Koko: pituus 152 cm (taso 12), leveys 44 cm (keskiosasta, taso 12)
Syvyys: n. 80-85 cm
Kartta: 3-5
Löydöt: Hammaskiillettä (KM 2009001:3)
Näytteet: Näyte 28/2008 (maanäyte hautakuvion sisältä)

Vuonna 2007 aikana esiin alueelta 1A saatu koillis-lounaissauntainen hautakuvio 14 sijoittui heti kivirivin pohjoispuolelle, ja osittain sen väliin ruudun 92/506/507 alueella. Hautakuvion länsi-, etelä- ja itäreuna rajoittui puhtaaseen keltaiseen hiekkaan jo tasossa 9. Koillisosassa kuoppa rajoittui laajempaan sekoittuneen maan alueeseen. Maa kuvion alueella oli pääasiassa ruskeaa, osin noensekaista hiekkaa. Kiviä ei kuopan täyttömaasta tuolloin tavattu lainkaan.

Vuonna 2008 kuvion kaivamista jatkettiin edelleen syvemmälle. 10. kerroksessa saatiin kuvion koillispuolelta melko kookkaaksi osoittautuneen kiven pinta; kivi jatkui syvyysuunnassa edelleen puhtaaseen pohjamaahan asti.

Hautakuopan maa oli ruskeaa, osin hiilensekaista sekoittunutta hiekkaa. Hautaustaso saavutettiin noin 80 cm syvyydessä tasossa 12. Vainajan hampaat löytyivät paikoiltaan kuvion lounaispäädyssä. Tasossa hautakuvion kooksi määriteltiin pituussuunnassa 152 cm ja leveydeksi (kuopan keskiosassa) 44 cm. Hautakuvion muoto oli lähellä pyöristynyttä suorakaidetta, joskin kuvio kapeni jonkin verran lounaispäädyssä.

Käytännössä hauta saatiin kaivettua loppuun, vaikka hautakuoppaa ei kaivettukaan tasoa 12 syvemmälle; osa vainajan hampaista saattoi vielä jäädä tason alle. Maanäytekairalla mitattuna hautakuopan pohja, tiivis vaaleankeltainen hiekka, olisi kaivettua tasoa noin 3 cm syvemmällä.

Yhteenveto: Vainaja on haudattu pää kohti lounasta. Hautakuvion koon perusteella vainaja on ollut lapsi tai nuori aikuinen. Talteen saatujen hampaiden perusteella ei vainajan ikään saatu lisäselvyyttä. Haudasta ei havaittu merkkejä arkusta.

Kuva 67. Hauta 9 tasossa 10. Kuvio selvennetty kuvaan punaisella katkoviivalla. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 68. Lähikuva haudan 9 lounaispäädyistä tasossa 11. Kuvattu koilliseen.

5.2. Hautakuviot

HK1

Sijainti	94-95/503-504 (alue 1B)
Suunta	ei tiettyä suuntaa
Muoto	soikeahko
Koko	n. 80 x 60 cm (taso 5), n. 78 x 38 (taso 7), n. 30x25 (taso 8), n. 25x20 (taso 10)
Maalaji/-väri	tumma läikikäs sekoittunut hiekka (taso 8), hiilen- ja noensekainen maa (tasot 9-10)
Löydöt	2007136:18 (raksi)
Näytteet	14/2007, 2/2008 (hiilinäyte), 3/2008 (hiilinäyte), 4/2008 (maanäyte)
Muut huomiot	Kyseessä on myöhemmin hautojen (esim. HK20 ja HK22 täyttömaan) päälle kaivettu kuoppa. Kuvion kohdalla hyvin pehmeä, upottava hiekkamaa, pohjalla tavattiin hiilensekainen nokimaa. Kuopan pohjalla esiintyi runsaasti kookkaitakin hiilenpalasia tasosta 8 lähtien tasoon 10 asti. Kuopan pohja erottui muutoin kivettömästä ympäristöstä jonkin verran myös kivisempänä. Pohjalla tavattiin osittain hiiltynyttä puuta, osin 90 asteen kulmassa toisiaan vasten (näytteet 2-3/2008). Vuoden 2007 raportissa kutsuttu myös likamaakuopaksi 1. 2008 kaivettu pohjaan kerroksessa 10; 10. tason kartassa (kartat 6 ja 7) erottuu kuopan pohja vielä ympäristöä nokisempänä ja hiilipitoisempänä maana. HK1 ei ulottunut haudan 3 (hautakuvion 20) hautaustasoon asti.

Kuva 69. Lähikuva hiili- ja puujäänteistä hautakuvion 1 pohjalta.

HK2

ks. haudan 2 kuvaus

HK3

Sijainti 96/503 (alue 1B)
Suunta -
Muoto pyöreähkö
Koko n. 70x63 cm (taso 7), n. 60x55 cm (taso 8), n. 40x35 (taso 9)
Maalaji/-väri tummanruskea läikikäs hiekka (tasot 8-9)
Löydöt -
Näytteet 4/2008
Muut huomiot Kyseessä on todennäköisesti myöhemmin hautojen läpi kaivettu kuoppa. Maa-aines kuvion kohdalla pehmeää, upottavaa likamaata. Joitain nyrkinkokoisia kiviä tavattiin kerroksissa 7 ja 9, myös pohjalla kookas kivi (joka ei liittynyt kuitenkaan kuoppaan). Vuoden 2007 raportissa HK3 mainitaan myös likamaakuoppa 2.
Kaivettu pohjaan kerroksessa 9 vuonna 2008.

HK4

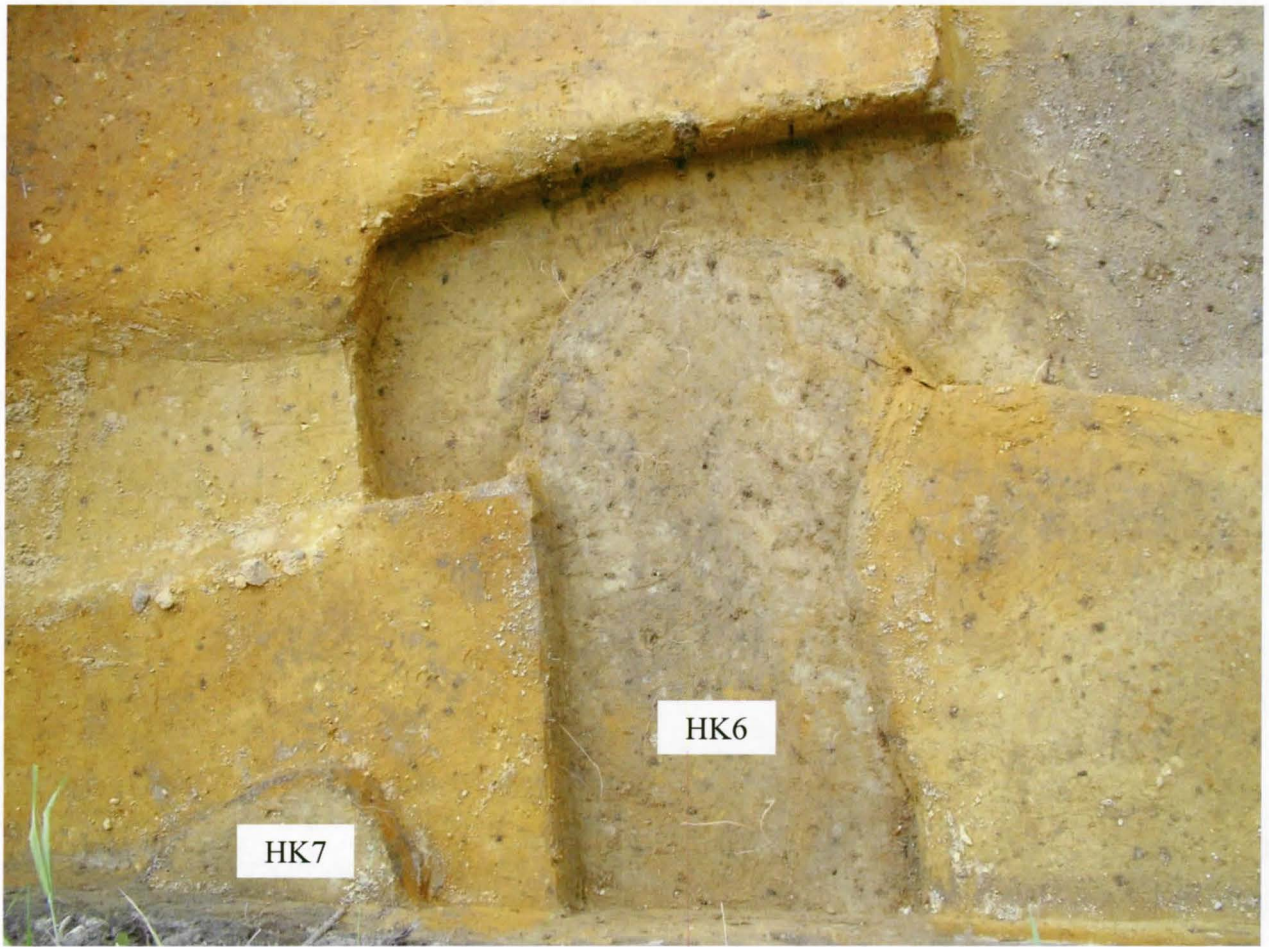
ei hautakuvio

HK5

ks. haudan 4 kuvaus

HK6

Sijainti 94/509 (alue 1A)
Suunta 42/242 (taso 8)
Koko pituus 95 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 8), pituus 86 cm (taso 7), leveys 44 cm (taso 6), leveys 42 cm (taso 7)
Maalaji/-väri vaaleanruskea sekoittunut hiekka
Löydöt 2007136:22 (hammaskiillettä)
Näytteet -
Muut huomiot Ulottui vain osittain tutkimusalueelle. Jätetty 2007 8. tasoon ja jatkettiin 2008 tutkimista 11. tasoon. Runsaasti hiiltä täyttömaassa kerroksessa 9. Kerroksessa 11. vaaleanruskea/ruskea hiekka, hiiltä hippuina, muutama pieni kivi.
Leikkaa hautakuvion 5 (eli on uudempi kuin hauta 4 eli HK5)
Ei kaivettu pohjaan

Kuva 70. Hautakuvio 6 tasossa 11 ja hautakuvio 8 tasossa 9. Kuvattu lounaaseen.

HK7

Sijainti	94/510 (alue 1A)
Suunta	ei määriteltävissä
Koko	pituus n. 95 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 8), leveys ei määriteltävissä
Maalaji/-väri	vaaleanruskea sekoittunut hiekka (taso 9)
Löydöt	-
Näytteet	-
Muut huomiot	Ulottuu vain osittain kaivausalueelle. Tutkimista ei jatkettu 2008. Ei kaivettu pohjaan

HK8

Sijainti	96/504 (alue 1B)
Suunta	290
Koko	32 x 24 cm (tasossa 11)
Maalaji/-väri	ruskea ja tumma sekoittunut hiekka, osin noensekainen (tasossa 11)
Löydöt	-
Näytteet	-
Muut huomiot	Hautakuvion 9 koillispuolella sijaitseva todennäköinen hautakuvio. Tasossa 10 reunoistaan pyörityneen suorakaiteen muotoinen ruskeasta maasta (heikosti säilynyttä puuta) kuvio, jonka pohjoispääty on selvästi paksumpi (ruuhiarkun pääty?). Tasossa 11 tämän alla soikeahko ruskeasta maasta ja noesta koostuva kuvio (arkun pohjaa) kookkaan kiven itäpuolella. Kuvio jatkuu todennäköisesti etelään profiilin sisään vaaleanruskeana läikkänä. Ei löytöjä, mutta kyseessä

lienee hautakuvion pohjoispää (hammaskilteen puuttumisesta johtuen vainajan kallo lienee etelässä nyt kaivamattomalla alueella). Ei kaivettu aivan pohjaan.

Kuva 71. Hautakuvio 8 tasossa 10. Kuvattu luoteeseen.

Kuva 72. Hautakuvio 8 tasossa 11. Koillinen ylhäällä.

HK9

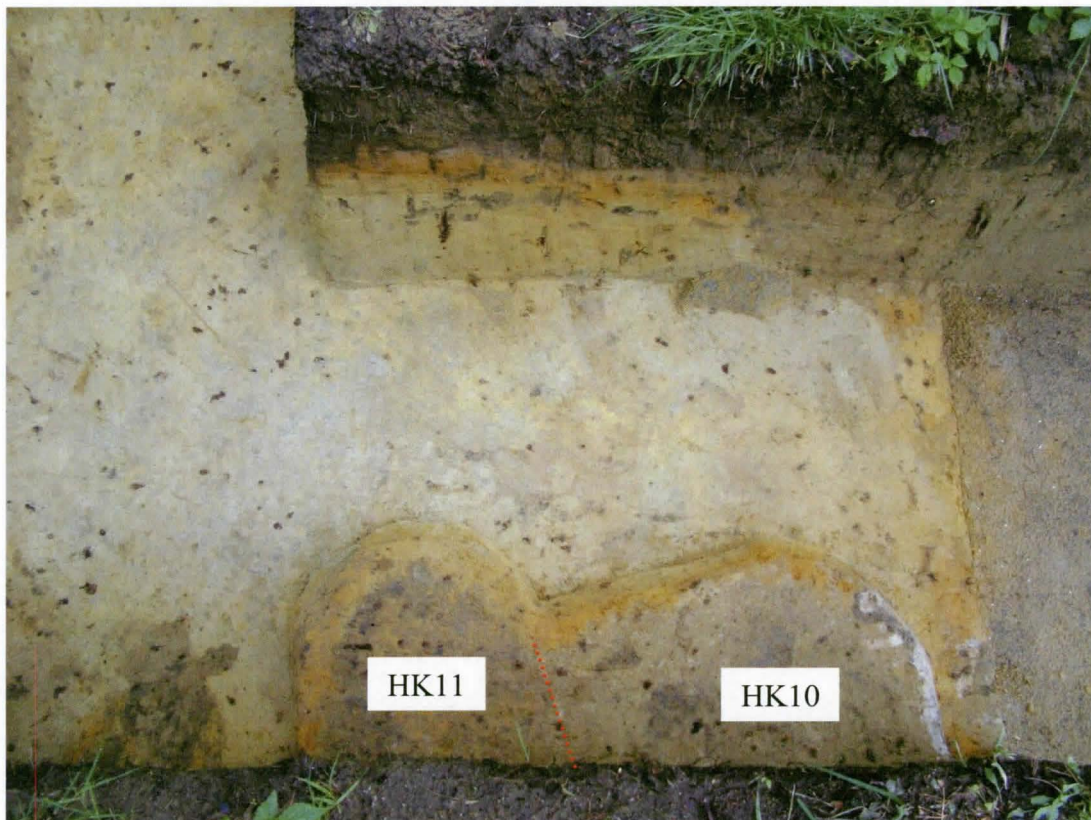
ks. haudan 2 kuvaus

HK10

Sijainti 94/505 (alue 1B)
Suunta ei mitattavissa, ei ulotu kaivausalueelle kokonaan
Koko pituus n. 26 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 7), leveys n. 50 cm (taso 7)
Maalaji/-väri ruskea läikikäs sekoittunut hiekka (taso 7)
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot Ulottuu vain osittain kaivausalueelle. Jätetty 2007 tasoon 7. Raja HK11 kanssa epäselvä, mutta on todennäköisesti tätä vanhempi. Ei kaivettu pohjaan. Tutkimista ei jatkettu 2008 (ks. vuoden 2007 raportti).

HK11

Sijainti 94/505 (alue 1B)
Suunta 50/250 gon (arvio)
Koko pituus n. 32 cm (kaivausalueelle ulottuva osa, taso 7), leveys n. 34 cm (taso 7)
Maalaji/-väri kellertävänruskea läikikäs sekoittunut hiekka (taso 7)
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot Ulottuu vain osittain kaivausalueelle. Jätetty 2007 tasoon 7. Raja HK10 kanssa epäselvä, mutta on todennäköisesti tätä nuorempi. Ei kaivettu pohjaan. Tutkimista ei jatkettu 2008 (ks. vuoden 2007 raportti).

Kuva 73. Hautakuviot 11 ja 10 alueella 1B. Hautakuviot jätetty tasoon 7. Kuvattu koilliseen.

HK12

ks. haudan 5 kuvaus

HK13

ks. haudan 7 kuvaus

HK14

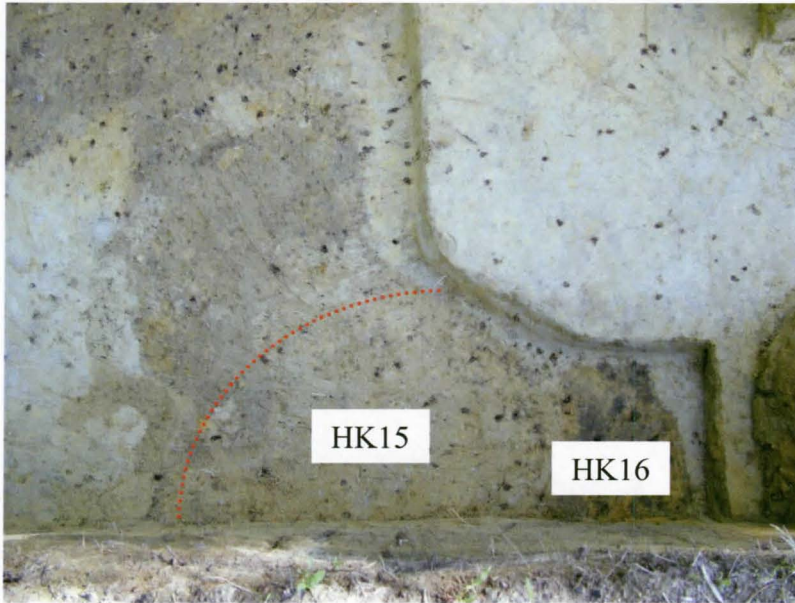
ks. haudan 9 kuvaus

HK15

Sijainti 94/503-504 (alue 1B)
Suunta n. 45/245 (arvio, kaivausalueelle ulottunut osa, tasossa 11)
Koko pituus 44 cm, leveys 64 cm (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 11)
Maalaji/-väri vaaleanruskea sekoittunut hiekka
Löydöt -
Näytteet Näytteet 14/2008 ja 16/2008
Muut huomiot Hautakuvio leikkaa idässä kuvion 16 (HK15 on tätä nuorempi). Hautakuvio 22 tämän pohjoispuolella leikkautuu kuvioon 15 (HK15 on tätä nuorempi). Hautakuvion koillispäädystä, vaaleanruskeasta sekoittuneesta osin noensekaisesta hiekasta otettiin hiilinäytteet 14/2008 ja 16/2008. Ei kaivettu pohjaan

HK16

Sijainti 94/504 (alue 1B)
Suunta ei mitattavissa, ei ulottunut kaivausalueelle kuin pieneltä osin
Koko pituus 26 cm, leveys 24 cm (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 11)
Maalaji/-väri vaaleanruskea läikikäs sekoittunut hiekka
Löydöt -
Näytteet Näyte 13/2008 (hiilinäyte)
Muut huomiot Hautakuvion länsireunan leikkaa HK15 (HK16 on tätä vanhempi). Hautakuvion koillispäädystä tummanruskeasta noensekaisesta läikikkästä hiekasta otettiin hiilinäyte (näyte 13/2008). Ulottuu vain pieneltä osin kaivausalueelle. Ei kaivettu pohjaan.

Kuva 74. Hautakuviot 15 ja 16 tasossa 11. Kuvattu koilliseen.

HK17

Sijainti	94/507 (alue 1A)
Suunta	50/240 (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 9)
Koko	pituus 56 cm (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 9), leveys 48 cm (kaivausalueelle ulottunut osa, taso 9)
Maalaji/-väri	harmaanruskea sekoittunut hiekka
Löydöt	-
Näytteet	-
Muut huomiot	Hautakuvion 17 länsipuolella laaja sekoittuneen maan alue. Kuvio ulottuu vain pieneltä osin kaivausalueelle. Ei kaivettu pohjaan. Tutkimista ei jatkettu 2008.

Kuva 75. Hautakuvio 17 alueella 1A. Kuvio tasoon 9. Kuvattu lounaaseen.

HK18

Sijainti	92/507 (alue 1A)
Suunta	ei mitattavissa
Koko	noin 20 cm (vain osa esillä tasossa 9)
Maalaji/-väri	tumma noen- ja hiilensekainen sekoittunut hiekka
Löydöt	-
Näytteet	Näyte 11/2008 (maanäyte)
Muut huomiot	Ei todennäköinen hautakuvio.

Kuva 76. Kiven vieressä oleva kuvio 18 ei osoittautunut syvemmälle kaivettaessa hautakuvioksi. Kuvattu lounaaseen.

HK19

Sijainti	93/510 (alue 1A)
Suunta	ei mitattavissa
Koko	pituus 48 cm, leveys 14 cm (vain osa esillä tasossa 9)
Maalaji/-väri	tumma nokinen sekoittunut hiekka
Löydöt	-
Näytteet	-
Muut huomiot	Ei todennäköinen hautakuvio. Jätetty tasoon 8. Ei kaivettu pohjaan.

HK20

Sijainti	91/510 (alue 1A)
Suunta	ei mitattavissa
Koko	leveys 20 cm (esillä tasossa 9 ollut alue)
Maalaji/-väri	tumma nokinen sekoittunut hiekka
Löydöt	-
Näytteet	17/2007
Muut huomiot	HK20/2007 ei todennäköinen hautakuvio Huom! HK20/2007 on eri hautakuvio kuin HK20/2008 (ks. tätä seur. hautakuvion kuvaus)

HK20

ks. haudan 3 kuvaus

HK 21

Sijainti	95-96/503 (alue 1B)
Suunta	ei mitattavissa
Koko	ei mitattavissa
Maalaji/-väri	ruskea-vaaleanruskea sekoittunut, osin hiilensekainen hiekka
Löydöt	hampaita (KM 2009001:19, 31)
Näytteet	-
Muut huomiot	Kohdasta $x=95,55$ ja $y=503,40$ kerroksista 9 ja 10 tuli noin 5 cm korkeuserolla esiin ainakin 15 hammasta. Salon (2009) mukaan vainaja on ollut vanhempi (5-14 vuotta) lapsi. Hautakuvio ulottuu vain osin kaivausalueelle. Ei kaivettu pohjaan.

Kuva 77. Rajoiltaan epämääräinen hautakuvio 21 alueen 1B länsireunassa. Kuvattu kaakkoon.

HK 22

ks. haudan 6 kuvaus

HK 23

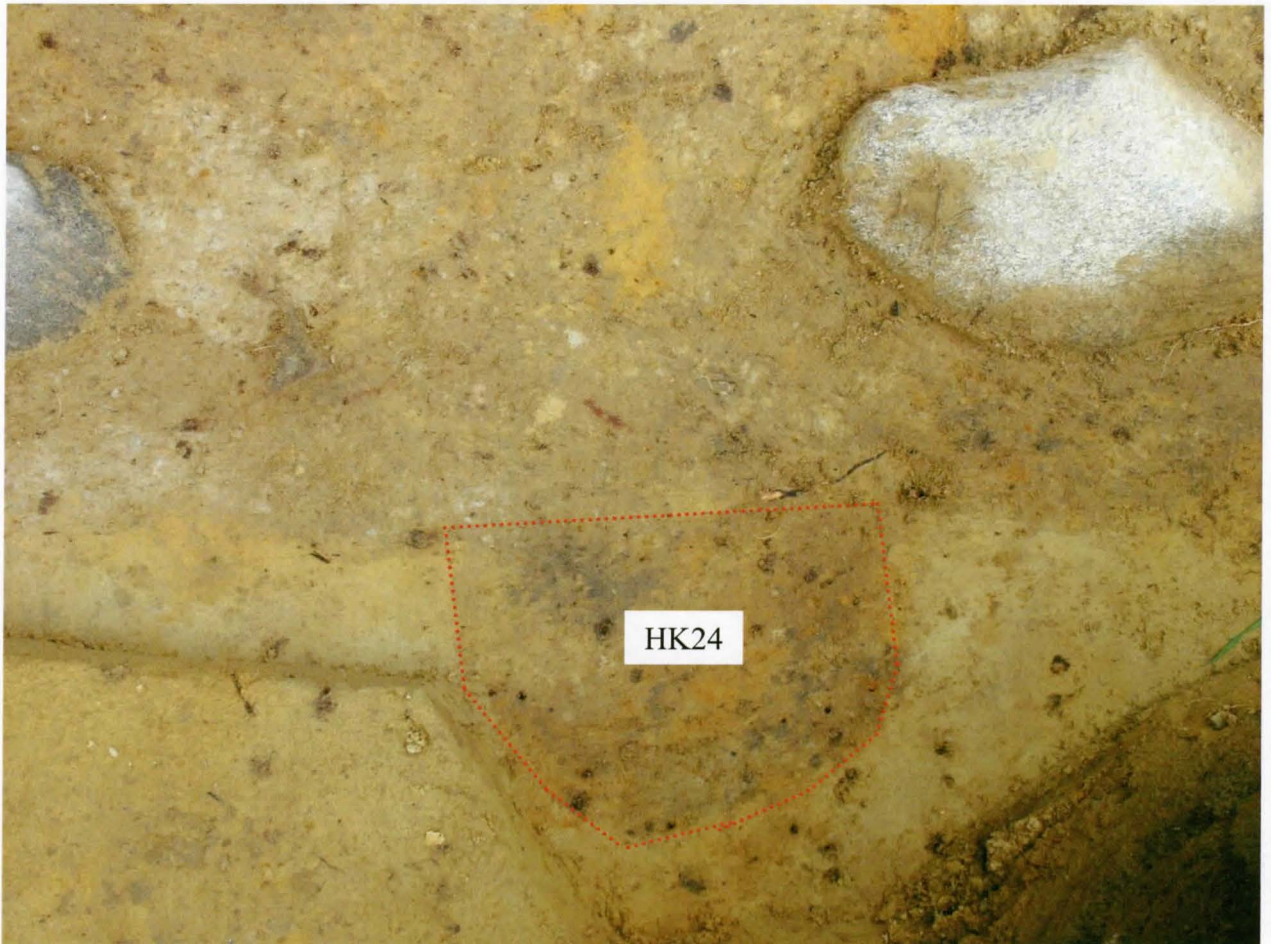
Sijainti 96/504 (alue 1B)
Suunta 108/308 gon (arvio)
Koko pituus 92 cm ja leveys 52 cm (tasossa 11, kaivausalueelle ulottunut osa)
Maalaji/-väri kellertävän ruskea läikikäs ja sekoittunut, osin noen- ja hiilensekainen hiekka
Löydöt rautanauvoja (KM 2009001:4, 6)
Näytteet Hiilinäyte 19/2008 hautakuvion länsipäädystä ruskeasta noensekaista läikästä.
Muut huomiot Hautakuvio ulottuu vain osin kaivausalueelle. Ei kaivettu pohjaan.

Kuva 78. Hautakuvio 23 alueen 1B pohjoiskulmassa. Alueella on luultavasti monia muitakin rajoiltaan epämääräisiä hautakuvioita. Kuvattu luoteeseen.

HK 24

Sijainti 93/507-508 (alue 1A)
Suunta ei mitattavissa
Koko 36 cm (leveys), 22 cm pituus (taso 11)
Maalaji/-väri kellertävänruskea sekoittunut hiekka (taso 11)
Löydöt -
Näytteet -
Muut huomiot Hautakuvio ulottuu vain osin kaivausalueelle. Ei kaivettu pohjaan.

Kuva 79. Hautakuvio 24 hautakuvion 26 eteläpuolella. Kuvattu koilliseen.

HK25

ks. haudan 8 kuvaus

HK26

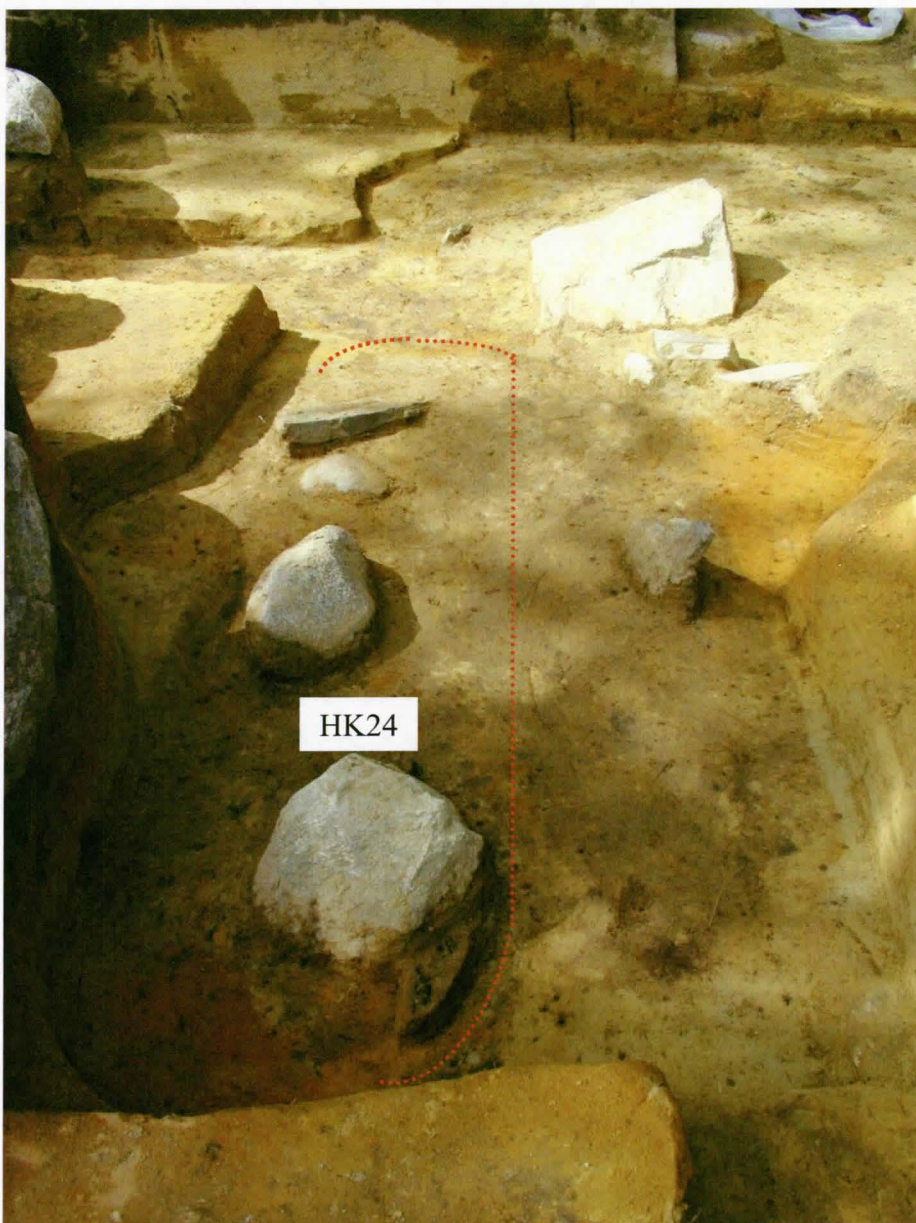
Sijainti	93/507-509 (alue 1A)
Suunta	150 gon (arvio)
Koko	190 cm (pituus), 45-54 cm leveys (taso 11)
Maalaji/-väri	vaaleanruskea läikikäs sekoittunut hiekka (taso 11)
Löydöt	-
Näytteet	9/2008 (maanäyte), 20/2008 (hiilinäyte), 21/2008 (hiilinäyte)
Muut huomiot	Kuvion rajat selkeytyivät vasta tasossa 11. Haudan täyttemaassa tavattiin kookkaita kiviä rivissä (ks. alueen 1A kaivaushavainnot); näistä länsipäädystä kivi osoittautui laakakiveksi. Kivet saattavat liittyä hautarakenteeseen, mutta niitä ei poistettu tasoa 12 dokumentoitaessa eikä v. 2008 aikana vielä tavoitettu hautaustasoa. Kuviota ei kaivettu pohjaan.

Kuva 80. Hautakuvio 26 tasossa 11. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 81. Hautakuvio 26 tasossa 12. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 82. Hautakuvio 26 tasossa 11. Kuvattu luoteeseen.

HK27

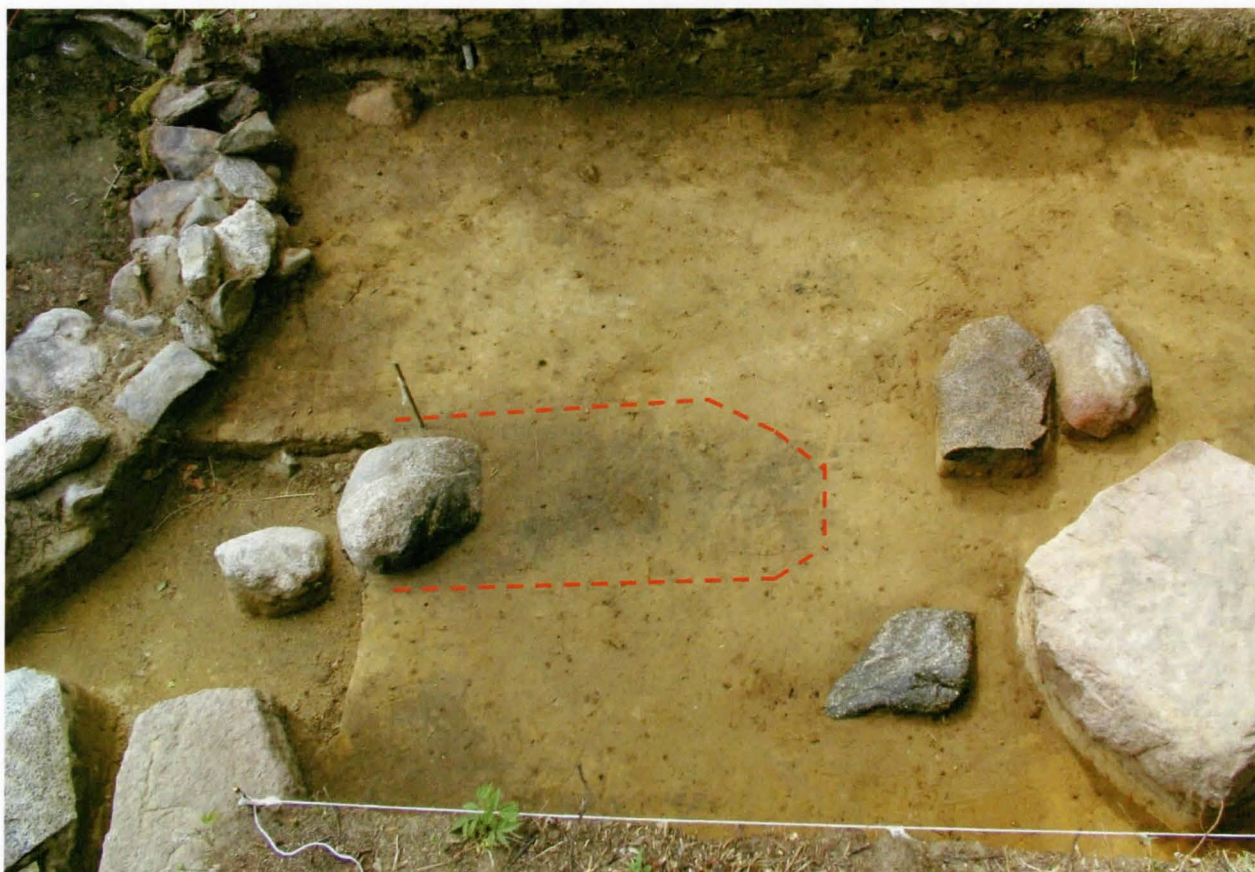
Sijainti	93/506 (alue 1A)
Suunta	0/200 gon (arvio)
Koko	82 cm (pituus), 40 cm leveys (taso 11, kaivausalueelle ulottunut osa)
Maalaji/-väri	vaaleanruskea sekoittunut hiekka (taso 11)
Löydöt	rautanauloja (KM 2009001:11-13)
Näytteet	-
Muut huomiot	Kuvio ei ulottunut kokonaan kaivausalueelle. Kuvion rajat epäselvät lännessä ja etelässä. Hautakuvion täytemaassa jonkin verran hiiltä tasossa 11. Kuviota ei kaivettu pohjaan.

Kuva 83. Hautakuvio 27 ulottui rajoiltaan epämääräisenä vain osin tutkimusalueelle 1A. Kuvattu tasossa 11 lounaaseen.

HK28

Sijainti	91/505 (alue 5)
Suunta	145/345 gon (arvio)
Koko	90 cm (pituus), 40 cm leveys (taso 6, kaivausalueelle ulottunut osa)
Maalaji/-väri	ruskea noensekainen hiekka (taso 6)
Löydöt	-
Näytteet	-
Muut huomiot	Kuvion kaakkoispäässä (haudan täytemaassa) tasossa 6 kookas kivi. Samassa tasossa myös runsaasti hiiltä. Kuviota ei kaivettu tasoa 6 syvemmälle.

Kuva 84. Hautakuvio 28 alueella 5 tasossa 6. Kuvattu lounaaseen.

5. Yhteenveto tutkimusten tuloksista

Kappelinpellon kaivauksilla vuonna 2008 oli edellisen vuoden tavoin lukuisia tavoitteita, joista osa saavutettiin ja osa jäi odottamaan tulevia tutkimuksia. Ensimmäkin pyrittiin saamaan lisätietoja kalmiston laajuudesta, toiseksi etsiä perimätiedon tuntemaa kappelirakennusta ja kolmanneksi yleiskartoittaa Kappelinpellon keskeiset alueet. Näiden tavoitteiden kautta pyrittiin saamaan tarkennuksia mm. kohteen käyttöajankohtaan, tarkempaan funktioon sekä muinaisjäännösalueen laajuuteen.

Kappelinpellon alueella avattiin kaivausalueita kaikkiaan 50,5 m². Tästä hieman yli puolet oli tasokaivausaluetta ja hieman alle puolet koeojia- tai kuoppia; osa avatuista alueista oli jatkoa edellisen vuoden tutkimusalueille. Laajimmalta tasokaivausalueelta 1 (1A ja 1B) havaittiin jälkiä lähes kolmestakymmenestä hautakuviosta sekä useista laajoista sekoittuneen maan alueista, joista yksittäiset hautaläikät eivät vielä selvästi erottuneet – tälle tutkimusalueelle ulottuvien hautojen yhteenlaskettu lukumäärä on siis varsin huomattava, jopa yli neljäkymmentä. Osa uudemmista haudoista on kaivettu osittain vanhempien läpi.

Hautakuviot eivät noudattaneet mitään tiettyä järjestystä, vaan niitä oli kaivettu lähes kaikkiin ilmansuuntiin. Osa hautakuvioista näyttää tosin noudattavan paikalta löytyneen kivirivin (rakennuksen kivijalka) suuntaa tai on siihen nähden noin 90 asteen kulmassa. Kaikkiaan tasokaivausaluetta kaivettiin maanpinnasta laskien vain noin 55-70 cm syvyyteen alkuperäisestä maanpinnasta laskettuna; kaivausalueista osa jätettiin korkeammille kaivaustasoille (esimerkiksi osa vain osittain kaivausalueelle ulottuneista hautakuvioista). Yksikkönä pohjaan kaivetut hautakuopat ulottuivat korkeimmillaankin vain noin metrin syvyyteen, jolloin hautausten pohja viimeistään tavoitettiin.

Alueella tutkittiin pohjaan yhdeksän hautausta (näistä yksi v. 2007 tutkimusten aikana). Haudat olivat täysin löydöttömiä, eikä hautojen luu- tai puuaineskaan ollut juurikaan säilynyt. Löytöinä talletettiin huonokuntoista hammaskiillettä sekä ruumisarkkuihin kuuluneita rautanauvoja. Nauvojen perusteella osa vainajista oli haudattu arkuissa, mutta osasta hautoja ei minkäänlaisia jälkiä arkkurakenteista tavoitettu. Lisäksi dokumentoitiin lähes kolmekymmentä todennäköistä hautakuviota sekä todettiin laajoja sekoittuneen maan alueita, joista epäilemättä syvemmälle kaivettaessa tulee hautauksia esiin.

Alueelta saatiin edellisvuotta enemmän esiin kookkaista kivistä tehtyä todennäköistä rakennuksen kivijalkaa. Lähelle itä-länsisuuntaa sijoitetun kiveyksen pituus oli noin kahdeksan metriä. Sen eteläpuolelle jäi selkeämpi Kappelinpellon kellarirakenteista. Kivijalan lounaiskulmasta alueelta 5 ja laajennusalueelta 9 todettiin rakennuksen todennäköinen nurkkakiveys. Kookkaita kiviä saatiin esille myös muilta tutkimusalueilta, mutta yhtä selkeää seinälinjaa ne eivät näyttäisi muodostavan. On tosin huomattava, että alueelle on kaivettu runsaasti oja ja muita kaivantoja myös myöhemmin aikoina. Osa kivistä liittyy myös hautojen täytemaahan.

Alueella 1A havaitun rakennuksen harvan kivijalan kannalta mielenkiintoista on, että osa hautakuvioista näyttäisi menevän näiden kookkaiden kivien alle, kun taas ainakin yksi hauta vaikutti toisesta päästään koverretun kivien alle. Hautauksia on alueelle siis ilmeisesti tehty sekä kivirivin rakentamista ennen että myös sen jälkeen. Rakennuksen kivijalan tarkempi funktio tai ajoitus ei kuitenkaan kesän 2008 tutkimuksissa tarkemmin käynyt ilmi ja tutkimuksia tulisikin tältä osin vielä jatkaa. Tasokaivausalueelta ja hautojen täytemaasta löytyneet hiili- ja nokialueet

viittaavat mahdollisesti kalmiston käyttöaikana palaneeseen rakennukseen. Alueelta otettujen hiili- ja puunäytteiden ajoittaminen toisi lisäselvyyttä rakennuksen ikään.

Samoin paikalla sijaitsevan ”viinikellarin” tarkempi luonne jäi toistaiseksi avoimeksi. Vuoden 2008 tutkimusten yhteydessä se dokumentoitiin piirtämällä. Toinen, irtokivillä täytetty ja ainakin yläreunoiltaan rakenteeton kellarikuoppa saattaa sijaita parin metrin etäisyydellä nyt tutkitusta selkeästä kiveyksestä lounaaseen eli alarinteen suuntaan (tästä ks. myös vuoden 2007 raportti). Tätä toista kiveystä ei ryhdytty 2008 tutkimusten yhteydessä tarkemmin tutkimaan.

Hautausmaa-alueen laajuuden ja rajojen selvittämistä jatkettiin edellisvuoden tavoin koeojien ja -kuoppien avulla. Idässä hautausmaa-alue päättyy nykyisen pellon reunaan tai vähintäänkin koeojista 4 ja 11 löytyneeseen vanhaan täyttyneeseen ojaan, joka on aikoinaan saattanut rajata kalmistoa. Pohjoisosassa hautausmaan rajoja ei löydetty, vaan hautoja on todennäköisesti vielä koeojan 6 pohjoispuolellakin. Länsipuolella hautoja on varmuudella Huurteen 1970-luvulla kaivamalla alueella, ei ehkä tätä idempänä. Etelässä hautausmaan laajuutta ei pyrittykään määrittelemään. Nyt käytettävissä olevien havaintojen perusteella hautausmaa-alueen kooksi voidaan karkeasti arvioida noin 20 x 15 metriä. Hautoja on paikalla kymmenittäin, ehkä jopa yli sata. On huomioitava, että hautoja on lukumääräisesti selvästi eniten kivirivin pohjoispuolella, eli todennäköisen rakennuksen sisällä.

Kesällä 2008 saatiin myös ensimmäiset merkit alueen rautakautisesta toiminnasta noin 250 metrin etäisyydellä sijaitsevalta Ranta-Pajulan tilalta. Kappelinpellolta rautakautiset löydöt kuitenkin puuttuvat – ainakin toistaiseksi – kokonaan.

Tutkimuksia alueella pyritään jatkamaan tulevaisuudessa. Paikalla tulisi kaivaa loppuun vuosina 2007-2008 avattuja alueita, laajentaa eri alueiden tutkimista pohjaan sekä etsiä lisätodisteita paikalla sijainneen rakennuksen iästä, rakenteesta ja sen luonteesta. Samalla olisi pyrittävä hakemaan kalmiston rajoja avaamalla lisää koeojia kalmistoa ympäröivälle alueelle. Kohde muodostaa keskeisen tutkimuskohteen selvitetessä Savon kirkollisen järjestäytymisen alkuvaiheita.

Aikaisemman tutkimuksen sekä alueelta 2007 ja 2008 tehtyjen löytöjen perusteella kohde ajoittuu selvästi historialliselle ajalle. Ilman luonnontieteellisiä analyysejä ei tarkempaa käyttöaikaa hautausmaalle, myös ajoitusta tarkentavien löytöjen toistaiseksi puuttuessa, voida esittää. Kohteen ajoittuminen keskiajalle tai uuden ajan alkuun – tai molempiin – on täysin mahdollista.

Turussa 11.6.2014

Juha Ruohonen

kaivausjohtaja

Lähteet ja kirjallisuusluettelo

Huurre, Matti 1972. Ruumishautojen kaivaus Kappelinpellossa 1972. Kaivausraportti. Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.

Huurre, Matti 1973. Ruumiskalmiston tutkimus Juvan Remojärven Kappelinpellolla 1973. Kaivausraportti. Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.

Huurre, Matti 1992. Remojärven kappelin jäljillä. Orro, Leena (toim.) Juvenmalle. Juhlakirja Juvan täyttäessä 550 vuotta. Juva: 20-22

Pirinen, Kauko 1982. Savon historia II:1. Kuopio.

Poppius, Liisa 1957. Juvan esihistoria ja vaiheet seurakunnan perustamisesta Uudenkaupungin rauhaan. Juvan historia. Pieksämäki.

Pärnänen, J. A. 1947. Savon asuttaminen keskiaikana. Savon historia. I osa. Kuopio: 39-64.

Rinne, Juhani 1947. Savon kihlakunta ennen Pähkinäsaaren rauhaa. Savon historia. I osa. Kuopio: 83-94.

Ruohonen, Juha 2007. Juva Remojärvi Kappelinpelto. Keskiaikaisen hautausmaan ja kirkonpaikan kaivaus. Turun yliopisto, arkeologia.

Ruohonen, Juha 2008. Uutta ja vanhaa Juvan Remojärven Kappelinpellolta. Hiisi 1/2008: 3-7.

Ruohonen, Juha 2008. Juva Remojärvi Ranta-Pajula. Rautakautisen irtolöytöpaikan tarkastus 2008. Turun yliopisto, arkeologia.

Salo, Kati 2008. Osteologinen analyysi. Juva, Remojärvi, Kappelinpelto 2007.

Sarasmö, Esko 1938. Mikkelin ja Juvan seutujen kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kertomus Savon maakuntahistorian toimituskunnan stipendillä ajalla 28/7 – 28/8 suoritetuista tarkastuksista ja tutkimuksista v. 1938. Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.

Sepänmaa, Timo 1994. Juvan muinaisjäännösinventointi 1994. Savonlinnan maakuntamuseo.

Taskinen, Helena 1985. Pohjois-Juvan arkeologinen inventointi. Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.

LIITE 1. Kuvaluettelo

Juva

Remojärvi Kappelinpelto 2008

DIAKUVAT

TYA 357

1	Alue 6. Koeoja ennen avaamista. Etualalla alue 1B (vuoden 2007 tutkimusalue).	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
2	Alue 6. Koeoja ennen avaamista. Alueen poikki kulkee matala oja.	itään	J. Ruohonen	6/2008
3	Alue 5. Alue 5 ennen avaamista, kasvillisuuden raivauksen jälkeen. Etualalla alue 1, vasemmalla kellarirakenne.	länteen	J. Ruohonen	6/2008
4	Alue 5. Alue 5 ennen avaamista, kasvillisuuden raivauksen jälkeen.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
5	Alue 6. Koeoja raivattuna ja merkittynä maastoon.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
6	Alue 1B. Lähikuva hautakuvion/likamaakuopan 1 pohjasta löytyneestä hiiltyneen puun keskittymästä.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
7	Yleiskuva hevosenkenkäsöljen (KM 37717:1) löytöpaikkaan Ranta-Pajulan tilan Rantapellolle. Arvioitu löytöpaikka kuvan etualalla. Taustalla Saarijärvi.	etelään	J. Ruohonen	6/2008
8	Yleiskuva hevosenkenkäsöljen (KM 37717:1) löytöpaikkaan Ranta-Pajulan tilan Rantapellolle. Arvioitu löytöpaikka kuvassa henkilön kohdalla.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
9	Esinekuva. Ranta-Pajulan Rantapellosta löytynyt Hevosenkenkäsölki (KM 37717:1).	-	J. Ruohonen	6/2008
10	Alue 5. Alue 5 pintamaan poiston jälkeen.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
11	Alue 6. Koeoja tasossa 2.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
12	Yleiskuva. Kaipeelan ja Ranta-Pajulan tilat Saarijärven selältä kuvattuna. Kappelinpelto vasemmalla peltoalueen reunassa.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
13	Alue 7. Koeoja 7 paalutettuna ennen tutkimusalueen avaamista.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
14	Alue 5. Alue 5 tasossa 1.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
15	Alue 6. Koeoja tasossa 3.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
16	Alue 1B, tasossa 9.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
17	Alue 1B. Hauta 2 (hautakuvio 9) tasossa 9.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
18	Alue 7 pintamaan poiston jälkeen. Etualalla alueen 7 laajennusalue.	etelään	J. Ruohonen	6/2008
19	Alue 7. Koeojan länsiosa pintamaan poiston jälkeen. 1970-luvun kaivausalueiden reunoille asetetut muovit esillä.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
20	Alue 5. Alue 5 tasossa 2.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
21	Alue 1A. Kellarirakenteeseen rajoittuva ruutu 91/506 tasossa 10.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
22	Alue 1B. Hauta 2 (hautakuvio 9) tasossa 9.	pohjoiseen	J. Ruohonen	6/2008
23	Alue 6. Koeoja tasossa 4.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
24	Työkuva. Sirkka-Liisa Pajunen (os. Pylkkänen, vas.) kertoo Kappelinpelto, kuuntelemassa Maija Lehikoinen (vas.) ja Anniina Laine (kesk.)	-	J. Ruohonen	6/2008

LIITE 1. Kuvaluettelo

25	Alue 1B. Lähikuva haudan 2 hampaista in situ.	pohjoiseen	J. Ruohonen	6/2008
26	Työkuva. Piirtäjä Reetta Kivistö mittaa kaivausalueen korkeuksia takymetrillä.	-	J. Ruohonen	6/2008
27	Työkuva. Anniina Laine pitelee prismaa koeojan 6 alueella.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
28	Työkuva. FL Ville Laakso vierailmassa Kappelinpellolla.	-	J. Ruohonen	6/2008
29	Alue 1A. Laaja sekoittuneen maan alue tasossa 9.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
30	Alue 1B. Hauta 3 (hautakuvio 20) mitan oikealla puolella tasossa 10.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
31	Alue 1B. Lähikuva haudasta 3 (hautakuvio 20) tasossa 10.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
32	Alue 5. Alue 5 tasossa 3.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
33	Alue 5. Esiin tuleva nurkkakiveys tasossa 3.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
34	Alue 7. Laajennusalue ensimmäisessä dokumentointitasossa 1, oikealla koeojaa 7.	etelään	J. Ruohonen	6/2008
35	Alue 7. Koeojan keskiosaa tasossa 1. Huurteen 1970-luvun kaivausalue kuvassa keskikohdan oikealla puolella (muovin reunat erottuvat koeojassa).	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
36	Alue 1A. Laajempi sekoittuneen maan alue sekä hauta 8 (hautakuvio 25) kuvan keskellä tasossa 10.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
37	Alue 7. Koeojan länsiosa. Kuvan etualalla Huurteen 1970-luvulla kaivaman alueen reuna, jonka vieressä ruudun 92/496 palaneen maan alue.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
38	Alue 1A. Tasossa 10 erottuu useita hautakuvioita sekä sekoittuneen maan alueita.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
39	Alue 1A. Kivijalan kivien väliin menevä hauta 9 eli hautakuvio 14 tasossa 10.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
40	Alue 1A. Laajempi sekoittuneen maan alue sekä hauta 8 (hautakuvio 25) kuvan keskellä tasossa 10.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
41	Alue 7. Koeojan keskiosaa tasossa 1. 1970-luvun kaivausaluetta osoittava muovi alhaalla. Tasossa kyntöjäljet erottuvat pitkänomaisina jälkinä.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
42	Alue 1A. Hautakuviot 6 (ylh. vas.), 5 (kesk.) ja 2 (oikealla, pohjaan kaivettu) eri tasoissa. Puujäännettä hautakuvion 5 päädyssä.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
43	Alue 1A. Hautakuviot 6 (ylh. vas.), 5 (kesk.) ja 2 (oikealla, pohjaan kaivettu) eri tasoissa. Puujäännettä hautakuvion 5 keskiosassa.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
44	Työkuva. Sirkka-Liisa Pajunen (os. Pylkkänen) esittelee 1980-luvun maakirkon ohjelmaa.	-	J. Ruohonen	6/2008
45	Alue 8. Kirkon muistokiven ympärille avattava koelue paalutettuna maastoon.	etelään	J. Ruohonen	6/2008
46	Alue 1A. Hautakuviot 6 (ylh. vas.), 5 (kesk.) ja 2 (oikealla, pohjaan kaivettu) eri tasoissa. Vasemmalla hautakuvio 25 ja profiilissa kuvio 7.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
47	Alue 6. Koeoja tasossa 5. Resentin ojan pohja erottuu etualalla tummana alueena.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
48	Alue 6. Koeojan eteläosa tasossa 5. Resentin ojan pohja erottuu tummana alueena.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
49	Alue 6. Koeojan keskiosa tasossa 5. Mahdollinen hautakuvio keskellä.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
50	Alue 6. Koeojan pohjoisosa tasossa 5. Todennäköinen hautakuvio kivien kohdalla ja pohjoispuolella.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
51	Alue 5. Alue 5 tasossa 4.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008

LIITE 1. Kuvaluettelo

52	Alue 5. Rakennuksen todennäköinen nurkkakiveys tasossa 4.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
53	Alue 1B tasossa 10.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
54	Alue 1B tasossa 10.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
55	Alue 1B tasossa 10.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
56	Alue 11. Koeoja sijoitettuna Kaipeelan pellolle heinänteon jälkeen.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
57	Koekuoppa 3 Kaipeelan pellolla. Kaivamassa Toni Paukku.	-	J. Ruohonen	6/2008
58	Alue 5. Alue 5 tasossa 5.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
59	Alue 9. Laajennusalue pintamaan poiston jälkeen.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
60	Kellarikiveys tutkimusten aikana.	etelään	J. Ruohonen	6/2008
61	Alue 5. Alue 5 länsilaidassa oleva nurkkakiveys tasossa 5. Jonkin verran puujäänteitä havaittavissa kiveyksen alla.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
62	Koekuoppa 3 pohjaan kaivettuna.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
63	Alue 1B. Hautakuvio 8 tasossa 10.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
64	Koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
65	Koekuoppa 2 pohjaan kaivettuna.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
66	Alue 10. Koeoja 10 eteläosa kyntökerroksen poiston jälkeen (taustalla pohjoisosa).	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
67	Alue 10. Koeoja 10 pohjoisosa kyntökerroksen poiston jälkeen.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
68	Alue 7. Koeojan keskiosaa tasossa 2. 1970-luvun kaivausalueetta osoittava muovi alhaalla. Kyntöjälkien maaperä on valtaosin puhdasta hiekkaa.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
69	Alue 11. Viskari in situ.	-	J. Ruohonen	6/2008
70	Yleiskuva. Kuva Kappelinpellon tutkimusalueelta kohti Ranta-Pajulaa.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
71	Alue 1A, taso 11. Osa alueesta tutkittu loppuun tasokaivauksena, osa yksikköinä. Osa jätetty ylemmälle tasolle kaivamatta.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
72	Alue 1A, taso 11.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
73	Alue 1A, taso 11. Lähikuvassa laaja tumman maan sekoittunut alue, jossa ainakin hautakuvio 25.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
74	Alue 1A, taso 11. Lähikuvassa laaja tumman maan sekoittunut alue, jossa ainakin hautakuvio 25 (ylh.) ja toinen hautakuvio (alh., kolme kiveä peräkkäin).	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
75	Alue 1A, taso 11. Kiven alle menevä mahdollinen hautakuvio (18).	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
76	Alue 5 ja 9. Mahdollinen rakennuksen nurkkakiveys tasossa 5 ja 3.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
77	Alue 9 tasossa 3.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
78	Alue 1B. Hautakuviot 15 ja 16 tasossa 11.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
79	Alue 8 kirkon muistokiven ympärillä pintamaan poiston jälkeen.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
80	Alue 8 kirkon muistokiven ympärillä pintamaan poiston jälkeen.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
81	Alue 1A, taso 11. Kiven alle menevä mahdollinen hautakuvio (18), joka ei syvemmälle kaivettuna osoittautunut haudaksi.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
82	Alue 11 kyntökerroksen poistamisen jälkeen.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
83	Alue 11 kyntökerroksen poistamisen jälkeen.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
84	Alue 11, vanhan täytetyn ojan tms. alue.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
85	Alue 7. Koeojan länsiosasta esiin tulleen palaneen	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008

LIITE 1. Kuvaluettelo

	hiekan alue yksikkönä syvemmälle kaivettuna. Ruutu 92/496. Oikealla Huurteen kaivausalueen muovia 1970-luvulta.			
86	Alue 1B. Hautakuvio 8 tasossa 11. Kiven vieressä reunaprofiilissa puujäännettä.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
87	Alue 1B. Tasossa 11 hautakuvion 8 vieressä sijaitseva puujäännelä lähikuvassa.	itäkaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
88	Alue 10. Ruutujen 78-80/498 itälaidasta kyntökerroksen alaisesta kerroksesta esiin tullutta hiiltynyttä puuta.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
89	Alue 1B, taso 11.	koilliseen	J. Ruohonen	6/2008
90	Alue 1B, taso 11.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
91	Alue 9, taso 4. Mahdollisia hautakuvioita alareunassa profiiliin vieressä.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
92	Alue 5, taso 8. Kellarirakenteeseen rajoittuvat ruudut.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
93	Kellarirakenne ympäristöineen kaivausten loppuvaiheessa.	etelään	J. Ruohonen	6/2008
94	Alue 1A, hauta 5 (hautakuvio 12) kaivettuna yksikkönä lähelle hautausasoa.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
95	Alue 1A, hauta 5 (hautakuvio 12) kaivettuna yksikkönä hautausasoihin.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
96	Alue 1A, haudat 5 ja 7 kaivettuna yksikkönä hautausasoon.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
97	Alue 1A, hauta 7 hautausasossa.	länteen	J. Ruohonen	6/2008
98	Alue 1A, haudat 5 ja 7 kaivettuna yksikkönä hautausasoihin.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
99	Alueet 5 ja 9. Rakennuksen nurkkakiveys tasossa 4 ja 6.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
100	Alue 1A ja alue 5 ruutu 90/506, kellariin rajoittuvat ruudut tasossa 8.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
101	Alue 1A, taso 12.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
102	Alue 1A, taso 12.	kaakkoon	J. Ruohonen	6/2008
103	Alue 1A, taso 12.	länteen	J. Ruohonen	6/2008
104	Alue 1A, keskiosa. Haudan 8 alue ympäristöineen tasossa 12.	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
105	Alue 1A, taso 12. Alueen pohjoiskulma, paikalla useita syvemmälle meneviä hautakuvioita (=laaja sekoittuneen maan alue).	lounaaseen	J. Ruohonen	6/2008
106	Kellarikiveys ympäristöineen tutkimusten päätyttyä.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
107	Keskeiset tutkimusalueet peitettynä tutkimusten päätyttyä.	luoteeseen	J. Ruohonen	6/2008
108	Keskeiset tutkimusalueet peitettynä tutkimusten päätyttyä.	etelään	J. Ruohonen	6/2008

Kartat mittakaavassa 1:20 (paitsi kartta 21 mittakaavassa 1:25)

Kartta 1. Yleiskartta

Kartta 2. Alue 1a, taso 9 (sw-kulma)

Kartta 3. Alue 1a, taso 10

Kartta 4. Alue 1a, taso 11

Kartta 5. Alue 1a, taso 12

Kartta 6. Alue 1b, taso 9

Kartta 7. Alue 1b, taso 10

Kartta 8. Alue 1b, taso 11

Kartta 9. Alue 5, taso 3

Kartta 10. Alue 5, taso 4

Kartta 11. Alue 5, taso 5

Kartta 12. Alue 5, taso 6

Kartta 13. Alue 5, taso 7

Kartta 14. Alue 5, taso 8

Kartta 15. Alue 6, taso 4

Kartta 16. Alue 6, taso 5

Kartta 17. Alue 9, taso 2

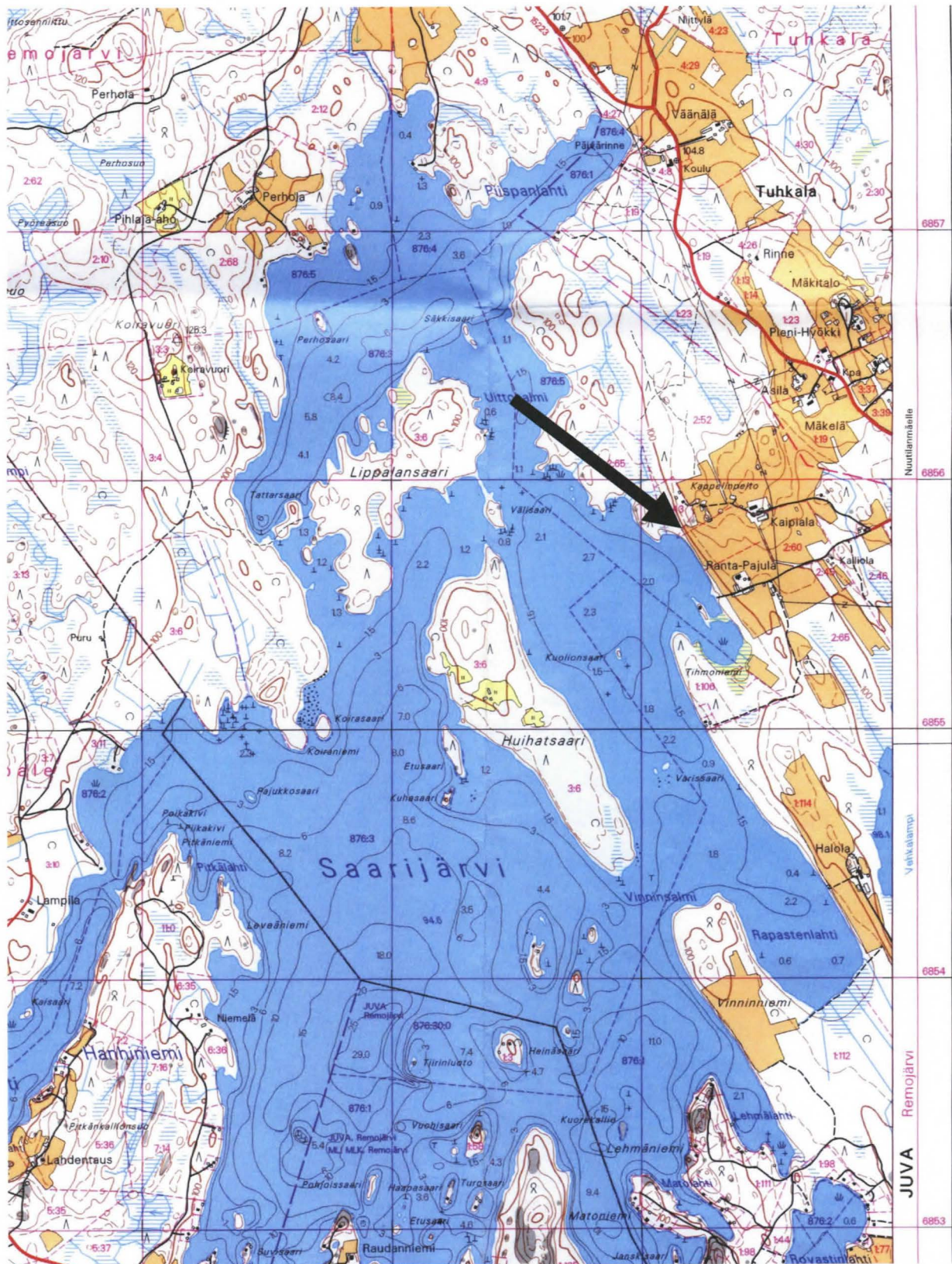
Kartta 18. Alue 9, taso 4

Kartta 19. Alue 11, taso 1

Kartta 20. ”Viinikellari”, profiilikartta (projisoitu 360°)

Kartta 21. Alue 7, taso 1

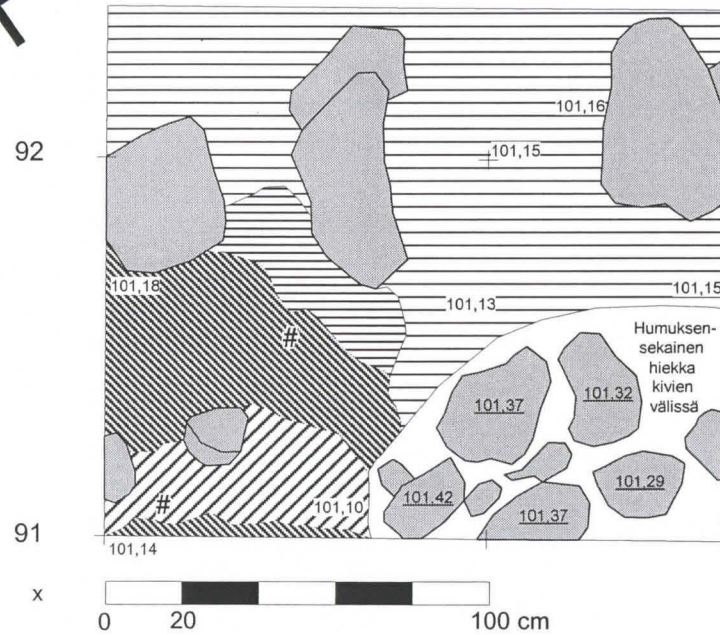

Kartta 1. Juva Remojärvi Kappelinpelto. Kohteen sijainti. Ote peruskartasta 3142 09 Remojärvi

506

507

y

- Keltainen hiekka (puhdas)
- Tumma sekoittunut hiekka (noensekainen)
- Vaaleankeltainen hiekka (puhdas)
- Vaaleanruskea sekoittunut hiekka
- Kivi
- Hiili
- 101,18 Vaaitusluku

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 1a

Kartta 2

Taso 9, sw-kulma

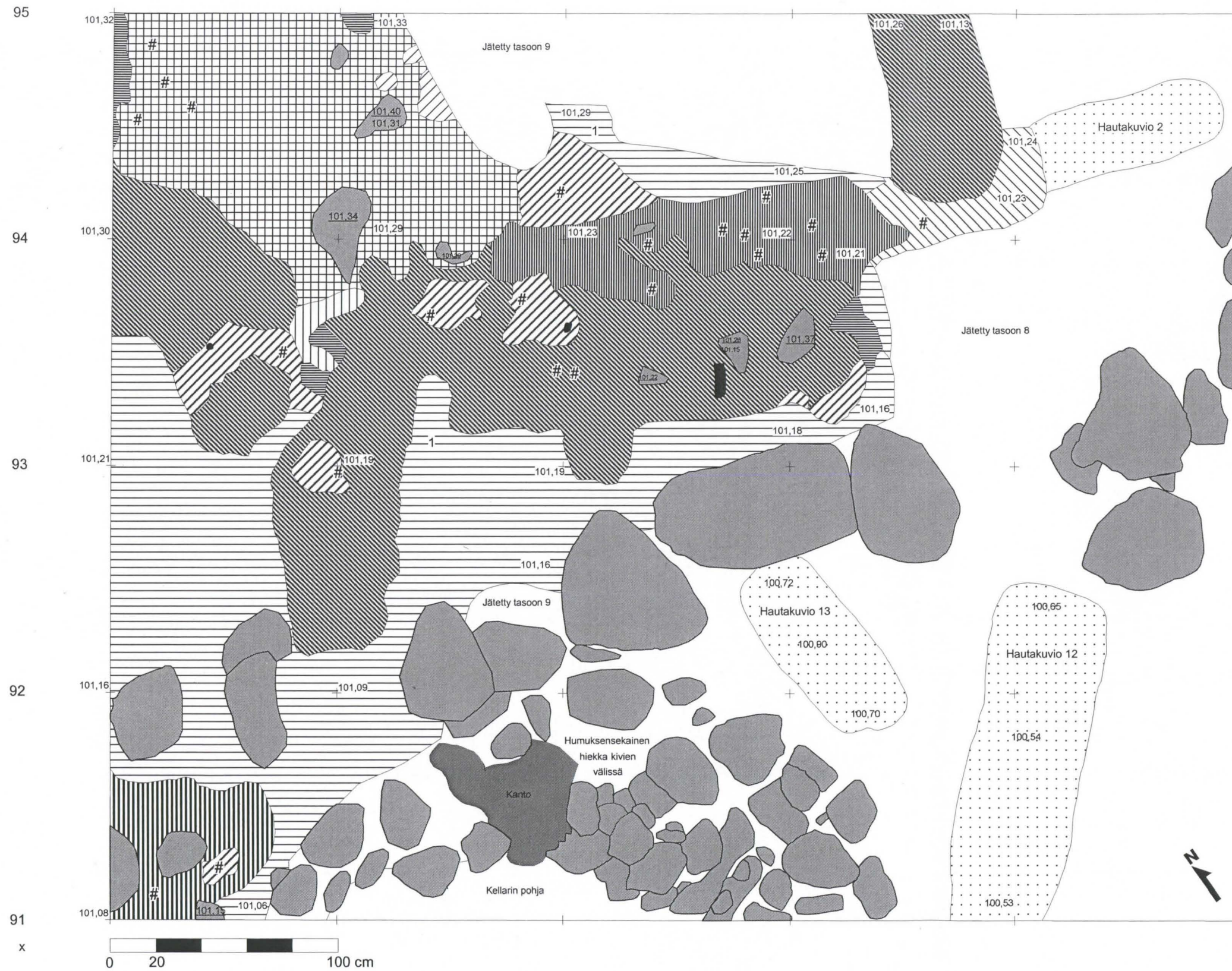
Korkeusluvut m mpy

Piirt. Reetta Kivistö

MK 1:20

Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 1a

Kartta 3

Taso 10

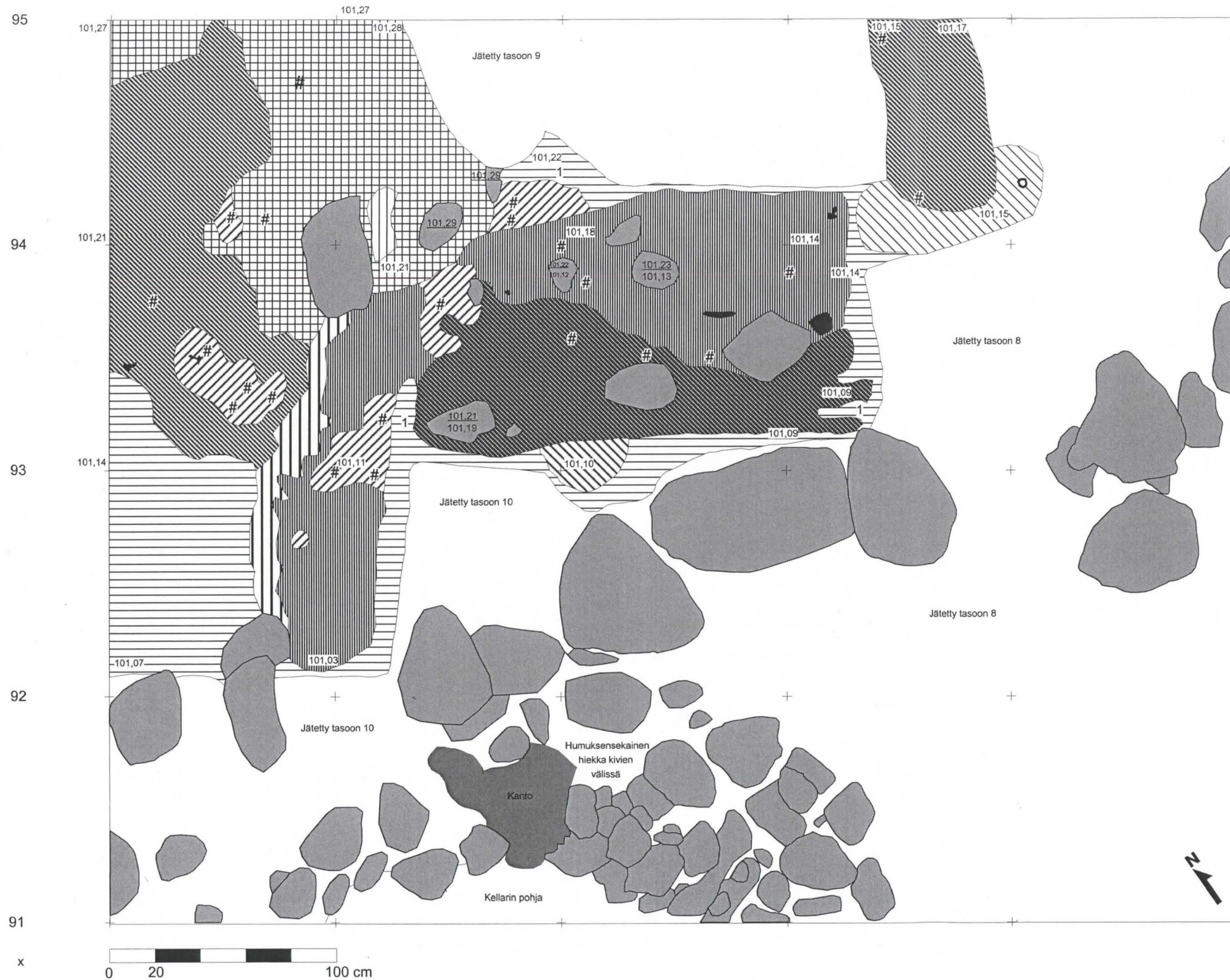
Korkeusluvut m mpy

Piirt. Reetta Kivistö

MK 1:20

Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia

	Harmaanruskea sekoittunut hiekka
	Keltainen hiekka (puhdas)
	Kellertävänruskea sekoittunut hiekka
	Punertavanruskea sekoittunut hiekka
	Ruskea hiekka
	Ruskea kellertävä hiekka
	Ruskea sekoittunut hiekka (noensekainen)
	Tumma sekoittunut hiekka (noensekainen)
	Vaaleanruskea sekoittunut hiekka
	Vaaleanruskea sekoittunut hiekka (läikikäs)
	Hiilialue
	Kivi
	Kanto
	Hiili
	Naula
	Hampaista
101,18	Vaaitusluku
1	Punertavankeltainen puhdas hiekka vaalenee keltaiseksi puhtaaksi hiekaksi

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 1a Kartta 4

Taso 11

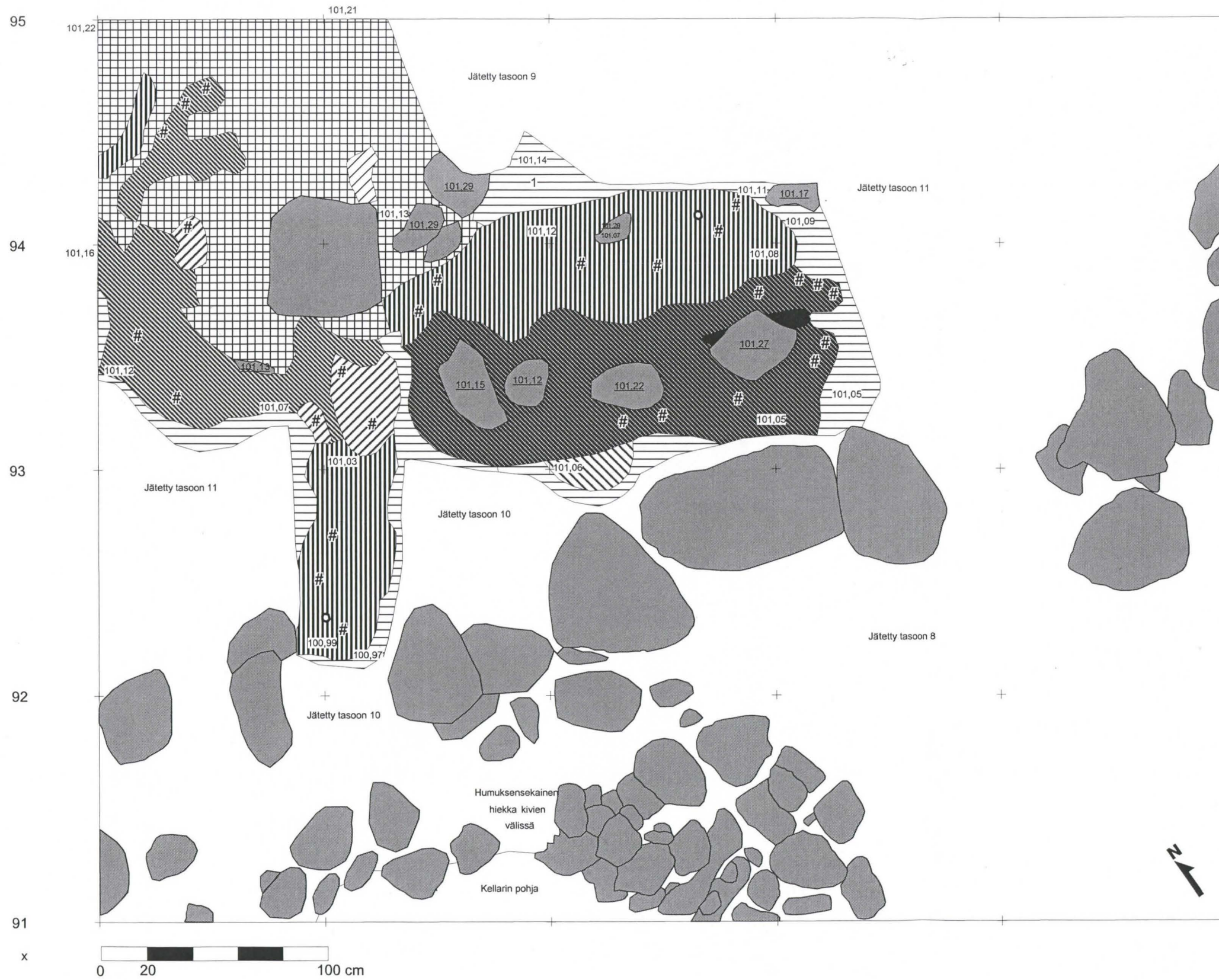
Korkeusluvut m mpy

Piirt. Reetta Kivistö

MK 1:20

Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 1a

Kartta 5

Taso 12

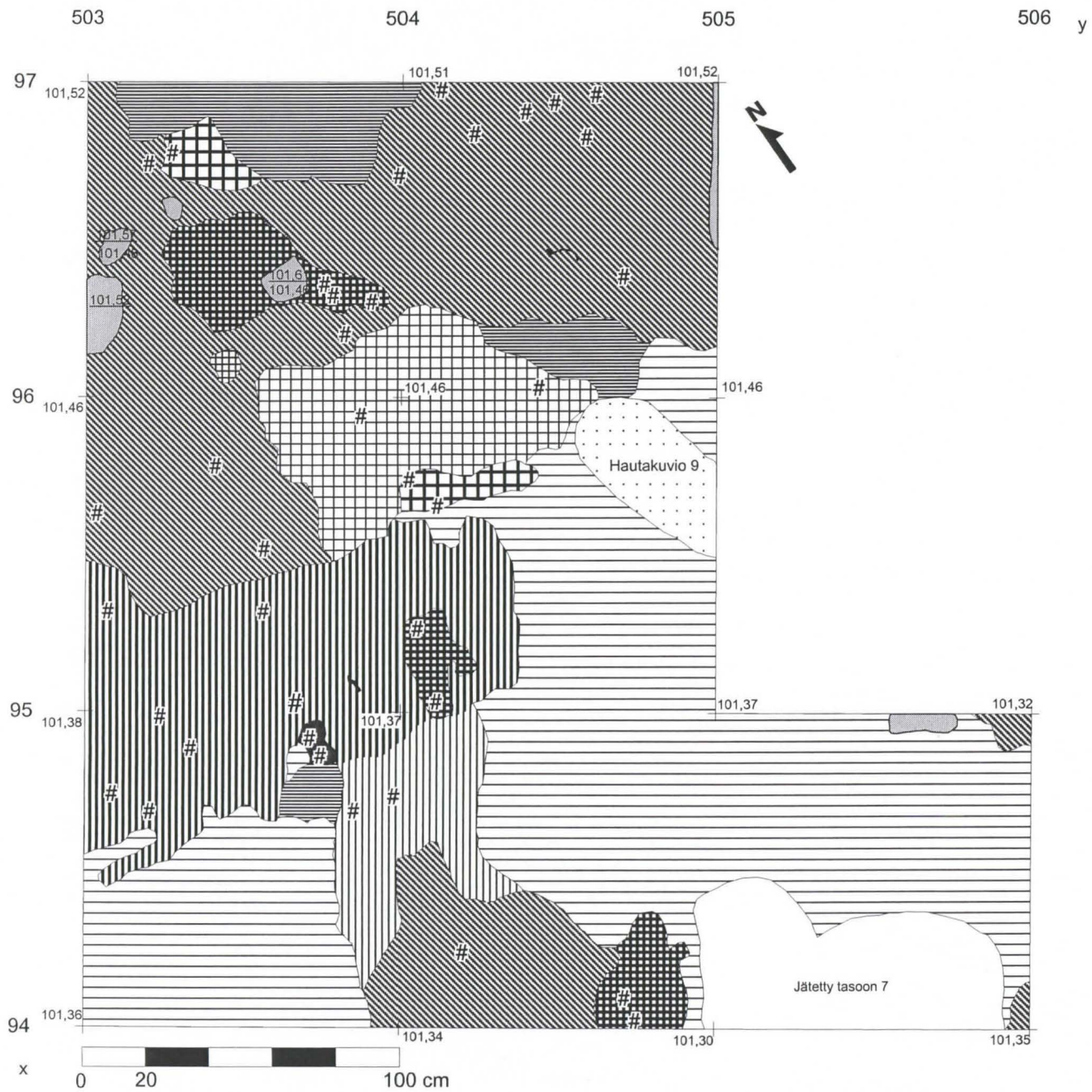
Korkeusluvut m mpy

Piirt. Reetta Kivistö

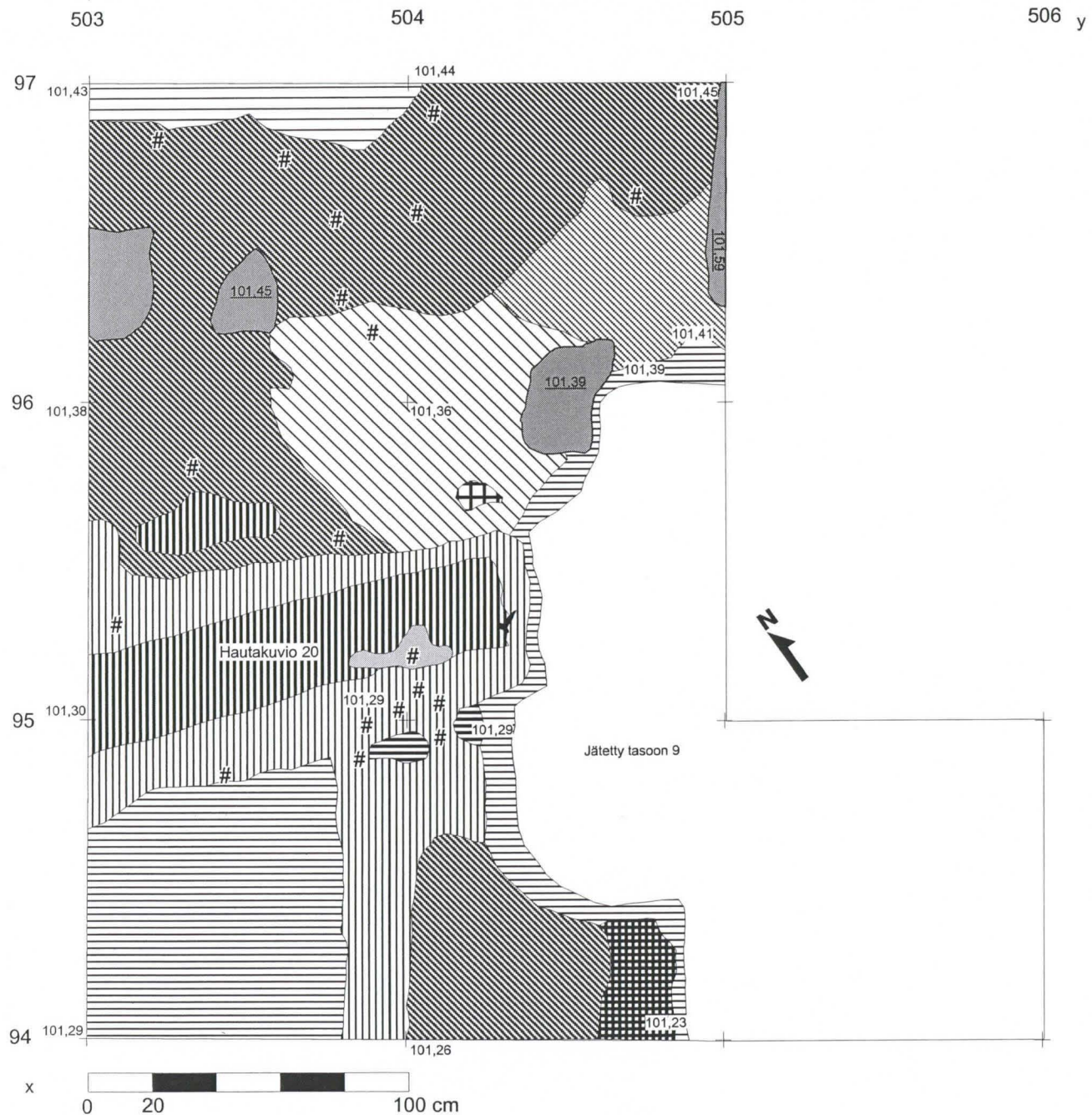
MK 1:20

Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

Juha Ruuhonen / Turun yliopisto, Arkeologia

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008	
Alue 1b	Kartta 6
Taso 9	
Korkeusluvut m mpy	
Piirt. Reetta Kivistö	MK 1:20
Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine	
Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia	

- Keltainen hiekka (puhdas)
- Kellertävänruskea sekoittunut hiekka
- Lyijyhiekka
- Ruskea sekoittunut hiekka
- Ruskea sekoittunut hiekka (vaaleampi)
- Tummanruskea sekoittunut hiekka (läikikäs)
- Vaaleankeltainen hiekka (puhdas)
- Vaaleankeltainen hiekka (sekoittunut)
- Vaaleanruskea sekoittunut hiekka
- Vaaleanruskea sekoittunut hiekka (vaaleampi)
- Tumma läikkä
- Kivi
- Hiili
- Naula
- 101,18 Vaaitusluku

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 1b

Kartta 7

Taso 10

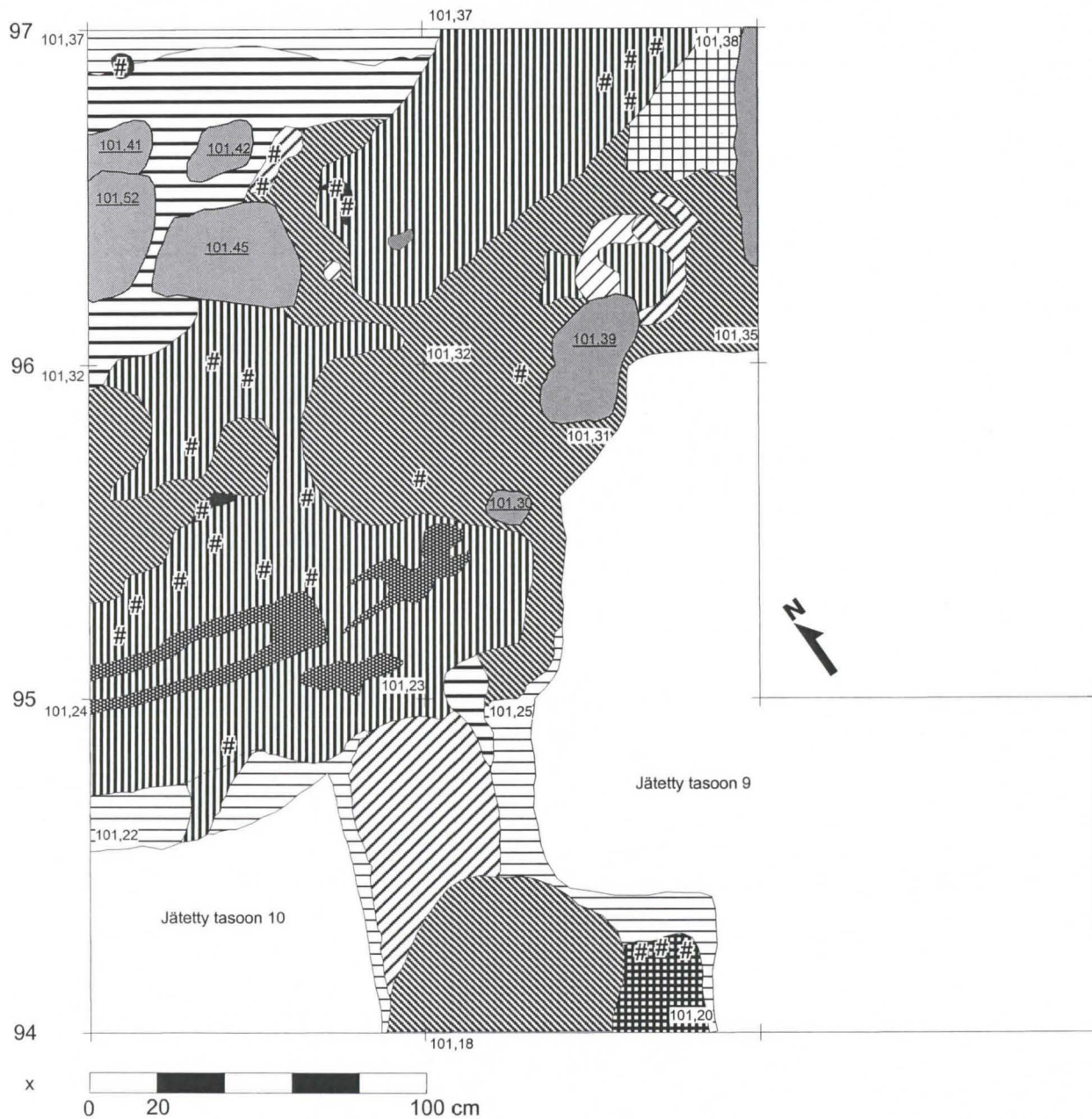
Korkeusluvut m mpy

Piirt. Reetta Kivistö

MK 1:20

Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

Juha Ruuhonen / Turun yliopisto, Arkeologia

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 1b

Kartta 8

Taso 11

Korkeusluvut m mpy

Piirt. Reetta Kivistö

MK 1:20

Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia

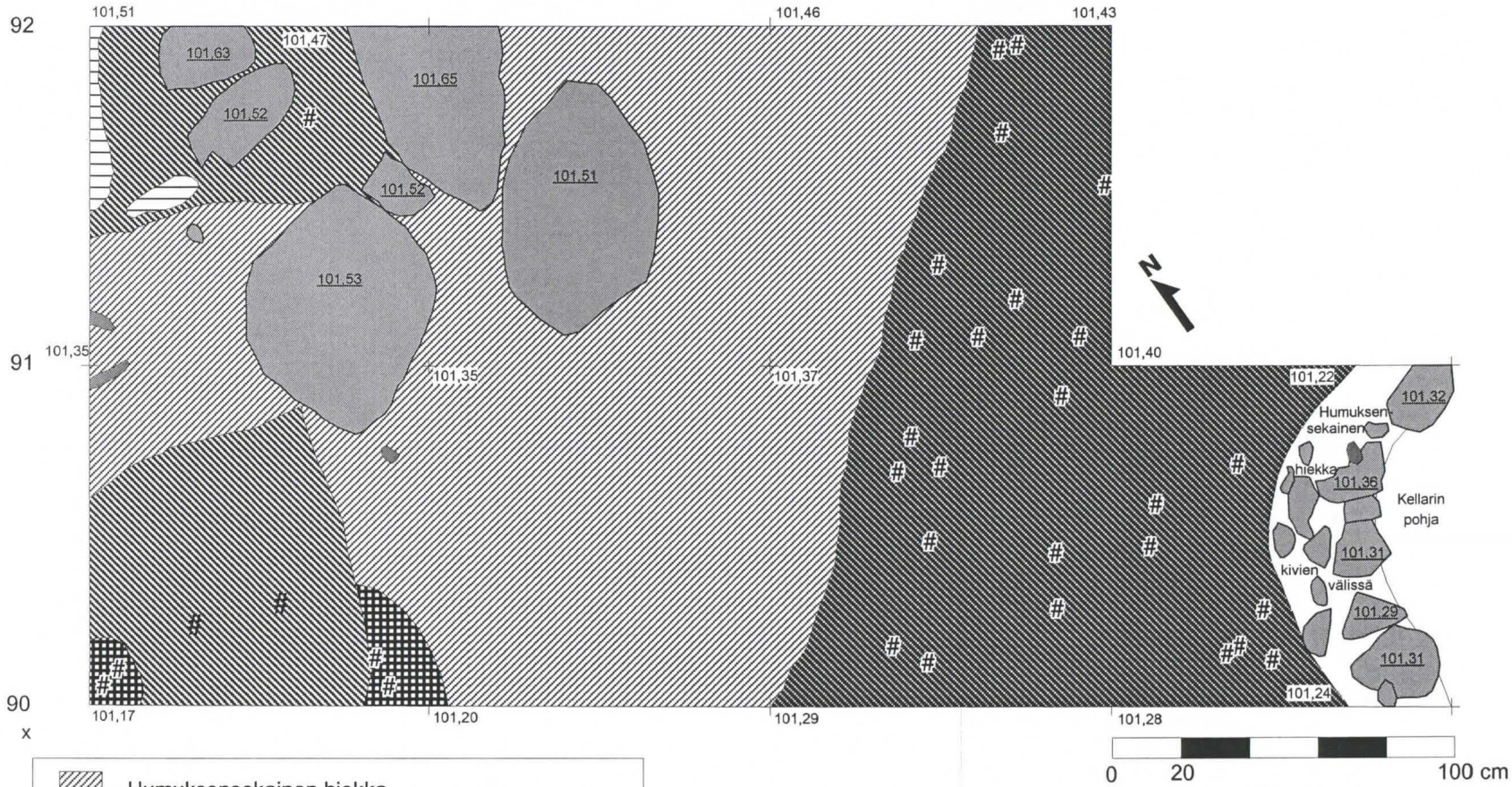
503

504

505

506

507 y

- Humuksensekainen hiekka
- Keltainen hiekka (puhdas)
- Tummanruskea sekoittunut hiekka (noensekainen)
- Vaaleanruskea sekoittunut hiekka
- Vaaleanruskea sekoittunut hiekka (noensekainen)
- Kivi
- Juuri
- Hiili

101,18 Vaaitusluku

0 20 100 cm

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 5

Kartta 9

Taso 3

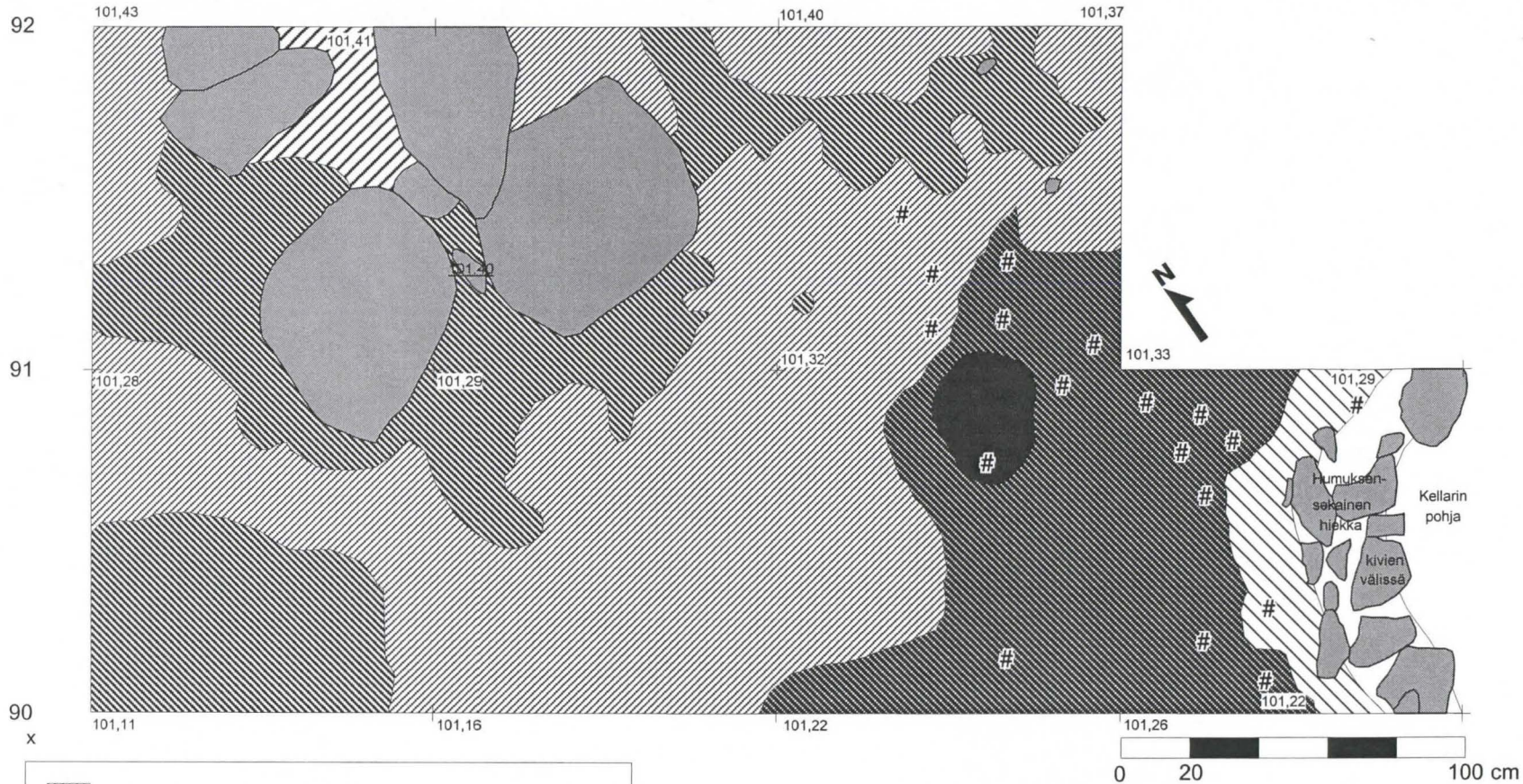
Korkeusluvut m mpy

Piirt. Reetta Kivistö

MK 1:20

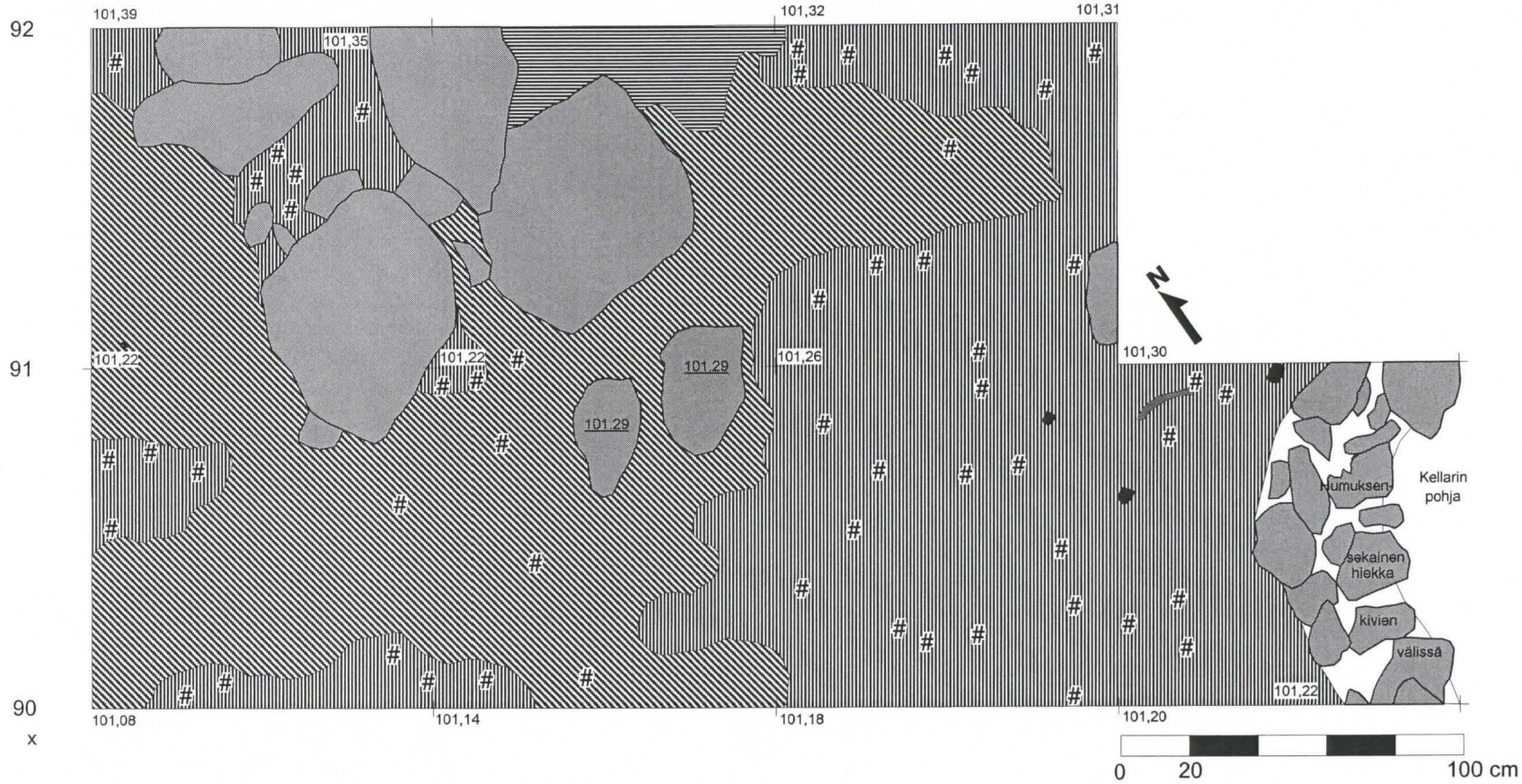
Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia

- Humuksensekainen hiekka
  - Kellertävänruskea sekoittunut hiekka
  - Tumma sekoittunut hiekka (noensekainen)
  - Vaaleanruskea sekoittunut hiekka
  - Vaaleanruskea sekoittunut hiekka (noensekainen)
  - Nokimaa
  - Kivi
  - Hiili
- 101,18 Vaaitusluku

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008	
Alue 5	Kartta 10
Taso 4	
Korkeusluvut m mpy	
Piirt. Reetta Kivistö	MK 1:20
Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine	
Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia	

- Punertavankeltainen hiekka (puhdas)
- Ruskea sekoittunut hiekka (noensekainen)
- Vaaleanruskea sekoittunut hiekka
- Nokimaa
- Kivi
- Juuri
- Hiili

101,18 Vaaitusluku

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 5

Kartta 11

Taso 5

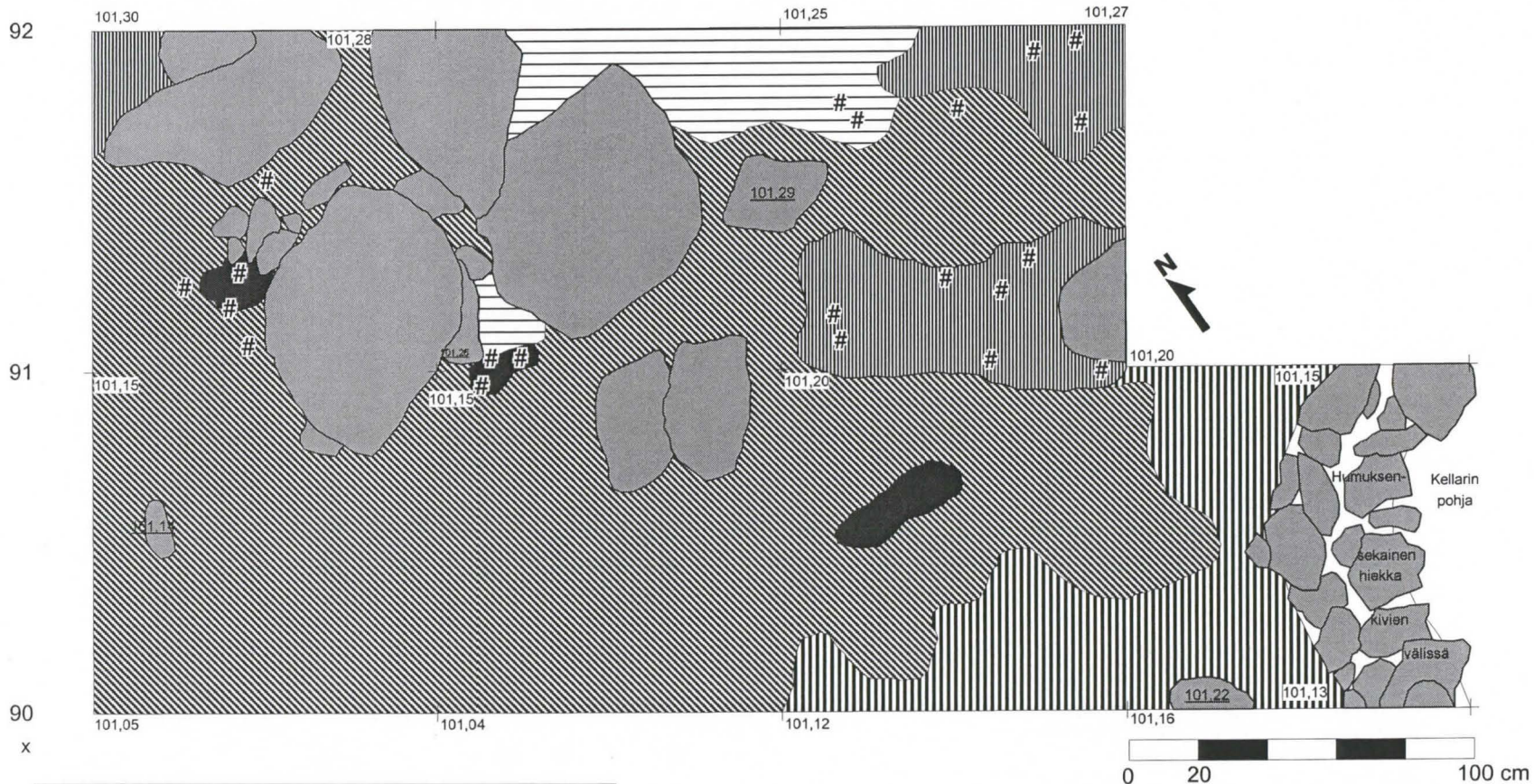
Korkeusluvut m mpy

Piirt. Reetta Kivistö

MK 1:20

Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

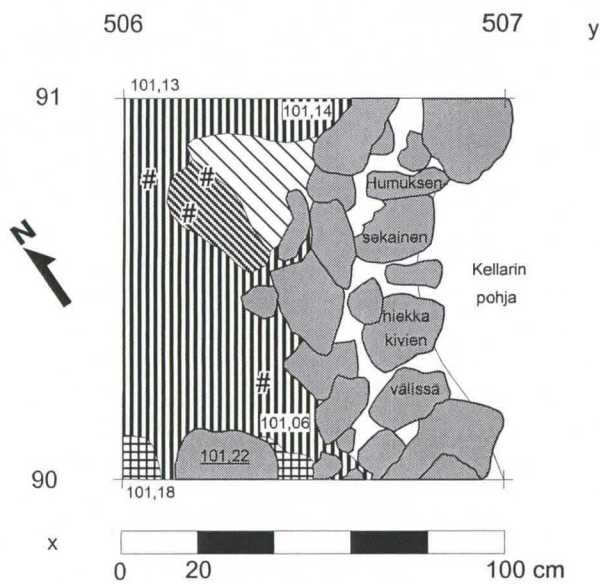
Juha Ruuhonen / Turun yliopisto, Arkeologia

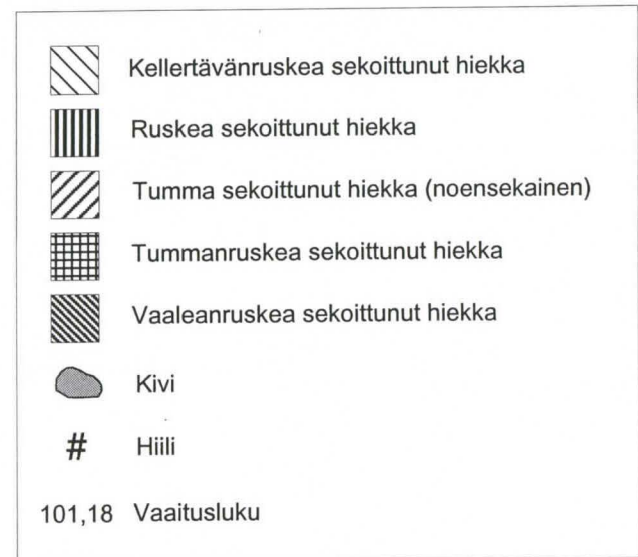
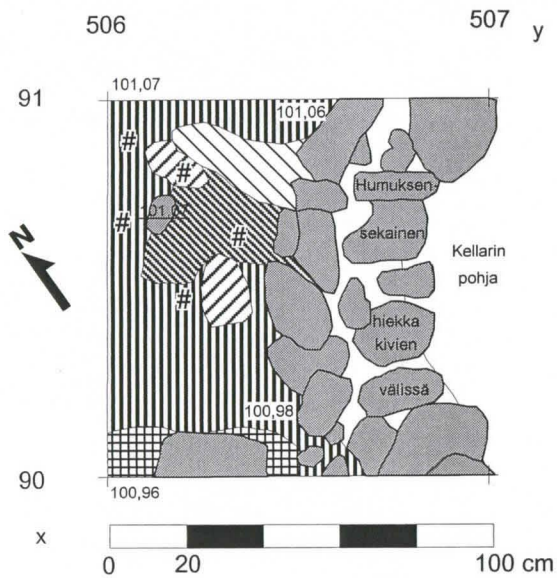
- Keltainen hiekka (puhdas)
- Ruskea sekoittunut hiekka
- Ruskea sekoittunut hiekka (noensekainen)
- Vaaleanruskea sekoittunut hiekka
- Nokimaa
- Kivi
- Hiili

101,18 Vaaitusluku

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008	
Alue 5	Kartta 12
Taso 6	
Korkeusluvut m mpy	
Piirt. Reetta Kivistö	MK 1:20
Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine	
Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia	

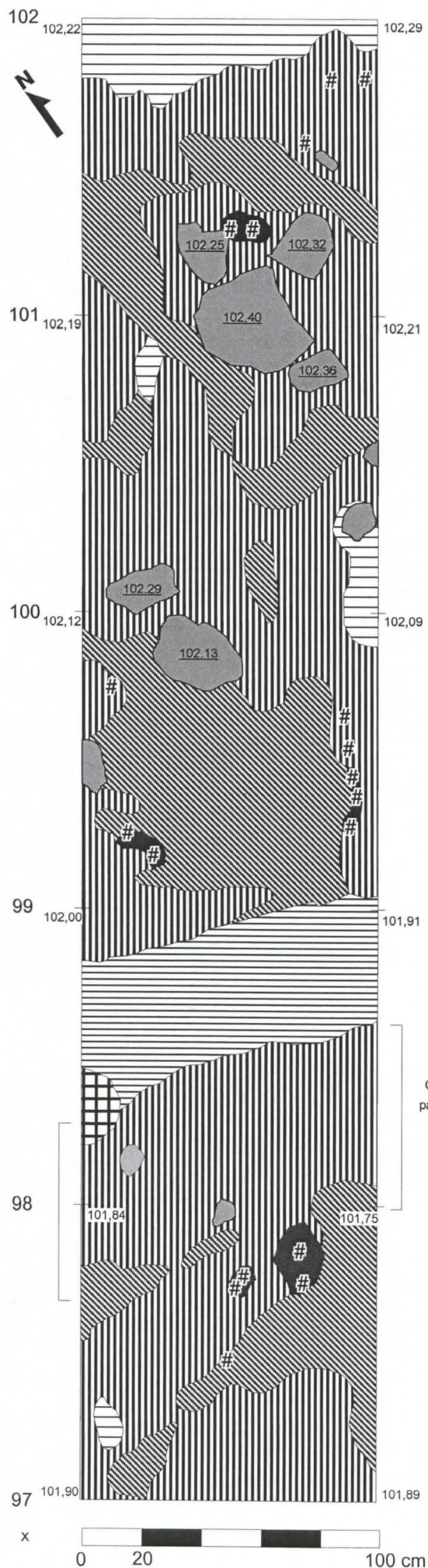
JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008	
Alue 5	Kartta 13
Taso 7	
Korkeusluvut m mpy	
Piirt. Reetta Kivistö	MK 1:20
Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine	
Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia	

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008	
Alue 5	Kartta 14
Taso 8	
Korkeusluvut m mpy	
Piirt. Reetta Kivistö	MK 1:20
Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine	
Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia	

504

505 y

- Ruskea sekoittunut hiekka
- Keltainen hiekka (puhdas)
- Lyijyhiekka
- Vaaleankeltainen hiekka (puhdas)
- Vaaleanruskea sekoittunut hiekka
- Nokimaa
- Kivi
- Hiili
- 101,18 Vaaitusluku

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 6

Kartta 15

Taso 4

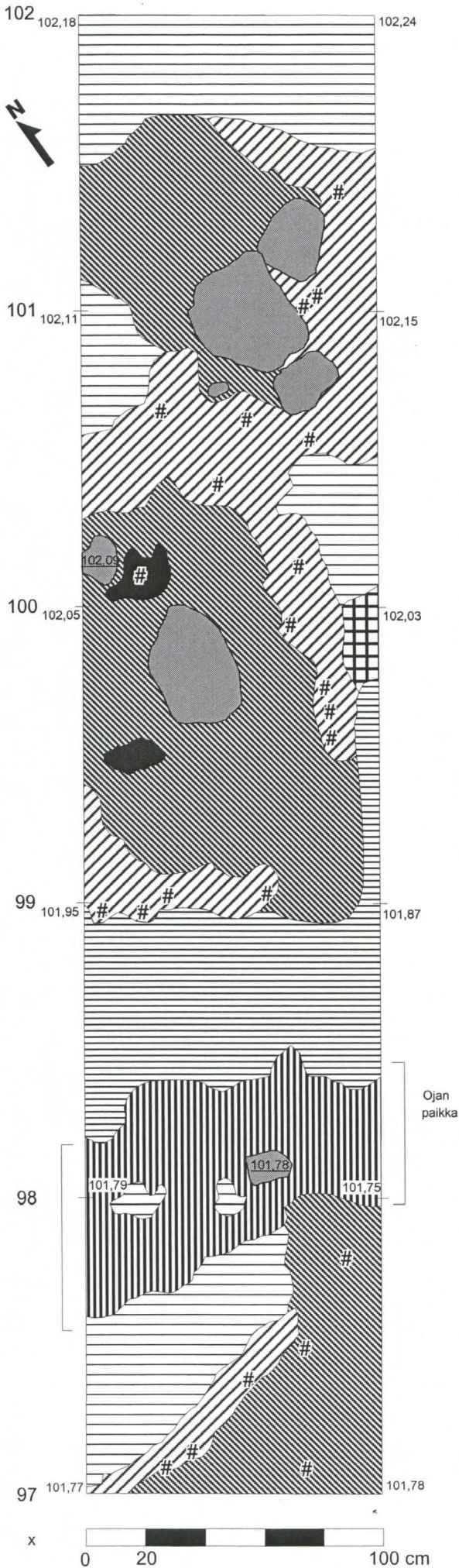
Korkeusluvut m mpy

Piirt. Reetta Kivistö

MK 1:20

Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

Juha Ruuhonen / Turun yliopisto, Arkeologia

- Ruskea sekoittunut hiekka
  - Keltainen hiekka (puhdas)
  - Lyijyhiekka
  - Tumma sekoittunut hiekka (noensekainen)
  - Vaaleankeltainen hiekka (puhdas)
  - Vaaleanruskea sekoittunut hiekka
  - Nokimaa
  - Kivi
  - Hiili
- 101,18 Vaaitusluku

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 6

Kartta 16

Taso 5

Korkeusluvut m mpy

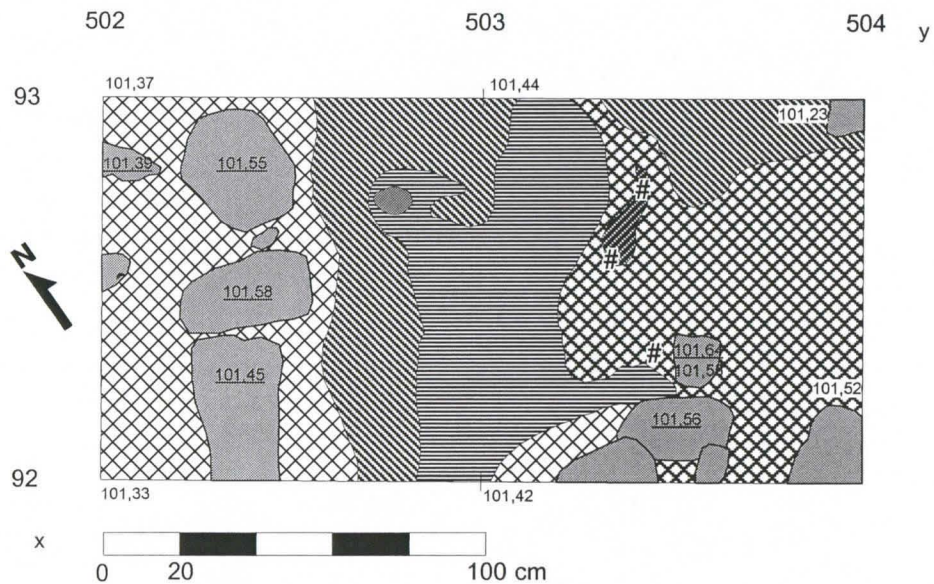
Piirt. Reetta Kivistö

MK 1:20

Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia

- Hiilen- ja noensekainen hiekka
  - Punertavankeltainen hiekka (puhdas)
  - Ruskeanharmaa sekoittunut hiekka
  - Ruskeanharmaa sekoittunut hiekka (noensekainen)
  - Vaaleanruskea sekoittunut hiekka
  - Kivi
  - Kanto
  - Hiili
- 101,18 Vaaitusluku

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Alue 9

Kartta 17

Taso 2

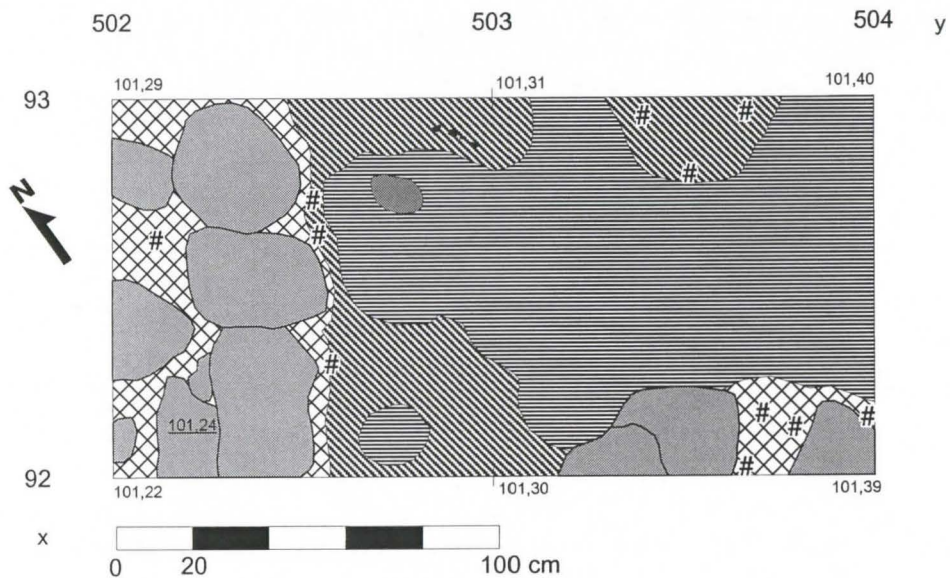
Korkeusluvut m mpy

Piirt. Reetta Kivistö

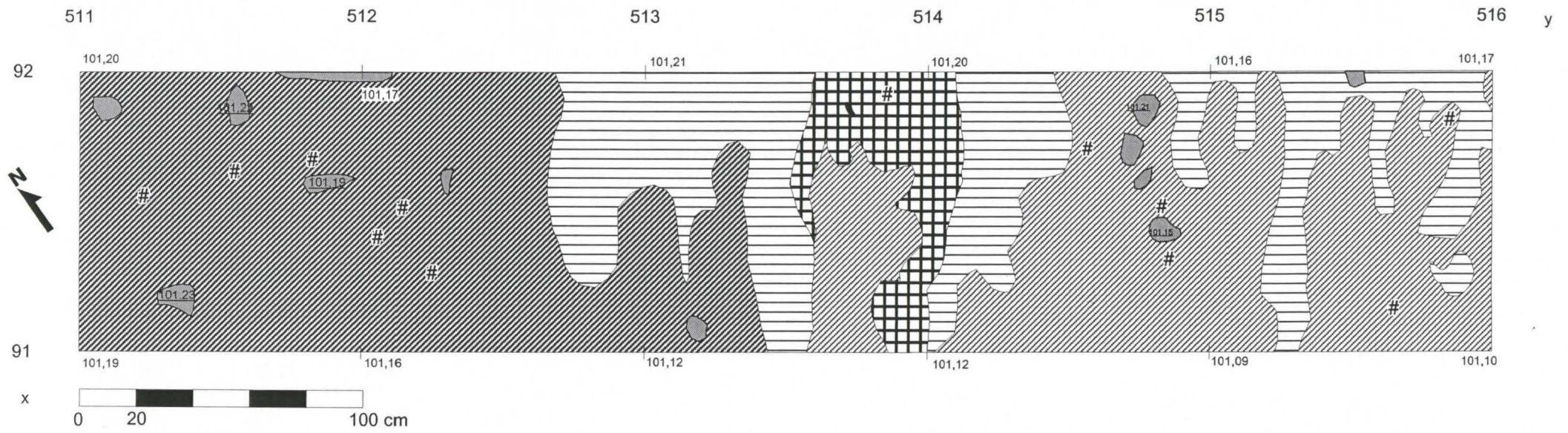
MK 1:20

Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine

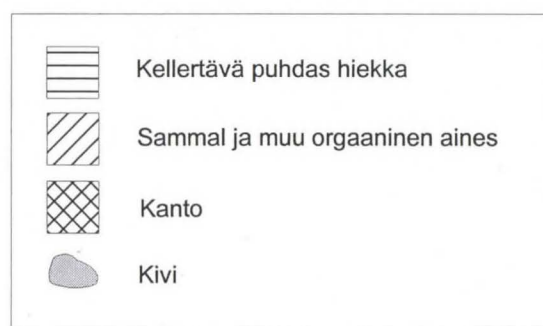
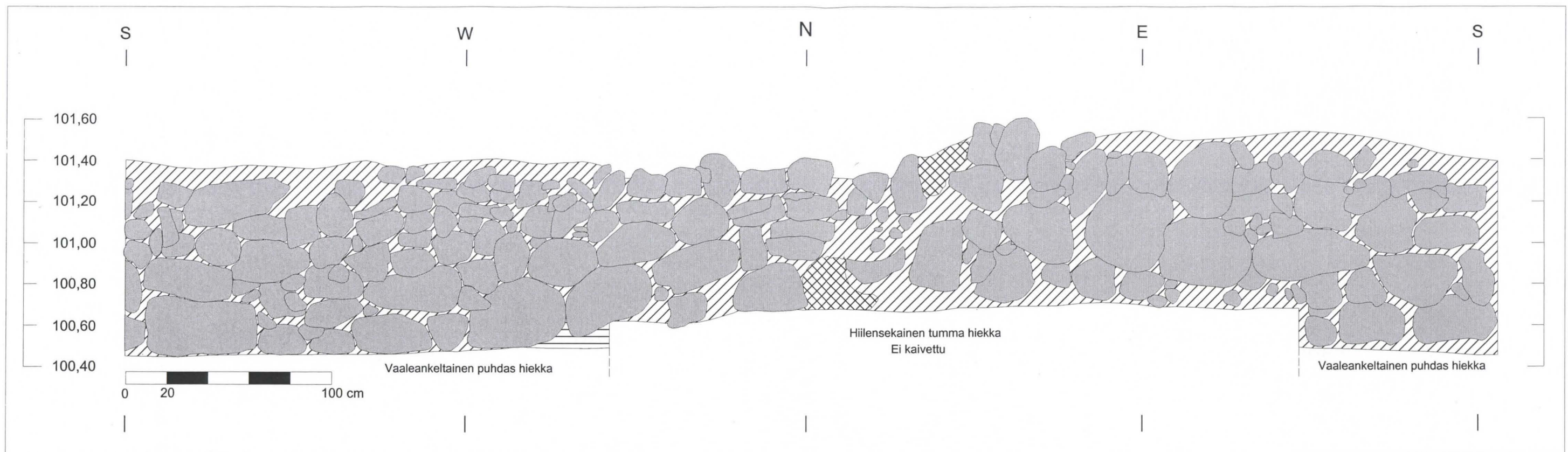
Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia

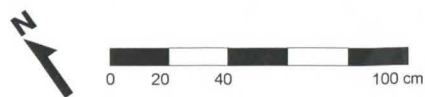
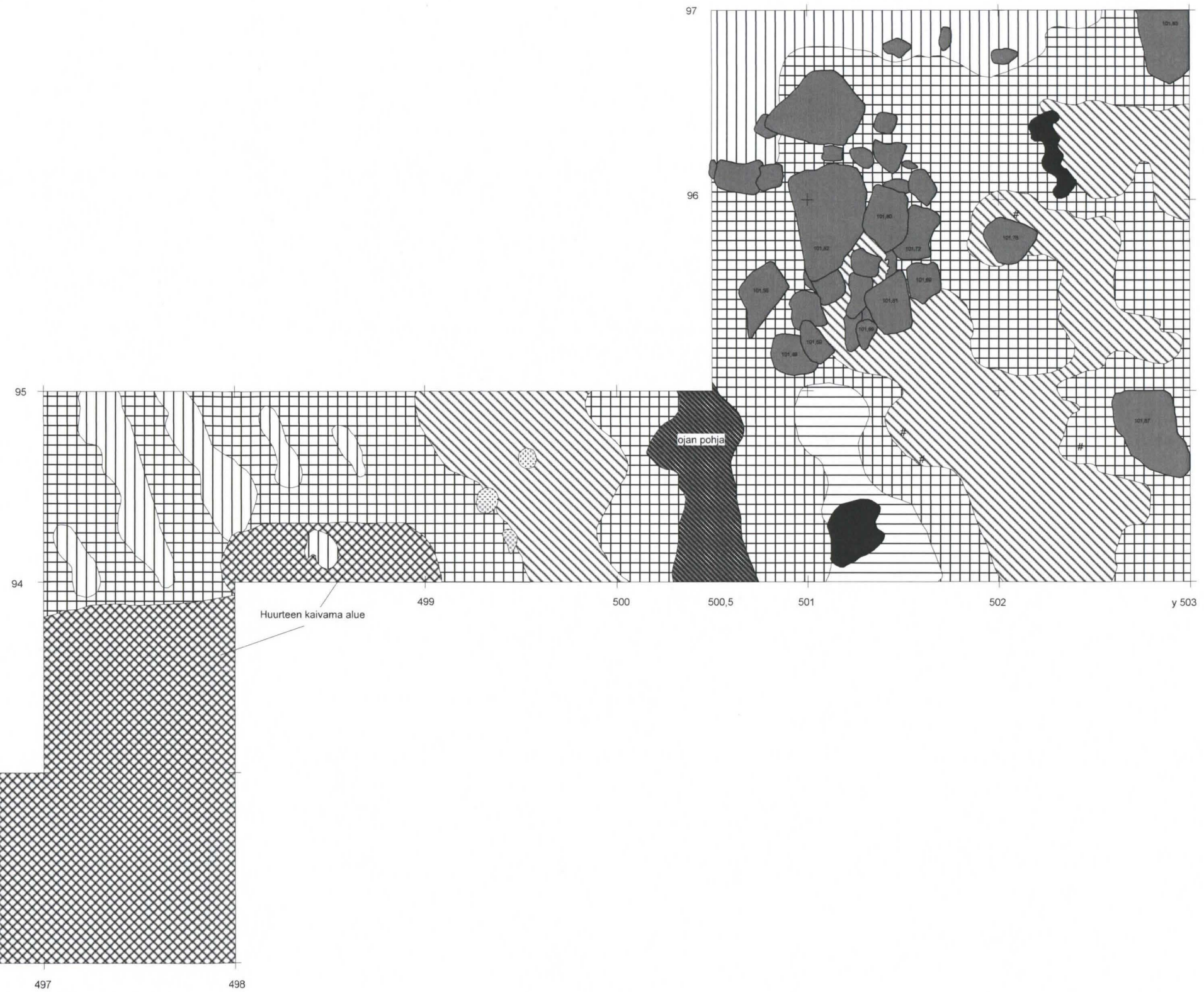
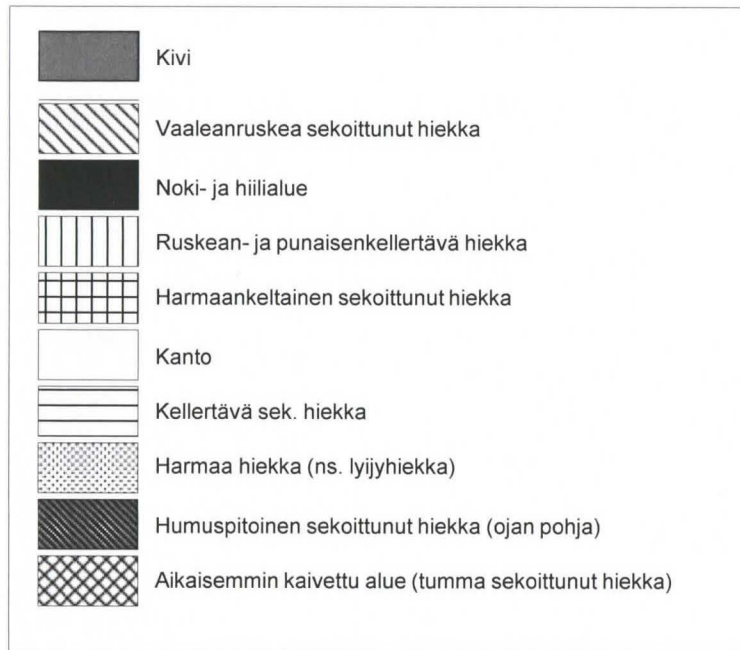
JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008	
Alue 9	Kartta 18
Taso 4	
Korkeusluvut m mpy	
Piirt. Reetta Kivistö	MK 1:20
Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine	
Juha Ruuhonen / Turun yliopisto, Arkeologia	

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008	
Alue 11	Kartta 19
Taso 1	
Korkeusluvut m mpy	
Piirt. Reetta Kivistö	MK 1:20
Puht. piirt. Reetta Kivistö & Anniina Laine	
Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia	

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008	
"Viinikellari"	Kartta 20
Profiilikartta, projisoitu 360°	
Korkeusluvut m mpy	
Piirt. Reetta Kivistö	MK 1:20
Puht. piirt. Anniina Laine	
Juha Ruohonen / Turun yliopisto, Arkeologia	

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008	
Alue 7	Kartta 21
Taso 1	
Korkeusluvut m mpy	
Piirt. Reetta Kivistö	MK 1:25
Puht. piirt. Juha Ruohonen	
Juha Ruohonen / Turun yliopisto, arkeologia	

Vaaituslukemat

ALUE 1

97	101,43	101,44	101,45						
96	101,38	101,36	101,41						
95	101,30	101,29	9. tasossa	101,32	101,33	101,29	101,26	101,23	8. tasossa
94	101,29	101,26	101,23	101,30	101,29	101,27	101,21	101,22	8. tasossa
93				101,21	101,19	101,19	101,18	8. tasossa	8. tasossa
92				101,16	101,09	101,16	-	8. tasossa	8. tasossa
91				101,08	101,06	-	-	8. tasossa	8. tasossa
	503	504	505	506	507	508	509	510	511

Taso 10

97	101,37	101,37	101,38						
96	101,32	101,32	101,35						
95	101,34	101,23	9. tasossa	101,27	101,27	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu
94	9. tasossa	101,18	101,20	101,21	101,21	101,18	101,14	ei kaivettu	ei kaivettu
93				101,14	101,11	101,10	101,09	ei kaivettu	ei kaivettu
92				101,07	101,03	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu
91				10 tasossa	10 tasossa	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu
	503	504	505	506	507	508	509	510	511

Taso 11

97	11. tasossa	11. tasossa	11. tasossa						
96	11. tasossa	11. tasossa	11. tasossa						
95	11. tasossa	11. tasossa	11. tasossa	101,22	101,21	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu
94	11. tasossa	11. tasossa	11. tasossa	101,16	101,13	101,12	101,08	ei kaivettu	ei kaivettu
93				101,12	101,03	101,06	101,05	ei kaivettu	ei kaivettu
92				11 tasossa		ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu
91				ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu	ei kaivettu
	503	504	505	506	507	508	509	510	511

Taso 12

ALUE 5

94	101,87	101,86	101,84	101,86	
93	101,74	101,79	101,77	101,78	
92	101,66	101,67	101,66	101,69	
91	101,55	101,53	101,58	101,59	101,41
90	101,33	101,32	101,47	101,51	101,28
	503	504	505	506	507

Pinta

94					
93					
92	101,58	101,65	101,62	101,65	
91	101,50	101,47	101,54	101,53	101,45
90	101,32	101,31	101,40	101,48	101,31
	503	504	505	506	507

Taso 0

94					
93					
92	101,59	101,65	101,58	101,61	
91	101,47	101,47	101,50	101,50	101,35
90	101,30	101,29	101,40	101,45	101,29
	503	504	505	506	507

Taso 1

94					
93					
92	101,53	101,55	101,53	101,59	
91	101,39	101,35	101,49	101,44	102,34
90	101,24	101,26	101,33	101,37	101,29
	503	504	505	506	507

Taso 2

94					
93					
92	101,51	101,47	101,46	101,43	
91	101,35	101,35	101,37	101,40	101,32
90	101,17	101,20	101,29	101,28	101,24
	503	504	505	506	507

Taso 3

94					
93					
92	101,43	101,41	101,40	101,37	
91	101,28	101,29	101,32	101,33	101,29
90	101,11	101,16	101,22	101,26	101,22
	503	504	505	506	507

Taso 4

94					
93					
92	101,39	101,35	101,32	101,31	
91	101,22	101,22	101,26	101,30	101,26
90	101,08	101,14	101,18	101,20	101,22
	503	504	505	506	507

Taso 5

94					
93					
92	101,30	101,28	101,25	101,27	
91	101,15	101,26	101,20	101,20	101,15
90	101,05	101,04	101,12	101,16	101,13
	503	504	505	506	507

Taso 6

94					
93					
92					
91				101,13	101,11
90				101,18	101,12
	503	504	505	506	507

Taso 7 (ruutu 90/506)

94					
93					
92					
91				101,07	101,06
90				100,96	100,98
	503	504	505	506	507

Taso 8 (ruutu 90/506)

ALUE 6

102	102,48	102,51
101	102,49	102,44
100	102,39	102,38
99	102,28	102,16
98	102,08	102,04
97	102,14	102,12
	504	505

Pinta

102	102,39	102,45
101	102,41	102,42
100	102,36	102,36
99	102,24	102,16
98	102,07	101,98
97	102,13	102,08
	504	505

Taso 0

102	102,37	102,44
101	102,37	102,38
100	102,31	102,33
99	102,19	102,11
98	102,01	101,92
97	102,06	102,05
	504	505

Taso 1

102	102,35	102,40
101	102,31	102,32
100	102,25	102,25
99	102,12	102,03
98	101,96	101,87
97	102,02	102,00
	504	505

Taso 2

102	102,29	102,36
101	102,26	102,29
100	102,20	102,17
99	102,06	101,97
98	101,87	101,81
97	101,96	101,95
	504	505

Taso 3

102	102,22	102,29
101	102,19	102,21
100	102,29	102,09
99	102,00	101,91
98	101,84	101,75
97	101,90	101,89
	504	505

Taso 4

102	102,18	102,24
101	102,11	102,15
100	102,05	102,05
99	101,95	101,87
98	101,79	101,76
97	101,77	101,78
	504	505

Taso 5

ALUE 7

97									(101,69)	101,71	101,81	102,07
96									(101,55)	101,72	101,97	102,11
95					101,49	101,61	101,70	101,54	(101,44)	101,77	102,01	102,03
94					101,36	101,42	101,49	101,59	(101,62)	101,62	101,92	101,89
93	101,03	101,09	101,15	101,25	101,18	101,30						
92	100,94	100,98	101,03	101,09	101,08	101,16						
	493	494	495	496	497	498	499	500	500,5	501	502	503

Pintalukemat (suluissa alueen reunasta puolen metrin kohdalta otetut lukemat kohdassa y=500,5).

97									-	-	-	
96									-	-	-	
95					101,32	101,36	101,43	101,38	101,57	101,82	101,87	
94					101,18	101,26	101,36	101,41	101,44	101,71	101,81	
93	100,87	100,89	100,99	101,02	101,08	101,14						
92	100,75	100,82	100,89	100,94	100,99	101,08						
	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	

Taso 0 (kohdassa 94/502 lukema otettu kannosta johtuen koordinaatin länsipuolelta).

97									101,50	101,52	101,65	101,83
96									101,41	101,44	101,68	101,86
95					101,32	101,37	101,43	101,35	101,21	101,46	101,70	101,78
94					101,22	101,26	101,36	101,40	101,13	101,40	101,60	101,68
93					101,10	101,15						
92					100,96	101,06						
	493	494	495	496	497	498	499	500	500,5	501	502	503

Taso 1 (suluissa alueen reunasta puolen metrin kohdalta otetut lukemat kohdassa y=500,5).

97												
96												
95					101,29	101,33	101,38	101,38				
94					101,13	101,18	101,34	101,36				
93	100,83	100,84	100,85	100,97	101,00							
92	100,75	100,77	100,80	100,89	100,93							
	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	

Taso 2, länsi- ja keskiosa

97											
96											
95											
94											
93	100,77	100,75	100,83	100,89	100,93						
92	100,70	100,70	100,77	100,82	100,82						
	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503

Taso 3, länsiosa

ALUE 8

99	102,38	102,30	102,16
98	102,26	102,13	102,11
97	muistomerkki	-	102,05
	508	509	510

Pinta

99	102,25	102,19	102,08
98	102,17	102,10	102,03
97	muistomerkki	-	101,96
	508	509	510

Taso 0 (pintamaan poiston jälkeen)

ALUE 9

94			
93	101,64		
92	101,51		
	502	503	504

pinta

94			
93	101,56	101,55	101,64
92	101,46	101,54	101,61
	502	503	504

Taso 0

94			
93	101,45	101,50	101,60
92	101,38	101,50	101,57
	502	503	504

Taso 1

94			
93	101,37	101,44	101,23
92	101,33	101,42	101,52
	502	503	504

Taso 2

94			
93	101,30	101,37	101,46
92	101,26	101,36	101,44
	502	503	504

Taso 3

94			
93	101,29	101,31	101,40
92	101,22	101,30	101,39
	502	503	504

Taso 4

ALUE 10

87	100,38	100,46
96	101,23	100,29
85	100,86	101,12
84	99,86	99,94
83	99,81	99,84
82	99,53	99,60
81	99,39	99,35
80	99,20	99,19
79	98,97	99,03
78	98,83	98,87
	488	499

Pinta

87	100,21	100,23
96	100,05	100,05
85	99,89	99,91
84	99,89	99,91
83	99,69	99,72
82	99,67	99,66
81	99,25	99,27
80	99,15	99,17
79	99,97	98,98
78	99,77	98,80
	488	499

Taso 0

ALUE 11

92	101,53	101,53	101,48	101,44	101,41	101,36
91	101,35	101,34	101,29	101,28	101,25	101,21
	511	512	513	514	515	516

Pinta

92	101,20	101,17	101,21	101,20	101,16	101,17
91	101,19	101,16	101,12	101,12	101,09	101,10
	511	512	513	514	515	516

Pohja

KOEKUOPPA 1 (115/497)

116	103,61	103,68
115	103,53	103,55
	497	498

Pinta

116	103,38	103,48
115	103,38	103,39
	497	498

Pohja

KOEKUOPPA 2 (117/506)

118	104,22	104,25
117	104,11	104,16
	506	507

Pinta

118	104,04	104,07
117	103,93	103,98
	506	507

Pohja

KOEKUOPPA 3 (79/536)

80	99,81	99,81
79	99,69	99,67
	536	537

Pinta

80	99,34	99,33
79	99,20	99,18
	536	537

Pohja

JUVA REMOJÄRVI KAPPELINPELTO 2008

Luettelo tutkimusten yhteydessä otetuista näytteistä 1-30

1/2008

poistettu

2/2008

hiilinäyte

Alue 1B

Kuopan (HK1/2007, jätekuoppa) pohjalta hiilensekaisesta maasta, tummanruskeasta hiilensekaisesta hiekasta

9. krs

x=94,98, y=504,27, z=101,40

3/2008

hiilinäyte

Alue 1B

Kuopan (HK1/2007, jätekuoppa) pohjalta hiilensekaisesta maasta, tummanruskeasta hiilensekaisesta hiekasta

9. krs

x=95,01, y=503,93, z=101,41

4/2008

maanäyte (1 l)

Alue 1B

Kuopan (HK1/2007, jätekuoppa) pohjalta hiilensekaisesta maasta, tummanruskeasta hiilensekaisesta hiekasta

10. krs

x=96,42, y=503,60, z=101,46-101,49 (keskikoordinaatti, näyte noin 30 cm säteeltä)

Analyysi: Lempiäinen 2009

5/2008

maanäyte (0,5 l)

Alue 1B

Haudan 2 (hautakuvio 9) pohjoispää, hautausasosta. Vaaleasta hiekasta

10. krs

x=95,86, y=504,79, z=101,41-101,43 (keskikoordinaatti, näyte noin 20 cm säteeltä)

Analyysi: Lempiäinen 2009

6/2008

puu-/hiilinäyte

Alue 1A

Hautakuvion 5 (=hauta 4) täytemaasta (arkun laittaa?)

10. krs

x=94,13, y=509,61, z=101,25

LIITE 4

7/2008

hiilinäyte

Alue 5

Kiveyksen (nurkkakiveys) välissä ja itälaidalla olevasta nokimaasta.

5. krs

$x=91,26$, $y=503,48$, $z=101,26$

8/2008

hiilinäyte

Alue 5

Kiveyksen (nurkkakiveys) välissä ja itälaidalla olevasta nokimaasta.

5. krs

$x=91,18$, $y=503,39$, $z=101,21$

9/2008

maanäyte (1 l)

Alue 1A

Hautakuvion 25 sisältä, hiilen ja noensekaisesta ruskeasta hiekasta

11. krs

$x=93,83$, $y=508,20$, $z=101,17$ (keskikoordinaatti, näyte noin 40 cm alalta)

Analyysi: Lempiäinen 2009

10/2008

hiilinäyte

Alue 1A

Hautakuvion 18 sisältä, hiilen ja noensekaisesta ruskeasta hiekasta

11. krs

$x=92,53$, $y=507,72$, $z=101,13$

11/2008

maanäyte (1 l)

Alue 1A

Hautakuvion 18 sisältä, hiilen ja noensekaisesta ruskeasta hiekasta

11. krs

$x=92,50$, $y=507,78$, $z=101,12$ (keskikoordinaatti, näyte noin 30 cm alalta)

Analyysi: Lempiäinen 2009

12/2008

maanäyte (1 l)

Alue 7, länsiosan koeoja

Vaalean noensekaisen hiekan alueelta, hiililäikkä alueen keskellä

$x=92,72$, $y=496,17$, $z=100,81$ (keskikoordinaatti, näyte noin 30 cm alalta)

Analyysi: Lempiäinen 2009

13/2008

hiilinäyte (hiekansekainen)

Alue 1B

Hautakuvion 16, tummanruskea läikikäs noensekainen hiekka. Hautakuvion koillispuolelta.

$x=94,14$, $y=504,70$, $z=101,20$

11. krs

LIITE 4

14/2008

hiilinäyte

Alue 1B

Hautakuvioista 15, vaaleanruskea sekoittunut, osin noensekainen hiekka. Hautakuvion koillispäädystä.

$x=94,42$, $y=504,13$, $z=101,20$

11. krs

15/2008

hiilinäyte

Alue 1B

Haudasta 3 (hautakuvio 20), hautausostasosta, haudan keskiosasta, ruskeasta hiilensekaisesta hiekasta.

$x=94,99$, $y=503,41$, $z=101,26$

12. taso

16/2008

hiilinäyte

Alue 1B

Hautakuvioista 15, vaaleanruskeasta sekoittuneesta hiekasta

$x=94,41$, $y=504,16$, $z=101,20$

12. taso

17/2008

hiilinäyte

Alue 1B

Hautakuvioista 22, tummasta noensekaisesta hiekasta

$x=94,75$, $y=504,21$, $z=101,25$

12. taso

18/2008

puu-/hiilinäyte

Alue 1B

Profiliiniin menevän kookkaan kiven vierestä (tarkemmin määrittelemättömän hautakuvion täytemaasta), ruskeasta sekoittuneesta hiekasta

Osin hiiltynyt puu, koko 21 x 2,5 cm.

$x=96,45$, $y=504,91$, $z=101,40$

19/2008

hiilinäyte

Alue 1B

Hautakuvion 23 täytemaasta, ruskeasta noensekaisesta hiekasta, kuvion länsipäädystä

$x=96,41$, $y=503,92$, $z=101,35$

20/2008

hiilinäyte

Alue 1A

Hautakuvioista 26 tai tämän leikkaavan vanhemman haudan täyttömaasta. Ruskeasta sekoittuneesta hiekasta

$x=93,12$, $y=509,00$, $z=101,06$

LIITE 4

21/2008

hiilinäyte

Alue 1A

Hautakuvion 26 täyttömaasta. Ruskeasta sekoittuneesta hiekasta

12. krs

$x=93,72$, $y=509,18$, $z=101,13$

22/2008

hiilinäyte

Alue 1B

Hautakuvion 20 (=hauta 3) täytemaasta, hautaustasosta, haudan pohjoisosasta

$x=95,35$, $y=503,69$, $z=101,24$

Analyysi: osa lähetetty ajoitettavaksi 1.10.2013

23/2008

maanäyte (1 l)

Alue 1B

Hautakuvion 20 (=hauta 3) arkun sisältä hautaustasosta, sen itäpäädyistä, ruskeasta hiekasta

$x=95,26$, $y=503,97$, $z=101,23-101,26$ (n. 20x60 cm alueelta)

Analyysi: Lempiäinen 2009

24/2008

maanäyte (1 l)

Alue 1A

Hautakuvion 12 (=hauta 5) hautaustasosta, hautakuvion 12 ENE-pääty

$x=92,16$, $y=510,24$, $z=100,62-100,64$

Analyysi: Lempiäinen 2009

25/2008

puu-/hiilinäyte

Alue 1A

Hautakuvion 13 (=hauta 7) täytemaasta, hautaustasosta

$x=92,21$, $y=509,12$, $z=100,76$

Analyysi: osa lähetetty radiohiiliajoitukseen 1.10.2013

26/2008

maanäyte (1 l)

Alue 1A

Hautakuvion 13 (=hauta 7) pohjoisosasta hautaustasosta vainajan vatsan kohdalta,

vaaleanruskeasta sekoittuneesta ruskeasta hiekasta

$x=92,33$, $y=509,08$, $z=100,77$ (noin 30 cm alueelta)

Analyysi: Lempiäinen 2009

27/2008

hiilinäyte

Alue 1A

Laaja sekoittuneen maan alue (useita hautakuvioita), Hautakuvion 26 täytemaasta, täytemaassa olevan kiven alta

$x=93,59$, $y=508,79$, $z=101,04$

LIITE 4

28/2008

maanäyte (0,5 l)

Alue 1A

Kivien väliin menevä hautakuvio (HK14 = H9), ruskeasta hiekasta, vainajan vatsan alueelta
12. krs

x=92,58, y=506,98, z=100,94-100,96 (noin 40 cm alueelta)

Analyysi: Lempiäinen 2009

29/2008

luunäyte

Alue 9

Ruudun 92/503 koillisneljännes. Humuksen ja hiekan rajalta noin 10 cm syvyydestä.

Sekoittuneesta maakerroksesta.

92/503

Analyysi: Salo 2009 (ei nroa, nimetty raportissa irtolöydöksi)

30/2008

luunäyte

Alue 10

Koeojan pintakerroksesta, hiekansekaisesta sekoittuneesta mullasta (vanha kyntökerros)

x=86,13, y=498,44, z=100,10

Analyysi: Salo 2009 (raportissa nro 24), näyte lähetetty ajoitettavaksi

Juva, Kappelinpelto

Juha Ruohonen 2008

Osteologinen raportti

Sisällysluettelo:

1. Johdanto	2
2. Tavoitteet	2
3. Menetelmät	2
3.1 Kuoliniän määrittäminen.....	2
3.2 Sukupuolen määrittäminen.....	3
3.3 Havaitut poikkeavuudet luustossa.....	3
4. Tulokset	3
4.1 Kuoliniän määrittäminen.....	3
4.2 Sukupuolen määrittäminen.....	4
4.3 Havaitut poikkeavuudet luustossa.....	4
5. Yhteenveto ja tulkinta	5
6. Sanasto	6
7. Lähteet	7

1. Johdanto

Tässä raportissa käsitellään Juha Ruohosen Juvan Kappelinpellon kaivauksissa 2008 löytyneitä ihmisluita. Luut ajoittuvat 1300-1500-luvuille.

2. Tavoitteet

Raportin tarkoituksena on pyrkiä selvittämään vainajien kuolinikä, sukupuoli ja paljain silmin havaittavat sairauksien merkit luustossa. Myös geneettiset merkkitekijät kirjattiin aina kun niitä havaittiin.

3. Menetelmät

Luut tunnistettiin lajeittain anatomisesti ja määritettiin kummalta puolelta luustoa ne ovat (dexter=oikea, sinister=vasen). Tunnistetut luut luettelointiin löytönumeroittain. (ks. Liite 1). Hampaat luettelointiin FDI (Federation Dentaire Internationale) systeemin mukaan, niin että yläleuan oikean puolen (Maxilla dx.) hampaat saivat numerot 11-18, yläleuan vasemman puolen (Maxilla sin.) hampaat saivat numerot 21-28, alaleuan vasemman puolen (Mandibula sin.) hampaat saivat numerot 31-38 ja alaleuan oikean (Mandibula dx.) puolen hampaat saivat numerot 41-48. Maitohampaat (Deciduous) saivat numerot 51-55 (Maxilla dx.), 61-65 (Maxilla sin.), 71-75 (Mandibula sin.) ja 81-85 (Mandibula dx.). Luiden anatominen jakauma on esitetty taulukossa (liite 1).

Kaikki luut olivat palamattomia. Suurin osa luista oli hampaan kiilleosia. Ne olivat usein halkeilleet eikä niitä ryhdytty haurautensa vuoksi tämän tutkimuksen yhteydessä kokoamaan, vaikka siten olisi ehkä ollut mahdollista tunnistaa lisää hampaita.

3.1 Kuoliniän määrittäminen

Ikämäärittäminen perustuu keskenkasvuissa yksilöillä hampaiden puhkeamiseen (Ubelaker 1989). Hampaiden puhkeaminen on tarkoin käytössä oleva menetelmä ja sairauksien aiheuttamat kasvuhäiriöt vaikuttavat vähiten hampaiden kehitykseen. Aikuisten ikämäärittäminen perustuu hampaiden kulumiseen (Buikstra et al. 1994:52-53, Varrela 1996:24). Aikuisten yksilöiden kuoliniän määrittäminen on vaikeampaa kuin keskenkasvuisten.

Kuoliniän määrittämisessä käytettiin Sjøvoldin (1978) kehittämää ikäluokitusta:

Infant -1 vuotta

Infans I 0-7 vuotta

Infans II 5-14 vuotta

Juvenilis 10-24 vuotta

Adultus 18-44 vuotta

Maturus 35-64 vuotta

Senilis 50-79 vuotta

Adult Sisältää ryhmät Adultus, Maturus ja Senilis

3.2 Sukupuolen määrittäminen

Morfologista sukupuolimäärittäystä ei ollut mahdollista tehdä, sillä lantio ja kallo eivät olleet säilyneet.

Metriseen sukupuolenmäärittämiseen käytettiin hampaiden koon mittausta (Salo 2005). Hampaiden koot mitattiin siinä toivossa, että niiden avulla pystyttäisiin määrittämään vainajien sukupuoli, kun vertailuaineistoa on riittävästi.

3.3 Havaitut poikkeavuudet luustossa

Patologiat, morfologiset ja geneettiset poikkeavuudet pyrittiin rekisteröimään, kun niitä havaittiin. Lapsuuden aikaisesta sairaudesta tai ravintoainepuutoksesta kertovat merkit hammaskiilteessä (Hypoplasia) rekisteröitiin aina kun ne kynnellä koettamalla tuntuivat. Patologisista luista on otettu digitaalikuvat ja ne ovat tämän raportin kuvituksena.

4. Tulokset

Suurin osa tunnistetuista luista oli hampaan kiilleosia. Ne ovat ihmiskehon kovimpia osia. Myös kaksi ohimoluun (temporale) korvakäytävän (pars petrosa) osaa tunnistettiin. Nämä osat ovat yleisimpiä säilyviä ja tunnistettavia anatomisia osia silloin kun luun säilyvyys on heikko. Hampaita tunnistettiin yhteensä ainakin seitsemästä eri haudasta (haudat 2,12, 13, 20, 21, 22, 25 ja kivien väliin menevä hauta) ja sen lisäksi irtolöytöinä yhteensä kahdeksasta alanumerosta.

4.1 Kuoliniän määrittäminen

Haudan 2 vainajan hampaat eivät ole kuluneet, mutta ensimmäisten poskihampaiden kiilleosa on täysin kehittynyt. Se kertoo siitä, että vainaja on nuori lapsi (Infans I, 0-7 vuotta).

Haudan 12 vainajan viisaudenhampaat ovat kuluneet hieman. Se kertoo siitä, että vainaja on aikuinen (Adult). Tarkempaa ikämäärittäystä pelkästään näiden hampaiden perusteella on vaikeaa tehdä.

Haudan 13 vainajan pysyvät hampaat eivät ole kuluneet lainkaan. Se kertoo siitä, että hampaat eivät ole puhjenneet, vaan todennäköisesti säilyneet leukaluun sisällä. Maitohampaat ovat hauraampia ja niitä ei ole suojannut leukaluu, ehkä sen takia niitä ei pystytty tunnistamaan. Vainaja on nuori lapsi (Infans I, 0-7 vuotta).

Haudan 21 vainajan ensimmäinen poskihampaat on hieman kulunut, mutta muut poskihampaat eivät ole kuluneet. Toisen poskihampaan kiilleosa on valmis. Vainaja on vanhempi lapsi (Infant II, 5-14 vuotta).

Haudan 22 vainajan alaleuan hampaat puhdistettiin esiin pensselillä ja hammastikulla luuanalyysin yhteydessä (ks. kansikuva). Leukaluu ja hampaiden juuret olivat maatuneet, mutta hampaat olivat maassa anatomisesti oikeilla paikoillaan. Sen takia pystyttiin tekemään päätelmiä hampaiden puhkeamisesta. Kansikuvassa näkyy, miten ensimmäiset poskihampaat ja etuhampaat ovat purentatasossa, kulma- ja välihampaat sekä toinen poskihammas ovat alempana eli ovat todennäköisesti olleet leuan sisällä. Maitohampaista oli säilynyt ainoastaan kiilteen paloja. Vainaja on vanhempi lapsi (Infant II, 5-14 vuotta).

Haudan 25 vainajan hampaat ovat kuluneet jonkin verran. Se kertoo siitä, että vainaja on aikuinen (Adult). Tarkempaa ikämäärittystä pelkästään näiden hampaiden perusteella on vaikeaa tehdä.

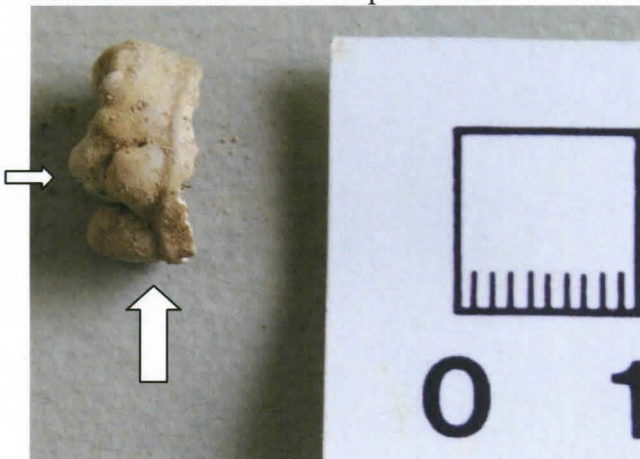
Kulumattomia hampaita, jotka todennäköisesti kuuluvat lapsille löytyi kolmen eri löytönumeron alta (nro 56 ja 58 sekä irtolöytö). Löytönumeron 56 alta tunnistettiin lisäksi yksi maitohammas.

4.2 Sukupuolen määrittäminen

Yhteensä 11 väli- ja poskihammasta (premolar, molar) pystyttiin mittaamaan. Miehillä on hieman isommat hampaat kuin naisilla. Löytönumeron 56 hammas on suurempi kuin muut vastaavat hampaat aineistossa, joten se saattaisi olla mieheltä, haudan 22 hampaat saattaisivat kokonsa puolesta olla naiselta, mutta kovin varmoja johtopäätöksiä ei näin pienen aineiston perusteella voi vetää.

4.3 Havaitut poikkeavuudet luustossa

Haudan 13 pienen lapsen hampaissa havaittiin vajaakehityslinja (hypoplasia). Se kertoo lapsuudenaikaisesta ravintoainepuutoksesta tai vakavasta sairaudesta, joka on estänyt ravintoaineiden imeytymisen. Lapsi on kuitenkin selvinnyt tästä episodista. Haudan 13 yläposkihampaassa (FDI 16/17) on myös geneettinen merkkitekijä (carabellin kuspi), joka on tyypillinen eurooppalaisille väestöille. Myös löytönumerolla 46 olevassa yläposkihampaassa (FDI 26/27) on pieni carabellin kuspi. Yhden yhteisen, ei niin harvinaisen merkkitekijän perusteella ei sukulaisuudesta voi vetää pidemmälle meneviä johtopäätelmiä.

Kuva 1 Hypoplasia haudan 13 lapsen hampaissa. Huomaa myös carabellin kuspi.

Haudan 12 aikuisen hampaissa on pieni reiänalku (caries) purupinnalla.

5. Yhteenveto ja tulkinta

Kaksi haudoista on aikuisten hautoja (haudat 12 ja 25). Neljä hautaa on lasten hautoja, joista kaksi on alle 7 vuotiaita (Infans I, Haudat 2 ja 13) ja kaksi 5-14 vuotiata (Infans II, haudat 21 ja 22). Myös suurin osa irtolöytöinä löydetyistä hampaista on lapsilta. Se saattaa kertoa suuresta lapsikuolleisuudesta. Toisaalta etenkin vanhojen aikuisten kuluneet hampaat hajoavat maassa helpommin paloiksi ja niitä voi sen takia olla vaikeampi löytää ja tunnistaa. Lasten puhkeamattomia hampaita on suojannut lisäksi leukaluu. Imeväisten puuttuminen aineistosta saattaa myös selittyä tafonomialla, sillä imeväisillä on hauraat luut, jotka maatuvat nopeasti.

Haudan 13 nuorella lapsella hampaissa havaittiin vajaakehityslinja (hypoplasia). Se kertoo lapsuudenaikaisesta ravintoainepuutoksesta tai vakavasta sairaudesta, joka on estänyt ravintoaineiden imeytymisen. Lapsi on kuitenkin selvinnyt tästä episodista. Ainakin toisella aikuisella on ollut reikä hampaassa (caries).

Kahdessa eri löytönumeron hampaassa havaittiin sama perinnöllinen merkkitekijä eli ns. carabellin kuspki. Toinen näistä on haudan 13 alle 7-vuotias lapsi. Yhden yhteisen, ei niin harvinaisen merkkitekijän perusteella ei sukulaisuudesta voi vetää pidemmälle meneviä johtopäätelmiä.

6. Sanasto

Canin (C)	kulmahammas
Caries	karies eli reikä hampaassa ns. hammasmäätä
Cement	hampaan juuren pintakerros
Cement Enamel Junction (CEJ)	hammaskiilteen ja juuren raja
Deciduous	maitohammas
Dentes	hampaat
Dentin	hammasluu
Dexter (dx)	oikea
Enamel	hammaskiille
Hypoplasia	ks. Linear Enamel Hypoplasia
Labial	huulenpuoleinen
Linear Enamel Hypoplasia (LEH)	lapsuudenaikaisesta sairaudesta tai ravintoainepuutoksesta johtuva kiilteen kehityshäiriö)
Lingual	kielenpuoleinen
Mesial	kohti keskilinjaa oleva
Mandibula	alaleuka
Maxilla (max)	yläleuka
Molar (M)	poskihammas
Premolar (PM)	premolaari eli välihammas
Prosessus auditorius	kuulokanava (pars petrosa os temporale)
Radix	hampaan juuri
Sinister (sin)	vasen
Tafonomia	oppi joka tutkii miten esimerkiksi luut hajoavat maaperässä
Temporale	ohimoluu

7. Lähteet

WWW-lähteet:

Salo, Kati 2005. *What Ancient Human Teeth Can Reveal? Demography, Health, Nutrition and Biological Relations in Luistari*, Helsingin yliopiston verkkojulkaisut e-thesis
<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/921/whatanci.pdf?sequence=1>

Kirjallisuus:

Buikstra, J.E., Ubelaker D.H 1994: *Standards for Data Collection from Human Skeletal Remains*, Arkansas

Goodman, A.H., Armelagos G.J. ja Rose, J.C. 1980: Enamel Hypoplasias as Indicators of Stress in Three Prehistoric Populations from Illinois. *Human Biology* 52:515-528

Ubelaker, D.H. 1989: *Human Skeletal Remains: Excavation, Analysis, Interpretation*, Washington DC.

Varrela, T.M. 1996: *Plaque Related Diseases in Different Dietary Environments*, Turun yliopiston julkaisu, sarja D, osa 252, Turku

Nro	Alue	Hautakuvio/krs	x	y	z	kpl	Luu
5	1B	Hautakuvio 21, krs. 9	95,55	503,4	101,43	1	46
5	1B	Hautakuvio 21, krs. 9	95,55	503,4	101,43	1	48
5	1B	Hautakuvio 21, krs. 9	95,55	503,4	101,43	1	23
5	1B	Hautakuvio 21, krs. 9	95,55	503,4	101,43	1	43
5	1B	Hautakuvio 21, krs. 9	95,55	503,4	101,43		Dentes
5b	1B	Hautakuvio 21, krs. 9	95,55	503,4	101,43	1	PM maxilla
5b	1B	Hautakuvio 21, krs. 9	95,55	503,4	101,43	1	16
5b	1B	Hautakuvio 21, krs. 9	95,55	503,4	101,43	1	37
5b	1B	Hautakuvio 21, krs. 9	95,55	503,4	101,43	1	Dentes
11	1B	Hauta 2	95,91	504,71	101,43	1	55
11	1B	Hauta 2	95,91	504,71	101,43	1	16
11	1B	Hauta 2	95,91	504,71	101,43	1	65
11	1B	Hauta 2	95,91	504,71	101,43	1	26
11	1B	Hauta 2	95,91	504,71	101,43	1	75
11	1B	Hauta 2	95,91	504,71	101,43	1	36
11	1B	Hauta 2	95,91	504,71	101,43	1	85
11	1B	Hauta 2	95,91	504,71	101,43	1	37
11	1B	Hauta 2	95,91	504,71	101,43		Dentes
14	6		98,37	504,46	101,83	1	frag. Indet.
23	1B	Hautakuvio 22	94,69	504,09	101,28	1	PM maxilla
23b	1B	Hautakuvio 22	94,69	504,09	101,28	1	PM maxilla
24	1D	kyntökr.	86,13	498,44	100,1	1	Temporale sin.
24	1D	kyntökr.	86,13	498,44	100,1	1	Temporale
31	1A	Hautakuvio 12	92,41	510,32	100,77	1	PM mandibula
31	1A	Hautakuvio 12	92,41	510,32	100,77	1	28
31	1A	Hautakuvio 12	92,41	510,32	100,77	1	Molar mandibula
31	1A	Hautakuvio 12	92,41	510,32	100,77	1	Molar mandibula
31	1A	Hautakuvio 12	92,41	510,32	100,77	3	Molar
31	1A	Hautakuvio 12	92,41	510,32	100,77		Dentes
31b	1A	Hautakuvio 12	92,41	510,32	100,77	1	18
31b	1A	Hautakuvio 12	92,41	510,32	100,77	1	PM maxilla
31b	1A	Hautakuvio 12	92,41	510,32	100,77	1	16/17
31b	1A	Hautakuvio 12	92,41	510,32	100,77		Dentes
45	1B	Hautakuvio 20	95,43	503,97	101,28	1	Molar
45	1B	Hautakuvio 20	95,43	503,97	101,28		Dentes
46	1B	Hautakuvio 21	95,63	503,4	101,28	1	26/27
47	1B	Hautakuvio 22, NE-osasta	94,75	504,13	101,2	1	13
47	1B	Hautakuvio 22, NE-osasta	94,75	504,13	101,2	1	23
47	1B	Hautakuvio 22, NE-osasta	94,75	504,13	101,2	1	PM maxilla
47	1B	Hautakuvio 22, NE-osasta	94,75	504,13	101,2	1	16
47	1B	Hautakuvio 22, NE-osasta	94,75	504,13	101,2	1	22
47	1B	Hautakuvio 22, NE-osasta	94,75	504,13	101,2		Dentes
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		32
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		33
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		34
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		35
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		42
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		43
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		44
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		45

Nro	Alue	Hautakuvio/krs	x	y	z	kpl	Luu
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		46
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		47
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		17
47b	1B	huom! Liittyy numeroon 47	94,75	504,13	101,2		Dentes
55	1A	Laaja hautaläikkäalue, 12. krs	94,14	508,5	101,18	11	Dentes
56	1A	Laaja hautaläikkäalue, 12. krs	94,41	506,47	101,22	1	21
56	1A	Laaja hautaläikkäalue, 12. krs	94,41	506,47	101,22	1	33
56	1A	Laaja hautaläikkäalue, 12. krs	94,41	506,47	101,22	1	43
56	1A	Laaja hautaläikkäalue, 12. krs	94,41	506,47	101,22	1	46
56	1A	Laaja hautaläikkäalue, 12. krs	94,41	506,47	101,22	1	54
56	1A	Laaja hautaläikkäalue, 12. krs	94,41	506,47	101,22	1	Molar deciduous
56	1A	Laaja hautaläikkäalue, 12. krs	94,41	506,47	101,22		Dentes
57	1A	Laaja hautaläikkäalue, itäosasta, 12. krs	94,42	506,67	101,25		Dentes
58	1A	Laaja hautaläikkäalue, länsipuolelta, 12. krs	94,32	506,27	101,25	1	46/47
58	1A	Laaja hautaläikkäalue, länsipuolelta, 12. krs	94,32	506,27	101,25		Dentes
60	1A	Hautakuvio 25, 12. krs	94,14	508,9	101,12		Dentes
61	1A	Hautakuvio 25, 12. krs	93,94	509,09	101,11	1	16/17
61	1A	Hautakuvio 25, 12. krs	93,94	509,09	101,11	1	PM maxilla
61	1A	Hautakuvio 25, 12. krs	93,94	509,09	101,11		Dentes
62	1A	Hauta 13, N-osasta, 12 krs.	92,46	508,94	100,71	1	42
62	1A	Hauta 13, N-osasta, 12 krs.	92,46	508,94	100,71	1	31/41
62	1A	Hauta 13, N-osasta, 12 krs.	92,46	508,94	100,71	1	23
62	1A	Hauta 13, N-osasta, 12 krs.	92,46	508,94	100,71	1	33
62	1A	Hauta 13, N-osasta, 12 krs.	92,46	508,94	100,71	1	16/17
62	1A	Hauta 13, N-osasta, 12 krs.	92,46	508,94	100,71		46
63	1A	kivien väliin menevä hauta, S-pääty, 12. krs	92,32	507,03	101	1	PM maxilla
63	1A	kivien väliin menevä hauta, S-pääty, 12. krs	92,32	507,03	101		Dentes
irtold	1B	ruutu 94/505, taso 9	94	505		1	33
irtold	9	ruutu 92/503, humuksen ja hiekan rajalta n. 10 cm	92	503			Temporale sin.

Nro	Luun osa	Ikä	Muuta/MD	BL	MD*BL	C	
5	E	wear 6		11,1	10,2	113,22	7,1
5	PE	wear 4					
5	PE	wear 0					
5	PE	wear 0					
5	PE						
5b	E	wear 0		6,6	8,5	56,1	
5b	E	wear 7		9,7	11,1	107,67	
5b	E	wear 4		10,9	9,8	106,82	
5b	PE						
11	E	wear 4, Ubelaker 3-6 vu		9,2	9,5	87,4	5,9
11	E	wear 4, Ubelaker 3-6 vu		9,9	10,7	105,93	
11	PE	wear 4, Ubelaker 3-6 vuotta					
11	E	wear 4, Ubelaker 3-6 vu		9,7	10,6	102,82	
11	E	wear 4, Ubelaker 3-6 vu		9,7	8,5	82,45	6
11	E	wear 4, Ubelaker 3-6 vu		10,6	9,3	98,58	
11	E	wear 4, Ubelaker 3-6 vu		9,9	8,4	83,16	6,2
11	E	wear 4, Ubelaker 3-6 vu		11,1	9,8	108,78	7,3
11	PE						
14			palanut				
23	PE	wear 0					
23b	PE	wear 0					
24	pars petrosa frag.						
24	meatus externa frag.						
31	PE	wear 3					
31	PE	wear 6					
31	PE		caries occlusal alle 1 mm				
31	PE						
31	PE						
31	PE						
31b	E	wear 5		8,3	10,7	88,81	
31b	PE						
31b	PE						
31b	PE						
45	PE						
45	PE						
46	E	wear 4	pienicarabellin kuspi MD 9,8		10,9	106,82	
47	PE	wear 0					
47	PE	wear 0					
47	PE	wear 0					
47	E	wear 6					
47	PE	wear 0					
47	PE						
47b	PE+PC	wear 0 (puhjennut)					
47b	PE	wear 0 (puhkeamaton)					
47b	E	wear 0 (puhkeamaton)		7,2	6,9	49,68	7,9
47b	E	wear 0 (puhkeamaton)		6,9	7,7	53,13	7,4
47b	PE	wear 0 (puhjennut)					
47b	PE	wear 0 (puhkeamaton)					
47b	E	wear 0 (puhkeamaton)		5,8	6,9	40,02	8,5
47b	E	wear 0 (puhkeamaton)		6,8	7,7	52,36	7,3

Nro	Luun osa	Ikä	Muuta/MD	BL	MD*BL	C	
47b	E+PC	wear 6 (puhjennut)		11,1	9,7	107,67	6
47b	E	wear 0		10,6	9,5	100,7	7,8
47b	E	wear 0		8,6	10,7	92,02	
47b	PE						
55	PE						
56	PE	wear 0					
56	PE	wear 0					
56	PE	wear 0					
56	E	wear 4		11,4	10,4	118,56	
56	PE	wear 4					
56	PE						
56	PE						
57	PE						
58	PE	wear 4					
58	PE						
60	PE						
61	PE	wear 8					
61	PE	wear 4					
61	PE						
62	PE						
62	PE	wear 0					
62	PE	wear 0					
62	PE	wear 0					
62	PE	wear 0	carabellis cusp, LEH				
62	PE	wear 0	LEH				
63	PE						
63	PE						
irtolc	PE	wear 0					
irtolc	fossa mandibularis frag.						

JUVA
Remojärvi, Kappelinpelto
KASVIMAKROFOSSIILITUTKIMUS
2009

TUTKIMUSRAPORTTI

Mia Lempiäinen

Biodiversiteetti- ja ympäristöntutkimusosasto
Turun yliopisto

Niedersächsisches Institut für historische Küstenforschung
Lower Saxony Institute for Historical Coastal Research

1. JOHDANTO

Juvan Remojärven Kappelinpellolla suoritettiin arkeologisia tutkimuksia 4.6.—29.6.2007 ja 2.—28.6.2008. Kyseessä oli yksityisellä rahoituksella tapahtuva tutkimuskaivaus, jossa kaivausten johtajan toimi FM Juha Ruohonen¹. Molempien vuosien kaivausten yhteydessä otettiin talteen maanäytteitä makrofossiilisia kasvijäännetutkimuksia varten, joista vuoden 2007 näytteitä tutkittiin 2 kpl ja vuoden 2008 näytteitä tutkittiin 9 kpl.

Perimätiedon mukaan Juvan Remojärven Kappelinpellolla on sijainnut kappeli ja hautausmaa. Kappelinpellon alue on loivasti järveen viettävää pelto- ja metsäaluetta, jonka pohjoispuolella on pieni kalliainen Kappelinmäki. Kappelinpellolla sijainneesta hautausmaasta tai kappelista ei ole lainkaan säilyneitä kirjallisia aikalaislähteitä. Paikalla 2007 ja 2008 suoritettujen tutkimusten tarkoituksena on ollut selvittää kohteen laajuutta sekä sen tarkempaa luonnetta ja ajoitusta. Tämänhetkisten tietojen perusteella paikalla on sijainnut laaja historialliselle ajalle ajoittuva hautausmaa. Lisäksi hautausmaa-alueelta saatiin kaivausten yhteydessä viitteitä paikalla sijainneesta rakennuksesta, joka on ilmeisesti tuhoutunut tulipalossa.²

Kohde on erittäin mielenkiintoinen, sillä Juvalta ei ole aiemmin tehty makrofossiilisia kasvijäännetutkimuksia. Kasvijäännetutkimusten tavoitteena on toimia arkeologisen tutkimuksen apuna rakenteiden ja maakerrosten tulkinnassa sekä materiaalina ¹⁴C-ajoituksessa.

2. MAANÄYTEMATERIAALI JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Kasvijäänneanalyysiä varten tutkittiin 11 maanäytettä, jotka olivat kooltaan 1—3 litran suuruisia. Näytteet otettiin kentällä puhtaisiin, tiiviisti suljettaviin muovipusseihin. Kappaleen lopussa olevassa maanäytemateriaalia esittelevässä taulukossa 1 on mainittu näytteen määrä, paino sekä maalajin kuvaus. Maalajin kuvaus perustuu kuivuneesta maa-aineksesta tehtyyn silmämääräiseen havaintoon laboratoriossa ennen kellutusta.

Maanäytteet käsiteltiin Turun yliopiston paleoetnobotaniikan laboratoriossa, jossa näytteet kellutettiin kyllästetyssä 35 % suolaliuoksessa, joka valmistettiin liuottamalla veteen

---

¹ Ruohonen 2008.

² *ibid.*

ruokasuolaa suhteessa 1:3 (vesi/litra : suola/kg). Kukin näyte kellutettiin puhtaassa suolaliuoksessa erikseen. Orgaanisen aineksen noustua veden pinnalle aines kaadettiin silmäkooltaan 0.125 mm suuruisen siivilän läpi. Siivilässä oleva massa pestiin varovasti juoksevan veden alla. Kellutetut, pestyt näytteet siirrettiin tiiviisti suljettaviin muovipusseihin odottamaan tutkimuksia.

Kasvijäännetutkimus tehtiin Saksassa, Wilhelmshavenissa, jossa sijaitsee paleoetnobotaaniseen tutkimukseen erikoistunut instituutti *Niedersächsisches Institut für historische Küstenforschung* (NiHK). Allekirjoittanut oli kyseisessä instituutissa tekemässä erikoistumistyötä, jonka aikana Juvan Kappelinpellon näytteet tutkittiin.

Näytteet olivat hiilipitoisia, jonka vuoksi ne pestiin vielä kertaalleen NiHK:in laboratoriossa, jolloin apuna käytettiin siiviläsarjaa. Suurimman siivilän silmäkoko oli 3,15 mm, keskimmäisen 0,71 mm ja pienimmän 0,25 mm. Siiviläsarjan avulla erotettiin esimerkiksi hiilen palat mikroskooppisesta siemenaineistosta. Siivilöistä aines siirrettiin kukin omaan lasimaljaansa, josta siemenet poimittiin mikroskoopin (Wild 10) alla kevytpuristeisten pinsettien avulla määritettäväksi.

Määrittämisen jälkeen kasvijäänteet kuvattiin mikroskoopin avulla digitaalikameralla (Canon Power Shot G3 4.0). Kasvijäänteet sekä hiili säilytetään lasiputkissa 50 % alkoholiliuoksessa Turun yliopiston kasvimuseon makrofossiilikokoelmassa.

TAULUKKO 1. Juva Remojärvi Kappelinpelto maanäytemateriaali

näyteno.	alue	krs	lisätietoa	näyte/L	maalaji
3_2007	1A	8	hautaustasosta vatsan kohdalta	1	ruskea hiekka
8_2007	1A	9	hautakuvio 13 eteläosan päädyistä	1	ruskea hiekka
4_2008	1B	10	kuopan pohjalta hiilensekaisesta maasta	1	hiilen sek. ruskea hiekka
5_2008	1B		haudan sisältä	0,5	vaalea hiekka
9_2008	1A	11	hautakuvio 25 sisältä	1	hiilen sek. ruskea hiekka
11_2008	1A	11	hautakuvio 18	1	ruskea hiekka
12_2008	7		noensekaisen hiekan alueelta	1	hiilen sek. ruskea hiekka
23_2008	1B		arkun sisältä	1	ruskea hiekka
24_2008	1A		Hautaustasosta	1	ruskea hiekka
26_2008	1A		Haudasta vatsan kohdalta	1	vaalea hiekka
28_2008	1A	12	Kivien väliin menevä hauta	0,5	ruskea hiekka

3. MAKROFOSSIILIANALYYSIN TULOKSET

Juvan Kappelinpellon makrofossiilianalyysin tulokset on esitetty kappaleen lopussa olevassa taulukossa 2. Kasvilajisto on taulukoissa ryhmitelty seuraavasti: hyötykasvit, kulttuuririkkaruohot, puut, muut kasvijäänteet sekä muut jäänteet. Kasvijäänteet ilmoitetaan lukumäärinä (kokonaisia siemeniä) per näyte. Näytteistä määritettiin yhteensä yli 128 kasvijäännettä, jotka edustavat 4 eri kasvilajia. Muut kasvijäänteet muodostuivat sienirihmastojen (*Fungi*) pahkoista eli *sklerootioista* sekä puuhiilestä. Sklerootioita löytyi näytteistä hyvin vähäisiä määriä. Puuhiiltä näytteissä oli runsaasti, näytteet 9 ja 12 olivat lähes pelkkää hiilimassaa.

Muut jäänteet ovat hyönteisten kappaleita kuten kitiinikuoria, lenninsiipiä tai vartalon osia ja raajoja, joita löytyi hyvin vähäisiä määriä. Lisäksi kaikista näytteistä löytyi runsaasti määrittelemätöntä kasviroskaa, joka koostui muun muassa kasvien varren kappaleista ja juurista. Sklerootioiden, puuhiilen ja hyönteisten kappaleiden määrää on arvioitu seuraavalla asteikolla:

- + niukasti / alle 5 kpl / näyte
- ++ kohtalaisesti / 5—20 kpl / näyte
- +++ runsaasti / 20—100 kpl / näyte
- ++++ paljon / yli 100 kpl / näyte

Näytteistä löytyi sekä hiiltyneitä että hiiltymättömiä kasvijäänteitä. Kasvijäänteet on määritetty lajilleen (esim. *Rubus idaeus*). Määrittelyssä on käytetty apuna kirjallisuutta³ sekä NiHK:in referenssikokoelmia. Kasvien nimistö on Hämet-Ahti⁴ mukainen.

Hyötykasveista löytyi ainoastaan vadelman (*Rubus idaeus*) siemeniä näytteistä 11 ja 23. Kaikki siemenet olivat hiiltymättömiä. Yhteensä vadelman siemeniä löytyi 4 kappaletta.

Kulttuuririkkaruohoista löytyi yksi jauhosavikan (*Chenopodium album*) siemen näytteestä 11.

Puiden jäänteinä löytyi yksi hiiltynyt katajan (*Juniperus communis*) siemen näytteestä 12 sekä lukuisa määrä hiiltyneitä kuusen (*Picea abies*) neulasten katkelmia näytteistä 4, 8, 9, 11, 12 ja 23. Eniten neulasia löytyi näytteestä 9, jossa niitä esiintyi yli 100 kappaletta.

³ Beijerinck 1947.

Cappers & al. 2006.

⁴ Hämet-Ahti & al. 1998.

TAULUKKO 2. Juva Remojärvi Kappelinpelto kasvilajit

hauta no.	h1/hk2	hk13	hk3	h2/hk9	hk25	hk18	ei hauta	hk20	hk12	hk13	hk14
näyte no.	3_07	8_07	4_08	5_08	9_08	11_08	12_08	23_08	24_08	26_08	28_08
KASVILAJI/JÄÄNNERYHMÄ											
HYÖTYKASVIT											
<i>Rubus idaeus</i> - vadelma						3		1			
KULTTUURIRIKKARUOHOT											
<i>Chenopodium album</i> - jauhosavikka						1					
PUUT											
<i>Juniperus communis</i> - kataja							1*				
<i>Picea abies</i> - kuusi, neulanen		1*	3*		>100*	11*	2*	5*			
MUUT KASVIJÄÄNTEET											
<i>Fungi</i> - sienirihmastojen sklerootiot	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+
Puuhiili	++	++	+++	+	++++	+++	++++	++	+	++	+
MUUT JÄÄNTEET											
<i>Insecta</i> - hyönteiset						++	+		+	+	
HIILTYNEET * yht.		1	3		>100	11	3	5			
HIILTYMÄTTÖMÄT yht.						4		1			
YHTEENSÄ	0	1	3	0	>100	15	3	6	0	0	0

HIILTYNEET * yht.	>123
HIILTYMÄTTÖMÄT yht.	5
YHTEENSÄ	>128

4. YHTEENVETO

Juvan Kappelinpellolta tutkittiin yhteensä 11 maanäytettä, joista määritettiin yli 128 kasvijäännettä. Hiiltyneenä aineistosta löytyi yksi katajan siemen ja kuusen neulasen katkelmia yli sata. Kasvijäänteet edustavat 4 eri kasvilajia. Kaikissa näytteissä esiintyi hiiltä, pääasiassa hiili oli mikroskooppisen pientä, suurimmillaankin palat olivat vain 1–2 mm halkaisijaltaan. Aineistossa ei näy maalajien tai maakerrosten merkittävää sekoittumista. Samoissa näytteissä esiintyneet hiiltyneet ja hiiltymättömät kasvijäänteet saattavat olla tulosta luonnon omista muovautumisprosesseista. Tällöin hiiltymätön aineisto on joutunut arkeologiseen maakerrokseen esimerkiksi sadeveden mukana. Hiiltymättömät kasvijäänteet ovat todennäköisesti peräisin paikalla aiemmin ja nykyisin kasvavista kasveista. Hiiltynyt aineisto on todennäköisimmin peräisin tulipalosta, joka on tuhonnut hautausmaa-alueella sijainneen rakennuksenkin. ¹⁴C-ajoitukseen parhaiten sopivat hiiltynyt katajan siemen tai näytteen numero 9 neulaset.

5. KIRJALLISUUS

Beijerinck, W., 1947. Zadenatlas der Nederlandsche Flora. Wageningen.

Cappers, R. & al., 2006. Digitale Zadenatlas van Nederland. Groningen

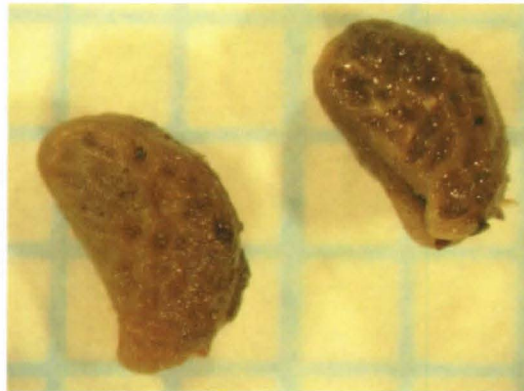
Hämet-Ahti, L. & Suominen, J. & Ulvinen, T. & Uotila, P. & Vuokko, S., 1998. *Retkeilykasvio*. Helsinki.

Ruohonen, J. 2008. Juva, Remojärvi Kappelinpelto. Kaivauskertomus. Turun yliopisto, arkeologia.

6. KUVIA

Kuva 1. Kuusen neulasia näytteestä 9.

Kuva 2. Vadelman siemeniä näytteestä 11.

Kannen kuva: katajan siemen näytteestä 12.

Kuvat: Mia Lempiäinen

Turussa 20.4.2009

Mia Lempiäinen

2009

KM 2009001

JUVA Remojärvi Kappelinpelto

KM 2009001

Historiallisen ajan löytöjä, jotka otettiin talteen Juvan Remojärven Kappelinpellon alueen kaivauksissa kesäkuussa 2008. Alkuperäistä kaivausraporttia säilytetään Turun yliopiston arkeologian oppiaineen topografisessa arkistossa, kopiota Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa. Luetteloimut J. Ruohonen. Diar. 5.1.2009.

Luettelointijärjestys: tutkimusalue, kerros, kaivausruudut alkaen lounaasta.

Alue 1A, 10. krs.

1. PIITÄ, 1 kpl. Paino 0,6 g. Palaneen piin kappale. Väri vaaleanharmaa. Koko 12x6x5 mm. Hautakuvion 12 täyttömaasta. x=91,51, y=510,23, z=100,82

Alue 1A, 11. krs.

2. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 2,5 g. Rautanaulan varren katkelma. Pituus 32 mm. Varren poikkileikkaus neliömäinen, paksuus 6 mm. Löytyi kanta pystyssä tummasta noensekaisesta hiekasta, hautakuvion 20 täyttömaasta. x=93,46, y=506,42, z=101,24z

Alue 1A, 12. krs

3. HAMPAITA, > 2 kpl. Hautakuviosta 14 (haudasta 9), eteläpäädyistä (osteologisessa raportissa nro 63). x=92,32, y=507,03, z=101,00
4. HAMPAITA, > 5 kpl. Hautakuviosta 13 (haudasta 7), pohjoispäädyistä (osteologisessa raportissa nro 62). x=92,46, y=508,94, z=100,71

5. HAMPAITA, > 2 kpl. Laajasta tumman maan alueesta (osteologisessa raportissa nro 58).
x=94,32, y=506,27, z=101,25
6. HAMPAITA, > 6 kpl. Laajasta tumman maan alueesta (osteologisessa raportissa nro 56).
x=94,41, y=506,47, z=101,22
7. HAMPAITA, 1 kpl. Laajasta tumman maan alueesta (osteologisessa raportissa nro 57).
x=94,42, y=506,67, z=101,25
8. HAMPAITA, 11 kpl. Hautakuviosta 25 (haudasta 8), kaakkoispäädystä (osteologisessa raportissa nro 55).
x=94,14, y=508,50, z=101,18
9. HAMPAITA, 1 kpl. Hautakuviosta 25 (haudasta 8) (osteologisessa raportissa nro 60).
x=94,14, y=508,90, z=101,12
10. HAMPAITA, > 3 kpl. Hautakuviosta 25 (haudasta 8) (osteologisessa raportissa nro 61).
x=93,94, y=509,09, z=101,11
11. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 1,7 g. Rautanaulan varren katkelma. Pituus 29 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 3x4 mm. Varteen kiinnittynyt puujäänteitä. Tumman nokimaan rajalta, hautakuviosta 27.
x=93,47, y=506,17, z=101,19
12. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 8,3 g. Pituus 44 mm. Kanta soikeahko, koko 16x13 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide,

KM 2009001

JUVA Remojärvi Kappelinpelto

KM 2009001

leveys 7 mm, paksuus 4 mm. Varressa puujäänteitä, syyt varren pituussuuntaisesti. Hautakuvioista 27, ruskeasta sekoittuneesta hiekasta.

x=93,45, y=506,18, z=101,15

13. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 2,6 g. Pituus 37 mm. Kanta soikeahko, koko 15x8 mm. Varren poikkileikkaus neliömäinen, paksuus 3 mm. Löytyi kanta kohti luodetta. Hautakuvioista 27, ruskeasta sekoittuneesta hiekasta.
x=93,48, y=506,42, z=101,15
14. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 3,0 g. Rautanaulan varren katkelma. Pituus 31 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, leveys 5 ja paksuus 3 mm. Varteen kiinnittynyt puujäänteitä, puun syyt kulkevat varren pituuteen nähden poikittain. Hautakuvion 25 länsipäädystä.
x=93,84, y=507,79, z=101,16
15. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 3,4 g. Rautanaulan kantakatkelma. Pituus 25 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 3x5 mm. Kanta pyöreähkö, halkaisija 11 mm. Varteen kiinnittynyt puujäänteitä. Hautakuvion 25 itäpäädystä.
x=94,17, y=509,10, z=101,22
16. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 2,5 g. Rautanaulan kantakatkelma. Pituus 35 mm. Varren poikkileikkaus neliömäinen, koko 4 mm. Varteen kiinnittynyt puujäänteitä, puun syyt kulkevat varren pituuteen nähden poikittain. Hautakuvion 25 itäpäädystä.
x=94,19, y=509,19, z=101,14
17. HAMPAITA, 12 kpl. Hautakuvioista 12 (haudasta 5), koillispäädystä (osteologisessa raportissa nrot 31 ja 31b).
x=94,14, y=508,50, z=101,18

Alue 1B, 9. krs

18. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 2,9 g. Rautanaulan kantakatkkelma. Pituus 34 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide. koko 5 x 3 mm. Hautakuvion 20 sisältä, sen pohjoislaidalta.
x=95,05, y=503,22, z=101,42
19. HAMPAITA, 9 kpl. Hautakuviosta 21 (osteologisessa raportissa nrot 5 ja 5b).
x=95,55, y=503,40, z=101,43
20. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 5,7 g. Rautanaulan kärkikatkelma. Varren poikkileikkaus suorakaide, kanta kulmistaan pyörästynyt suorakaide Pituus 24 mm, kannan koko 17x11 mm. Hautakuviosta 23, laikukkaasta hiilensekaisesta hiekasta.
x=96,67, y=504,51, z=101,53
21. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 5,4 g. Rautanaulan kantakatkkelma. Varren poikkileikkaus suorakaide. Pituus 50 mm, varren koko 7x5 mm. Hautakuvion 20 sisältä, sen itäpäädyn läheltä.
x=95,11, y=503,94, z=101,37
22. RAUTANAULA, 1kpl. Paino 13,0 g. Pituus 90 mm. Kannan muoto soikeahko, koko 22x15 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 4x3 mm. Hautakuvion 23 länsipäädystä.
x=96,44, y=504,53, z=101,48
23. HAMPAITA, 1 kpl. Ruudun 94/505 alueelta, tasoa siivotessa, seuralöytö (osteologisessa raportissa irtolöytö).
94/505

Alue 1B, 10. krs

24. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 7,8 g. Pituus 60 mm. Kanta soikeahko, koko 18x10 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 5x3 mm. Varteen kiinnittynyt puujäänteitä; syyt menevät naulan pituussuuntaan nähden poikittain. Hautakuvion 20 sisältä. x=95,02, y=503,47, z=101,26
25. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 2,5 g. Rautanaulan varren katkelma. Pituus 32 mm. Varren poikkileikkaus neliömäinen, paksuus 6 mm. Löytyi kanta pystyssä tummasta noensekaisesta hiekasta, hautakuvioista 20. x=94,91, y=503,88, z=101,29
26. HAMPAITA, 2 kpl. Hautakuvioista 22 (haudasta 6) (osteologisessa raportissa nrot 23 ja 23b) , haudan koillisosasta. x=94,69, y=504,09, z=101,18
27. HAMPAITA, 18 kpl. Hautakuvioista 22 (haudasta 6) (osteologisessa raportissa nrot 47 ja 47b), haudan koillisosasta. x=94,75, y=504,139, z=101,20
28. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 3,3 g. Pituus 35 mm. Kanta pyöreähkö, koko 11x13 mm. Varren poikkileikkaus neliömäinen, paksuus 3 mm. Varteen ja kantaan kiinnittynyt puujäänteitä. Hautakuvion 20 sisältä. x=95,48, y=504,25, z=101,33
29. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 8,1 g. Pituus 55 mm. Kanta puuttuu. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 7x4 mm. Varteen kiinnittynyt vähän puujäänteitä; syyt menevät naulan pituussuunnan vastaisesti. Kantapuoli taittunut 90 asteen kulmaa. Hautakuvion 20 sisältä. x=95,50, y=504,27, z=101,29

30. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 10,2 g. Pituus 74 mm. Kanta puuttuu. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 8x6 mm. Varteen kiinnittynyt vähän puujäänteitä; syyt menevät naulan pituussuunnan vastaisesti. Hautakuvion 20 sisältä.
x=95,42, y=504,31, z=101,27
31. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 5,9 g. Pituus 46 mm. Kanta soikeahko, koko 20x11 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 7x2 mm. Varteen ja kantaan kiinnittynyt puujäänteitä; syyt menevät naulan pituussuuntaan nähden poikittain. Varsi taittunut kärjen alapuolelta noin 45 asteen kulmaan. Hautakuvion 20 sisältä.
x=95,28, y=504,32, z=101,33
32. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 8,5 g. Pituus 67 mm. Kanta soikeahko, koko 18x11 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 6x4 mm. Varteen ja kantaan kiinnittynyt puujäänteitä; varressa syyt menevät naulan pituussuuntaisesti, kannassa ja varren yläpäässä poikittain noin 21 mm matkalla. Hautakuvion 20 sisältä.
x=95,30, y=504,35, z=101,30
33. HAMPAITA, 2 kpl. Hautakuviosta 20 (haudasta 3) (osteologisessa raportissa nro 45).
x=95,43, y=503,97, z=101,28
34. HAMPAITA, 1 kpl. Hautakuviosta 21 (osteologisessa raportissa nro 46).
x=95,63, y=503,40, z=101,28
35. HAMPAITA, 9 kpl. Hautakuviosta 9 (haudasta 2) (osteologisessa raportissa nro 11).
x=95,91, y=504,71, z=101,43

Alue 5, 3. krs

36. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 3,9 g. Rautanaulan kantakatkkelma. Varren poikkileikkaus neliömäinen, kapenee voimakkaasti kärkeä kohti. Paksuus 6 mm. Pituus 36 mm.
x=91,91, y=503,70, z=101,47

37. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 8,0 g. Rautanaula. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 6x4 mm. Pituus 74 mm. Kannan muoto epäsäännöllisen pyörästynyt, koko 16x14 mm.
x=90,39, y=505,86, z=101,33

Alue 5, 4. krs

38. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 8,4 g. Rautanaulan varren katkelma? Varren poikkileikkaus neliömäinen, koko 6 mm. Pituus 39 mm. Humuksensekaisesta ruskeasta hiekasta.
x=91,99, y=504,86, z=101,40

39. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 5,9 g. Pituus 46 mm, taittuu keskikohdasta noin 45 asteen kulmaan. Varren poikkileikkaus neliömäinen, koko 4-5 mm. Kanta soikeahko, koko 13x10 mm.
x=90,96, y=505,33, z=101,39

Alue 6, 1. krs

40. KERAMIKKAA, 1 kpl. Paino 18,4 g. Punasavikeramiikkaa, reunapala, sisäpinta lasitettu. Koko 45x35 mm, paksuus 7 mm, profiloitu yläreuna 11 mm. Väri kellertävän punainen, lasite punertavan ruskea. Hiekanserkaisesta sekoittuneesta pintamullasta.
x=101,13, y=504,86, z=102,38

KM 2009001

JUVA Remojärvi Kappelipelto

KM 2009001

41. KERAMIKKAA, 1 kpl. Paino 0,9 g. Punasavikeramiikkaa, sisäpinta, lasitettu. Koko 22x11 mm, paksuus 4 mm. Väri kellertävän punainen, lasite punertavan ruskea. Hiekansenkaisesta sekoittuneesta pintamullasta.
x=101,73, y=504,92, z=102,36
42. PALANUTTA LUUTA, 1 kpl. Paino < 0,1 g. Palaneen luun kappale. Koko 5x2 mm. Ojan humuksensenkaisesta pohjamaasta.
x=98,37, y=504,46, z=101,83

Alue 6, 4. krs

43. KVARTSIA, 1 kpl. Paino 2,2 g. Kvartsi-iskos, koko 24x14x5 mm.
x=100,05, y=504,30

Alue 6, 5. krs

44. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 3,4 g. Rautanaulan katkelma, kanta puuttuu. Kärki taitettu 90 asteen kulmaan noin 11 mm matkalta. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 4x3 mm. Pituus 45 mm. Ojan tumman sekoittuneen maan ja vaalean kellertävän hiekan rajalta, ojan pohjoisreunalta.
x=98,39, y=504,51, z=101,80
45. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 6,1 g. Pituus 70 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 4x3 mm. Kanta pyöreä, halkaisija 9 mm. Taipuu hieman kärjestään. Ojan pohjalta, humuksensenkaisesta hiekasta.
x=98,39, y=504,51, z=101,80

Alue 7, 2. krs

46. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 16,8 g. Rautanaulan katkelma, kanta puuttuu. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 8x6 mm. Pituus 74 mm.
x=94,42, y=497,89, z=101,30

Alue 9, 3. krs

47. KVARTSIA, 1 kpl. Paino 0,13 g. Koko 10x6x2 mm. Seulalöytö.
92/502

Alue 10, kyntökerros

48. PALANUTTA SAVEA, 1 kpl. Paino 0,3 g. Palaneen saven tai tiilen kappale. Koko 10x8x5 mm. Väri vaaleanruskea. Pellon sekoittuneesta kyntökerroksesta.
x=78,99, y=498,76, z=98,83
49. RAUTANAULA, 1 kpl. Paino 6,9 g. Rautanaulan kantakatkelma. Pituus 44 mm. Kannan koko 16x12 mm. Varren poikkileikkaus suorakaide, koko 8x4 mm. Varteen kiinnittynyt puujäänteitä, puun syyt varren pituussuuntaan nähden poikittain.
x=85,50, y=498,28, z=99,94

Alue 11, kyntökerros

50. VISKARI, 1 kpl. Paino 10,2 g. Koko 31x19 mm.
x=91,77, y=511,27, z=101,22

KM 2009001

JUVA Remojärvi Kappelinpelto

KM 2009001

51. PIITÄ, 1 kpl. Paino 0,6 g. Palaneen piin kappale. Väri vaalean harmaa. Koko 13x6x5 mm. Pellon sekoittuneesta kyntökerroksesta.
x=91,67, y=511,47, z=101,32
52. KVARTSIA, 1 kpl. Paino 0,4 g. Koko 12x6x4 mm. Mahdollinen kvartsi-iskos. Pellon sekoittuneesta kyntökerroksesta.
x=91,73, y=511,64, z=101,32
53. KERAMIKKAA, 2 kpl. Paino 4,9 g. Punasavikeramiikan kappaleita. Isomman palan koko noin 24x23 mm, paksuus 7 mm. Sisäpinta lasitettu valkoisella ja ruskealla lasitteella. Pienempi pala ilmeisesti ulkopinnasta, koko 15x12x3 mm. Väri vaaleanruskea. Pellon sekoittuneesta kyntökerroksesta.
x=91,70, y=511,97, z=101,26
54. KVARTSIA, 1 kpl. Paino 0,5 g. Koko 9x5 mm. Mahdollinen iskos. Pellon sekoittuneesta kyntökerroksesta.
x=91,49, y=512,40, z=101,19
55. KVARTSIA, 1 kpl. Paino 2,6 g. Koko 24x13x8 mm. Mahdollinen iskos. Pellon sekoittuneesta kyntökerroksesta.
x=91,76, y=514,33, z=101,22
56. KVARTSIA, 1 kpl. Paino 0,4 g. Koko 10x8x4 mm. Mahdollinen iskos. Pellon sekoittuneesta kyntökerroksesta.
x=91,96, y=514,93, z=101,18
57. KERAMIKKAA, 1 kpl. Paino 0,4 g. Punasavikeramiikan kappale. Valkoista lasitetta säilynyt pienellä alueella, pinnat eivät muutoin säilyneet. Koko 11x9x5 mm. Väri vaaleanruskea. Pellon

2009

KM 2009001

JUVA Remojärvi Kappelinpelto

KM 2009001

sekoittuneesta kyntökerroksesta.

x=91,74, y=515,23, z=101,17

Tutkimusalueiden ulkopuolelta

58. RAHA, 1kpl. Paino 8,9 g. Rahan halkaisija 29 mm. 1/4 äyri vuodelta 1635. Raha löytyi sekoittuneesta pintamaasta välittömästi koeojan 10 eteläpuolelta.

Esineet löytyivät Kappelinpellon alueelle avatuista koeojista ja tasokaivausalueista. Kappelinpelto sijaitsee Juvan Remojärvellä Saarijärven koillispuoleisella rannalla, noin noin 19,2 km Juvan kirkosta lounaaseen.

Pk 3142 09 Remojärvi

x = 6855830, y = 3529160, z = n. 97-102